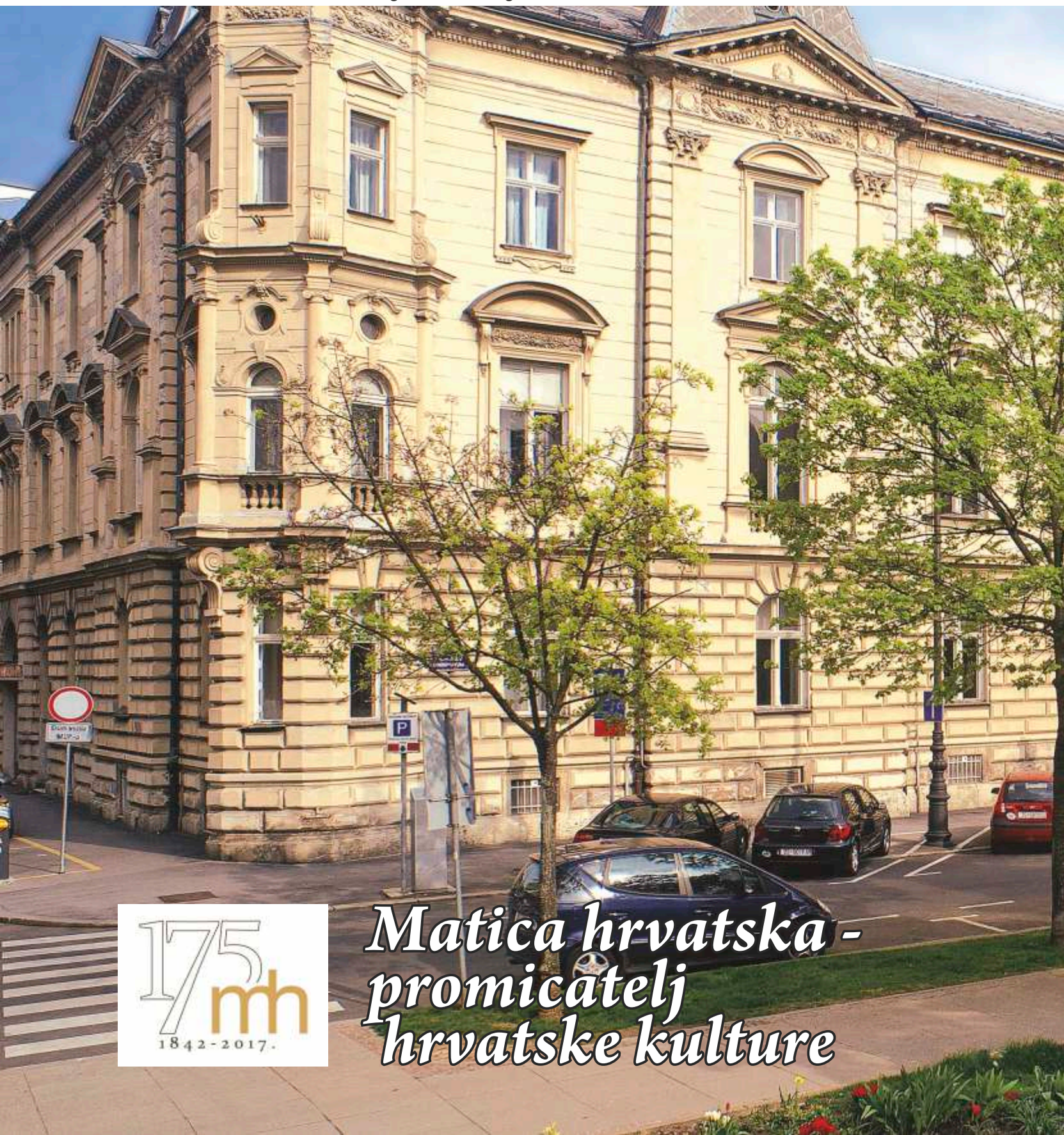

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XVI Broj 154 Veljača 2018. ISSN 1800-5179

*Matica hrvatska -
promicatelj
hrvatske kulture*

Sadržaj:

- 3** Kolo svetoga Tripuna poziva na jedinstvo i ljubav
- 13** Tripundanski bal
- 24** Svečano obilježavanje 175 godina Matice hrvatske
- 31** Čija je Bokeljska mornarica?
- 35** Sjećanje na „crvene mornare“ iz 1918.
- 44** Anuška Zloković: Retrospektiva životnog i profesionalnog puta
- 49** Aktualnosti
- 62** Kronika Društva
- 65** Novosti iz HNV-a
- 67** Versi kamena i mora
- 70** Picigin
- 74** Po bokeški...
- 75** Muzički fagot: Nina Perović
- 80** Obiteljska ostavština Viskovića u Perastu
- 86** Đir po Kotoru: Ulica Parilo - Pjaca od oružja, ili ulica sv. Marije Koledate
- 94** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj: Rotterdam
- 98** Antiki fagot
- 101** Prčanjski jedrenjaci u zbirci slika župne crkve
Rođenja Blažene Djevice Marije u Prčanju: Nava Carlotta
- 104** Grbovi kotorske vlastele XIV vijeka

Poštovani čitatelji!

Iako najkraći mjesec u godini, veljača obiluje kulturnim i zabavnim manifestacijama o kojima smo pisali u ovome broju Glasnika.

U Kotoru je 1209. put proslavljen blagdan svetoga Tripuna, zaštitnika grada i Kotorske biskupije, a obilježili su ga i Bokelji u Zagrebu, Rijeci i Puli. Nizom manifestacija obilježena je i stogodišnjica pobune mornara na austro-ugarskim ratnim brodovima u Boki.

U hotelu Splendid u Bečićima 3. veljače održan je tradicionalni Tripundanski bal. Hrvatsko građansko društvo, poštujući tradiciju Kotora i Kotorana, već 16 godina održava ovo sada već tradicionalno druženje koje već odavno prelazi granice lokalnog karaktera. Kao i prethodnih godina, i ovoga puta uručene su povelje zaslužnim ličnostima iz Hrvatske i Crne Gore za potporu Društvu i doprinos u razvoju prijateljskih odnosa između hrvatskog i crnogorskog naroda. Upravni odbor Društva odlučio je za 2017. godinu povelje dodijeliti: proslavljenom crnogorsko-hrvatskom slikaru i piscu, gospodinu Dimitriju Popoviću iz Zagreba i najznačajnijoj osobi u gradnji mostova povjerenja, suradnje i prijateljstva grada Kotora i Dubrovnika, a time i dviju država, gospodinu Željku Filičiću iz Dubrovnika.

Novoutemeljeni ogranak Matice hrvatske u Boki kotorskoj organizirao je u Kotoru prvi kulturni događaj u povodu obilježavanja velikog jubileja - 175 godina Matice hrvatske.

U ovom broju donosimo drugi dio intervjua s gospođom Anuškom Zloković, razgovor s mladom kompozitoricom Ninom Perović, priču o piciginu, novi đir po Kotoru, serijale na koje ste već navikli...

Primijetit ćete da pojedini tesktovi u gornjem desnom uglu imaju kod. U pitanju je šifra, univerzalna decimalna klasifikacija i usuglašavanje bibliografskog zapisa s međunarodnim standardima, što će uvelike olakšati posao budućim bibliografima i učiniti Hrvatski glasnik vidljivijim u zajedničkom, jedinstvenom digitalnom katalogu svekolike knjižnične građe u Crnoj Gori - popularnom COBISS.CG katalogu.

Želja nam je da imamo bogat i sadržajan časopis čiju kvalitetu ćemo i na ovaj način dodatno unaprijediti.

Vaša urednica
Tijana Petrović

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Pjaca od muzeja, Stari grad, 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić, Radio Dux, Matica, arhiva HGD CG, Anton-Gula Marković, Boka News, Pomorski muzej Kotor, portal vijesti.me, To Kotor, TO Tivat**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 500 primjeraka

BLAGDAN SVETOGA TRIPUNA, ZAŠTITNIKA GRADA I KOTORSKE BISKUPIJE, PROSLAVLJEN JE 1209. PUT

Kolo svetoga Tripuna poziva na jedinstvo i ljubav

Svake godine svečanosti svetoga Tripuna počinju 13. siječnja, u spomen dolaska moći iz Carigrada u Kotor, davne 809. godine, a ove godine završavaju 11. veljače spuštanjem zastave s lođe katedrale.

Priradio:
Tripo Schubert
Izvor:
Biskupija i Boka news

Karike

Svečanom svetom misom u katedrali (bazilici) svetoga Tripuna proslavljene su Karike 13. siječnja, na dan kada su davne 809. godine u Kotor stigle moći svetoga Tripuna, zaštitnika grada Kotora i Kotorske biskupije.

Sveti Tripun rođen je u Maloj Aziji gdje je stradao mučeničkom smrću u Niceji, oko 250. godine. U Niceji se održao i prvi sabor 325. godine i zadnji zajednički sabor zapadne i istočne Crkve 787. godine na kome je sudjelovao i kotorski biskup Ivan, koji je primio moći sv. Tripuna kada su 809. godine donesene u Kotor.

U prvoj knjizi biskupskog arhiva iz 1431. godine navodi se

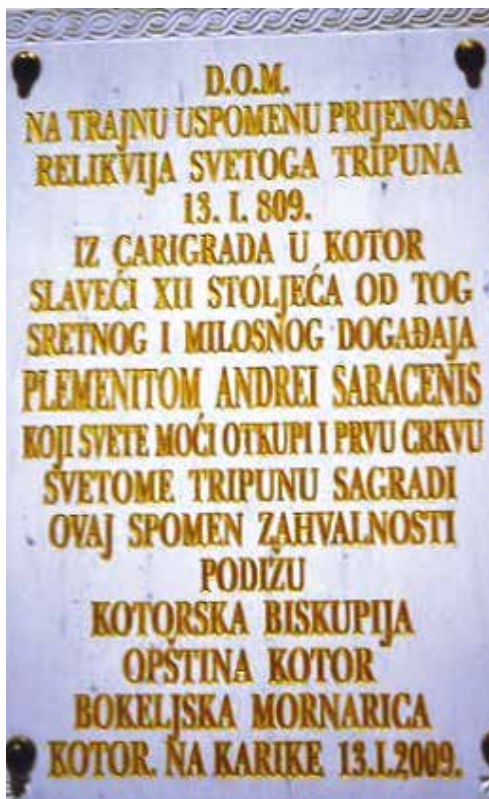
don Srećko Majić

stari običaj da svakog 13. siječnja u godini svetu misu služi opat otoka Sv. Jurja s kojeg je u IX. stoljeću bio dopraćen brod s relikvijama sv. Tripuna, od Perasta do Kotora.

Ta tradicija očuvana je do danas. Misu je predvodio peraški župnik **don Srećko Majić** koji je propovijedao o životu sve-

toga Tripuna, pronalazeći u njemu uzor za očuvanje vjere, nade, ljubavi prema Bogu...

U narodu je za ovaj događaj udomačen naziv **Karike**, koji potječe od talijanske riječi „**incaricare**”, što znači „zadužiti“. Bokeljska mornarica toga je dana od radosti što su moći svetoga Tripuna stigle u Kotor

Spomen ploča

Mali admiral

zaplesala kolo, a od XV. stoljeća na dan Karika bira se Mali admiral koji će izreći **Lode** – pohvale sv. Tripunu, 27. siječnja. To su jedine pohvale svecu koje su do danas sačuvane na istočnoj obali Jadrana.

U arheološkim istraživanjima, krajem 1840. godine, u katedrali svetoga Tripuna pronađen je sarkofag s latinskim natpisom **Andree Saracenis**,

Kotoranina i njegove žene Marije, koji je otkupio moći svetoga Tripuna od mletačkih trgovaca i njemu u čast u Kotoru sagradio prvu crkvu početkom IX. stoljeća.

Temelji te crkve otkriveni su u arheološkim istraživanjima poslije katastrofalnog potresa 1979. godine. Osim toga, sačuvan je i dio parapetne ploče iz IX. stoljeća koja je izložena u katedrali i u latinskom natpisu spominje biskupa Ivana, a kao datum, mjesec i godinu navodi **13. I. 809.**, čime se zapravo potvrđuje vrijeme prijenosa moći zaštitnika grada Kotora i Kotorske biskupije, svetoga Tripuna.

Lode

Po drevnom običaju 27. siječnja u Kotoru se održavaju Lode, koje predstavljaju pohvale Bogu, Bogorodici i svecu zaštitniku. Lode se u Kotoru, u historiografiji, spominju 1420. godine

premda su one, sasvim sigurno, starije. Izgovara ih Mali admiral, dječak od 8 do 12 godina odjeven u tradicionalnu bokeljsku nošnju, s oružjem. Nakon izgovorenih pohvala, koje počinju točno u 12 sati, uza zvuke Gradske glazbe na lođi katedrale uzdiže se slavni Tripunov stijeg, koji zapravo predstavlja gradsku zastavu. Ostali su sačuvani tekstovi Loda-pohvala svecima zaštitnicima u Zadru, Splitu, Dubrovniku, Trogiru i Kotoru. Danas se Lode izgovaraju samo u Kotoru.

Mali admiral Luka Kovačević

Na svečanoj sjednici Admirata i Upravnog odbora Bokeljske mornarice odlučeno je da se za Malog admirala za 2018. godinu imenuje dječak Luka Kovačević iz Herceg Novog, koji ima osam godina i odličan je učenik Osnovne škole „Dašo Pavičić“. Osobito je vezan za Boku i more, posebno za Kotor. Aktivno se bavi plivanjem od treće godine i već je dobivao

Na Trgu

priznanja. Od proljeća ove godine prijeći će u vaterpolski juniorski tim „Jadran“ iz Herceg Novog. Također, pohađa prvi razred Muzičke škole u Herceg Novom i svira gitaru.

Ljubav prema Boki kotorskoj roditelji su mu usadili od rođenja te će s tom idejom nastaviti i u daljnjem odrastanju svoje djece jer pridonosi kvaliteti odgoja. Lukina želja je da postane pomorski kapetan i nastavi obiteljsku tradiciju koja mu je dovoljna motivacija da uči i nauči sve o moru i pomorstvu.

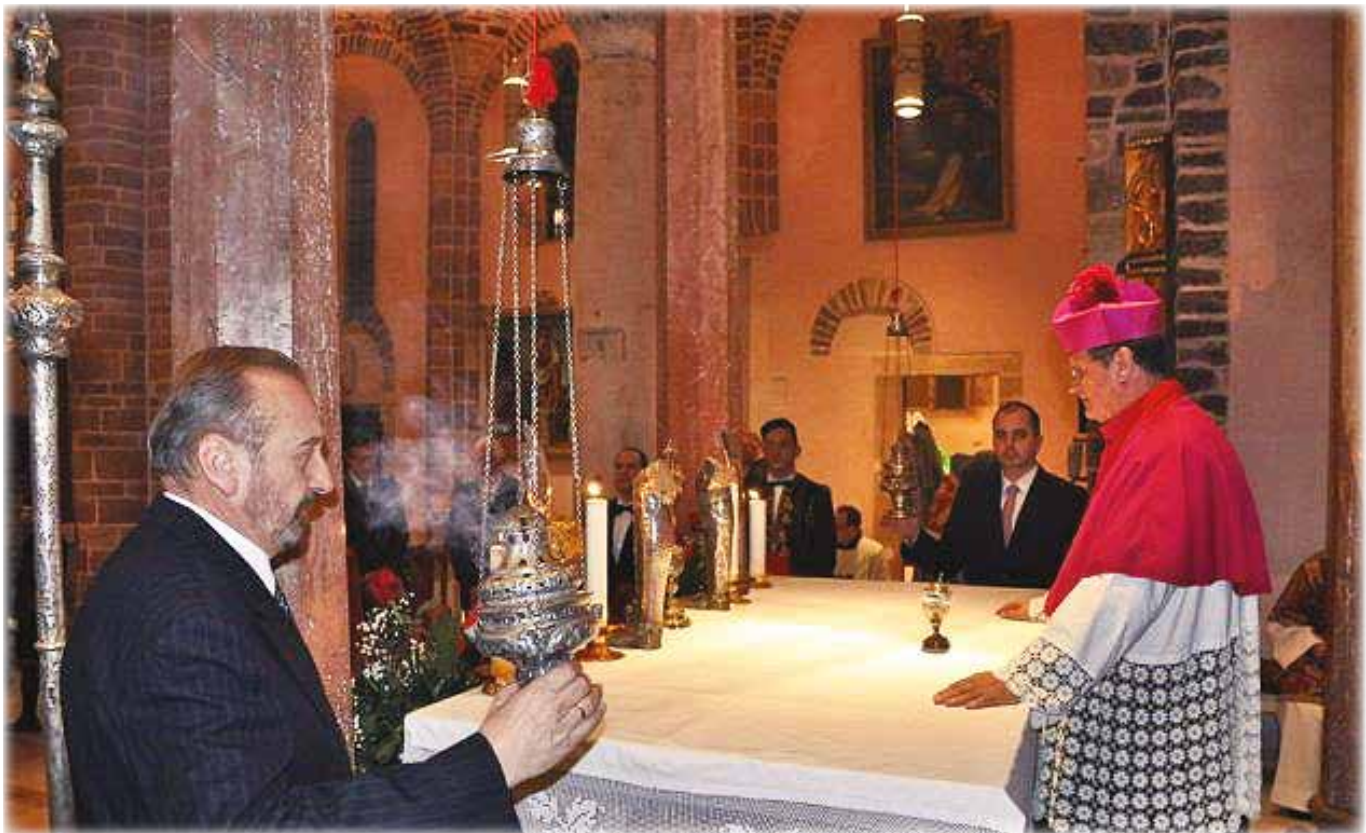
Prenos moći iz relikvijara

Svijećnica i svečana večernja - kađenje svetih moći

Na dan 2. veljače, poslijepodne u 18.00 sati u katedrali je služena svečana večernja – kađenje moći svetoga Tripuna po obredniku iz XVI. stoljeća, koje se obavlja za vrijeme pje-

vanja jednog dijela životopisa svetoga Tripuna. Kađenje su obavili visećim kadionicama šest katoličkih i šest pravoslavnih vjernika dok je Bokeljska mornarica pokraj relikvijara čuvala počasnu stražu. S obzirom na to da je sveti Tripun svetac nepodijeljene crkve, ovaj obred predstavlja ekume-

nizam u praksi i obnovljen je 2000. godine. Ovaj običaj nije poznat u svijetu da moći sveca kade laici, građani. To obično čine biskupi i svećenici, ali ne laici. Za vrijeme ovog obreda mornari Bokeljske mornarice uz moći svetoga Tripuna drže počasnu stražu, a svećenici

Kađenje moći

i zbor naizmjenično pjevaju psalme.

Ove godine kađenje su obavili sljedeći kadioci: **pravo-**

slavci - Slavko Roganović, Stevan Kordić, Jovo Mršulja, Nikola Mršulja, Ilija Lalošević, Dobriša Barbić i **katolici**

- Denis Vukašinić, Aleksandar Bijelić, Niko Kondanari, Dalibor Burić, Luka Petrović i Boris Čizek.

Biskup s kadiničarima katoličke vjere

Biskup s kadiničarima pravoslavne vjere

Tripundan

U Kotoru je 3. veljače proslavljen blagdan sv. Tripuna 1209. put. Ujutro u 10.00 sati, uz prisutnost mnogobrojnih vjernika, pontifikalnu svetu misu, blagoslov svijeća i grličanje prigodom blagdana svijećnice - prikazanja Isusova u hramu, služio je generalni vikar Kotorske biskupije don Anton Belan. Propovijedao je fra Filip Karadža. Nakon misnog slavlja ljubila se „slavna glava“.

Večernju pontifikalnu svetu misu u 18.00 sati predslavio je u zajedništvu s kotorskim biskupom i svećenicima barski nadbiskup mons. Rrok Gjonlleshaj. Pjevao je djevojački zbor „Andrijane“ iz Splita,

koji je nakon svete mise održao i prigodni koncert.

Blagdanu sv. Tripuna pretходило je trodnevlje koje su vodili župnici i fra Filip Karadža.

Vanjska proslava svetoga Tripuna

Vanjska proslava svetoga Tripuna, zaštitnika Biskupije i grada Kotora, održana je 4. veljače u nedjelju uz prisutnost mnogobrojnih vjernika iz Boke kotorske i oko pet stotina hodočasnika iz Šibenika te mnogobrojnih hodočasnika iz Bara, Dubrovnika, Splita, Murtera, Sarajeva, Gradišća... Ceremonijalom ispred glavnih gradskih vrata, raportom i predajom zastave, dočekan su odredi Bokeljske mornarice iz

Tivta i Herceg Novog, a zatim je formiran odred Bokeljske mornarice koji se u pratnji gradske muzike Kotora i glazbe iz Tivta uputio prema katedrali svetoga Tripuna.

Admiralu Bokeljske mornarice Antunu Sbutegi predan je raport, izvršena je smotra mornara, ispaljen počasni plotun, nakon čega je Bokeljska mornarica otplesala tradicionalno kolo svetoga Tripuna.

Središnje euharistijsko slavlje predvodio je željezanski biskup Egidije Živković. Mons. Živković je mnogobrojnim okupljenim vjernicima uputio snažnu poruku ohrabrenja i nade za življenje vjere u katolički manjinskoj sredini: „Mi moramo biti kršćani u svakome vremenu i prostoru,

Učešće hodočasnika u proslavi

i onda kada je lijepo i onda kada je ružno vrijeme, ondje gdje smo u većini i ondje gdje smo u manjini. Čuvajte ovu vašu različitost u slozi i jedinstvu! Različitost je vaše pravo kotorsko bogatstvo koje može

biti dobar model življenja našoj, a ubrzo i vašoj Europi.“ Govoreći o položaju katolika u Crnoj Gori i Boki kotorskoj, biskup Živković istaknuo je njihovu partikularnost, rekavši da su oni nešto posebno u

svojoj domovini, most dijaloga i suradnje te zlatna nit ljubavi među velikim narodima ove zemlje u kojoj žive te je sve pozvao na jedinstvo radi općeg dobra, upozorivši na opasnost podijeljenosti. „U kolu sv. Tripuna, najstarije mornarske bratovštine, ima mjesta za svakoga plesača. Držite se čvrsto za ruke, plešite, pjevajte i radujte se svakome plesaču. To kolo ljubavi i jedinstva koje smo vidjeli prije mise ispred katedrale živite praktično u svagdanjem životu. Ne dajte se ni utopiti ni potopiti u moru života jer ste vrijedni dragulj lijepoga Jadrana.“ U koncelebraciji su uz biskupa Živkovića bili mnogobrojni svećenici iz Kotorske, Dubrovačke, Splitsko-makarske, Šibenske i drugih nad/biskupija, apostolski nuncij za Crnu Goru mons. Luigi Pezzuto te splitsko-makarski nadbiskup Marin Barišić, šibenski

biskup Tomislav Rogić, umirovljeni šibenski biskup Ante Ivas, dubrovački Mate Uzinić, bjelovarsko-križevački Vjekoslav Huzjak te biskup i vojni ordinarij u BiH Tomo Vukšić.

Na misnom slavlju pjevao je djevojački zbor „Andrijane“ iz Splita.

Na misnom slavlju bili su prisutni i visoki gosti iz R. Hrvatske: Renata Margaretić-Urlič, izaslanica predsjednice Kolinde Grabar-Kitarević i Nina Obuljen-Koržinek, ministrica kulture, kao i mnogobrojni predstavnici kulturnog i društvenog života u Crnoj Gori; ministri u Vladi Crne Gore: Srđan Darmanović, ministar vanjskih poslova, Aleksandar Bogdanović,

minister kulture, Aleksandar Pejović, ministar europskih poslova, Marija Vučinović, ministrica bez portfelja, pred-

sjednik Općine Kotor Vladimir Jokić, Dragica Perović, predsjednica Skupštine Općine Kotor, veleposlanik Republike Hrvatske Veselko Grubišić te ostali predstavnici diplomatskog kora, kao i admiral Bokeljske mornarice Antun Sbutega, Mali admiral Luka Kovačević i pripadnici Bokeljske mornarice. Nakon mise, u pratnji zvona i gradskih glazbi, uslijedila je procesija s relikvijama svetoga Tripuna i drugih svetaca ulicama grada Kotora, a svečanost je završila ljubljnjem relikvije „slavne glave“ sv. Tripuna.

*Ljubljnje
Slavne glave*

Proslavljen blagdan svetoga Tripuna u Zagrebu

U subotu, 3. veljače, u Zagrebu je, u organizaciji Hrvatske bratovštine Bokeljske mornarice 809 - Zagreb, proslavljen Tripundan. Na svečanosti u crkvi sv. Marije na Dolcu bilo je prisutno oko 120 Bokelja. Proslava je započela u 17.30 sati na

tradicionalan način, plesanjem kola sv. Tripuna ispred crkve, a nastavila se misnim slavljem. Prije mise Mali admiral, Bartul Kranjčević, unuk djeda Luke Ivanovića, rođenog Stolivljanina, govorio je Lode. Misu je predvodio župnik, prečasni don Zlatko

Golubić. Tijekom mise pročitano je proglašenje kotorskog biskupa, mons. Ilije Janjića. Prvo čitanje imao je dr. Ivo Belan, a molitvu vjernika u kojoj su spomenuti članovi Bratovštine umrli u proteklom jednogodišnjem razdoblju govorio je Vladimir Slošić. Na kraju je predsjednik Bratovštine, Ivo Škanata, ukratko izvjestio prisutne o trenutnoj situaciji u svezi s nominacijom Bokeljske mornarice na UNESCO-ovu Listu kulturne baštine, koju namjerava podnijeti Crna Gora, te o nominaciji Tripundanskih svečanosti i kola sv. Tripuna na tu listu, koju namjerava podnijeti Republika Hrvatska. Nakon mise slavljeno je nastavljeno u župnome dvoru, uz priganice, kroštu- le, suhe smokve i prigodno piće.

Bokelji plesali kolo svetoga Tripuna u Puli

Vrijeme je u nedjelju pomazilo Bokelje pa su, kako su i obećali, Puljanima plesali kolo svetoga Tripuna, kada ih je već u subotu kiša omela u tome. Kolo svetoga Tripuna plesali su u svečanim odorama, prepoznatljivoj crnoj i zlatom ukrašenoj nošnji s crvenim pasom, članovi Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ iz Istre u dvorištu stolne crkve, odnosno samostana svetoga Antuna u Puli.

Svečanosti proslave Dana svetoga Tripuna, zaštitnika Kotora, Bokeljske mornarice i Kotorske biskupije počele su u subotu u pulskoj crkvi onako kako i tradicija iz Kotora nalaže – Lodama, koje je u slavu omiljenog sveca izgovorio Mali admiral Domagoj Pasković. Zatim je pred vjernicima u crkvi svetoga Antuna predsjednik udruge Fredi Tripović pročitao poslanicu kotorskog biskupa Ilije Janjića upućenu svim Bokeljima naseljenim u Hrvatskoj.

I na jučerašnjem izvođenju kola, uoči podnevne mise, bio je prisutan Mali admiral Domagoj Pasković, inače iz Medulina, a ples Bokelja povezanih bijelom maramom ritmičnim je pljeskom popratila mnogobrojna publika koja se za ovu prigodu okupila u dvorištu samostana.

Riječki Bokelji čuvaju i pronose slavu Boke

Hrvatska bratovština Bokeljske mornarice 809 - Rijeka i ove godine u crkvi Uznesenja blažene Djevice Marije u riječkome Starom gradu organizirala je proslavu blagdana svetoga Tripuna, zaštitnika Kotorske biskupije i grada Kotora. Proslava blagdana sv. Tripuna bila je središnji događaj ovogodišnjih Tripundanskih dana – dana Bokelja u Rijeci, tradicionalne manifestacije kojom se promiču kulturne i povijesne vrijednosti Bokelja i Boke kotorske.

Baš kao i u našem zavičaju, Bokelji u Rijeci drže do tradicionalnih vrijednosti po kojima su prepoznati u svijetu pa se prilikom proslave sv. Tripuna održavaju mise i pohvale, Lode zaštitniku, postrojava se odred Bokeljske mornarice i poslije mise pleše kolo sv. Tripuna, objasnio je Tomislav Brguljan u ime Hrvatske bratovštine Bokeljske mornarice 809 - Rijeka.

Svečanu misu predvodio je župnik mons. Sanjin Francetić. Na početku mise Lode sv. Tripuna izgovorio je Mali admiral Karlo Schubert, podrijetlom iz Kotora. Na kraju mise pročitano je pismo koje je svim Bokeljima u povodu blagdana uputio kotorski biskup

mons. Ilija Janjić, a nakon mise članovi Bokeljske mornarice, uz pratnju Gradske glazbe Trsat i uz prisutnost velikog broja vjernika, otplesali su pred crkvom uz Kosi toranj kolo sv. Tripuna.

Svečanim misnim slavljem Dubrovčani obilježili 1046. Festu svetoga Vlaha

Svečanim misnim slavljem pred dubrovačkom katedralom te procesijom s moćima svetoga Vlaha u pratnji barjaka ulicama povijesne jezgre grada Dubrovčani su u subotu obilježili 1046. Festu svetoga Vlaha, zaštitnika grada. Misno slavlje pred katedralom predvodio je riječki nadbiskup mons. Ivan Devčić koji je u propovijedi istaknuo kako se o svakom svetačkom blagdanu, pa tako i o današnjem svetoga Vlaha, 'moramo najprije zapitati s kakvom ga vjerom slavimo'.

„Događa li nam se da nije motivirano samo običajem, nego živom vjerom u Boga

i njegovu pomoć na zagovor svetaca? Veliki blagdani, pa i sam Božić, slave se na svjetovan način, a od kršćanskog sadržaja ne ostaje gotovo ništa osim imena. Ako se za slavlje blagdana ne pripremamo na vjernički način - molitvom, postom, dobrim djelima, slavljenjem sakramenta ispovijedi, ako se ne trudimo oko duhovne obnove i sabranosti, ako nam je sve drugo važnije za pripremati se od duhovnoga, neće prevladati taj vjernički dio“, rekao je Devčić.

Devčić je naglasio kako je važno za blagdan svog patrona obnoviti svoje znanje

o njemu, „ne radi znanja samoga, nego kako bismo bolje upoznali ono što od njega možemo naučiti za svoj život, čime ga možemo i trebamo nasljedovati u našem vremenu“. „Stari su se Dubrovčani u tom smislu trudili upoznati svoga zaštitnika i od njega učiti. Znali su da je bio liječnik koji se posebno brinuo za djecu i siromašne. Nije li njegov primjer potaknuo da već 1317. u samostanu Male braće otvore ljekarnu?

A još ranije, 1290., otvoreno je u samostanu sv. Klare i prvo sirotište, da bi u 15. stoljeću još jedna takva ustanova bila utemeljena. Njihov

zaštitnik motivirao je Dubrovčane da u svome gradu zabrane ropstvo, što je bila prva takva zabrana u Europi“, istaknuo je mons. Devčić. Upitao je ne dokazuje li to koliko je primjer svetoga Vlaha utjecao na stare Dubrovčane i na organizaciju i život cijeloga grada.

„Doista, njihovo štovanje svetoga Vlaha za njih nije bila nikakva tradicija, nikakav običaj, nego iskaz njihove vjere u zaštitnika, a time ste se vodili i vi, dragi Dubrovčani, osobito za teškog vremena opsade grada tijekom Domovinskog rata. I nije vas iznevjerio. To neka bude zalog da ga uvijek zazivate, ali i da slijedite primjer njegove vjere u svom životu. Bog nam daje svece kako bismo učili od njih i tako slijedili samoga Krista“, zaključio je nadbiskup Devčić.

Zahvalivši svima koji su na razne načine učinili Festu svečanijom, dubrovački biskup mons. Mate Uzinić posebno je zahvalio mons. Ivanu Devčiću. „On je u svom promišljanju pokazao na koji se način može i treba slaviti svece zaštitnike i nasljedovati njihov svetački primjer“, rekao je biskup Uzinić.

„Hvala našem parcu, našem svetom Vlahu. Netko mi je, gledajući prognoze ovih

dana, rekao: ‘Bilo bi dobro da padne kiša pa da ne možete više govoriti o onom famoznom čudu od čudesa. Mons. Puljić mi je prišapnuo kako izgleda sveti Vlaho ove godine nije napravio to svoje famozno čudo od čudesa, no mislim da je u krivu... Jer to famozno čudo od čudesa ste svi vi koji ste unatoč kiši ostali i pobožno sudjelovali u ovome misnom slavlju. Svi vi zaslužujete jedan veliki pljesak jer nije pravo čudo kad mi siđemo s križa i kad sve ide kako treba, nego kad ostanemo na križu, kad znamo biti strpljivi u stvarima koje nam baš i ne odgovaraju. To ste vi danas pokazali i zato ste vi, baš vi, to famozno čudo od čudesa“,

poručio je biskup okupljenim vjernicima.

Festi su, uz ostale, nazočili izaslanica predsjednice Republike savjetnica Renata Margaretić-Urlič, izaslanica predsjednika Vlade RH ministrica kulture Nina Obuljen-Koržinek, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora saborski zastupnik Branko Bačić, ministrica u Vladi Crne Gore Marija Vučinović, te državni tajnici, zastupnici u Hrvatskom saboru i Europskom parlamentu, županijski gradonačelnici i načelnici, gradonačelnici gradova prijatelja Dubrovnika, predstavnici diplomatskog zbora, pravosuđa, vojske i policije, članovi povijesnih postrojbi i udruga proizašlih iz Domovinskog rata te mnogobrojni hodočasnici.

Festa je otvorena tradicionalnim puštanjem golubica i podizanjem barjaka ispred crkve svetoga Vlaha u petak popodne 2. veljače, a zatvorena je u nedjelju 4. veljače procesijom i misom na Gorici svetoga Vlaha te spuštanjem barjaka ispred parčeve crkve i misnim slavljem. Festa svetoga Vlaha uvrštena je 2009. godine na UNESCO-ovu Listu svjetske kulturne baštine.

U HOTELU SPLENDID U BEČIĆIMA 3. VELJAČE ODRŽANO
TRADICIONALNO TRIPUNDANSKO DRUŽENJE

Tripundanski Tripundanski bal

Hrvatsko građansko društvo, poštujući tradiciju Kotora i Kotorana, već 16 godina održava sada već tradicionalno tripundansko druženje koje već odavno prelazi granice lokalnog karaktera.

Priredila:
Tijana Petrović

U hotelu Splendid u Bečićima 3. veljače održan je tradicionalni Tripundanski bal. Hrvatsko građansko društvo obnovilo je ovu pučku manifestaciju 2002. godine, koja je prije rata organizirana u povodu Tripundanskih svetkovina u kulturnoj kotorskoj kafani „Dojmi“.

Ove godine u prekrasnoj dvorani hotela „Splendid“, uz vrhunsku uslugu i glazbu bokeljskog benda „Giselle“ i dubrovačke klape „Kaše“, bilo je prisutno više od 300 posjetilaca.

Ovu prekrasnu večer svojom su prisutnošću uveličali: izaslanik predsjednice Republike Hrvatske Nj. E. Veselko Grubišić, veleposlanik u Crnoj Gori, ministar kulture Crne Gore Aleksandar Bogdanović, gradonačelnik grada Korčule Andrija Fabris, zamjenica župana Dubrovačko-neretvanske županije Žaklina Marević, zamjenik gradonačelnika grada Splita Nino Vela, viši savjetnik za međunarodnu saradnju grada Splita Nikola Aleksić, poslanik u Parlamentu Crne Gore Adrijan Vuksanović, poslanik u Parlamentu Crne Gore Andrija Popović, predsjednik Općine Kotor Vladimir

Bend „Giselle“

Jokić, predsjednica Skupštine Općine Kotor Dragica Perović, admiral Bokeljske mornarice Antun Sbutega, Zvonimir Deković, predsjednik HNV-a i drugi visoki uzvanici iz političkog i kulturnog života Crne Gore i Hrvatske.

Posebno nas je razveselila prisutnost više od 50 članova Bratovštine sv. Nikole, župe

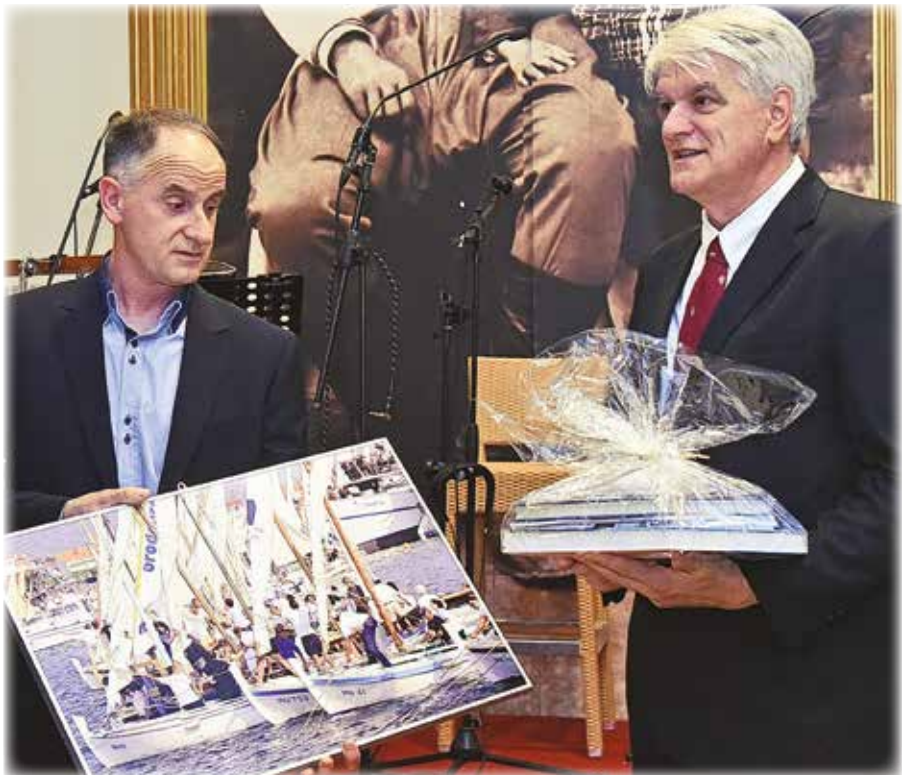
sv. Mihovila iz Murtera, koji su doputovali u Kotor kako bi bili prisutni na svečanostima proslave sv. Tripuna.

Na početku večeri prisutne je pozdravio predsjednik Hrvatskoga građanskog društva gospodin Marijo Brguljan. On je podsjetio da HGD, poštujući tradiciju Kotora i Kotorana, već 16 godina održava sada

već tradicionalno tripundansko druženje koje odavno prelazi granice lokalnog karaktera. Zahvalio je svima koji su uveličali ovu večer, posebno pozdravivši goste iz Murtera i Italije.

„Kako se svake godine ova manifestacija održava u vrijeme tripundanskih svečanosti, a kako i Dubrovčani u isto vrijeme slave svoga sveca, neka sv. Vlaho i sv. Tripun budu vječna poveznica naših dvaju gradova - Dubrovnika i Kotora i naših dviju država Hrvatske i Crne Gore”, rekao je Brguljan. On je istaknuo da mu je velika čast i zadovoljstvo što može proglasiti i uručiti Povelju za 2017. godinu zaslužnim osobama iz Hrvatske i Crne Gore za potporu Društvu i doprinos u razvoju prijateljskih odnosa između hrvatskoga i crnogorskoga naroda.

Razmjena poklona s gostima iz Murtera

Predsjednik Brguljan uručuje Povelju Željku Filičiću

Upravni odbor Društva odlučio je da se za 2017. godinu Povelja dodijeli:

- proslavljenome crnogorsko-hrvatskom slikaru i piscu, gospodinu **DIMITRIJU POPOVIĆU** iz Zagreba i
- jednom od najznačajnijih ličnosti u gradnji mostova povjerenja, suradnje i prijateljstva grada Kotora i Dubrovnika, a time i dviju država, gospodinu **ŽELJKU FILIĆU** iz Dubrovnika.

Na žalost, gospodin Popović zbog bolesti nije doputovao pa će mu Povelja biti uručena drugom prilikom.

Klapa „Kaše“

Marijo Brguljan uručio je Po-
velju Željku Filičiću koji je vrlo
iskreno, nadahnuo i dirljivo
zahvalio na uručenom prizna-
nju.

Nakon formalnog dijela ve-
čeri prisutni su uživali u iz-
vrsnoj muzici i bogatoj trpezi.
Neizostavan je bio i nagradni
ples koji su ove godine otvo-
rili prošlogodišnji pobjednici
Nataša i Miloš Dževedanović
iz Kotora. Ove večeri nagradu
„Romantični vikend u hotelu
Splendid” osvojio je bračni par
iz Kotora Snežana i Branko
Pejović, dok je drugoplasirani
par Dominika i Joško Kate-
lan, takođe iz Kotora, osvojio
romantičnu večeru u konobi
„Gušti”.

Marijo Brguljan s veleposlanikom Veselkom Grubišićem

Finalisti nagradnog plesa

Obraćanje Željka Filičića - dobitnika Povelje

Gospode i gospari, dobar večer,

..... i na dobro vam došao Tripundan, dan Vašega nebeskog zaštitnika koga slavite kad i mi u Gradu svoga parca svetoga Vlaha..... Dozvolite mi da ovom zgodom čestitam imendan svim Tripunima, Tripama.... Tripo, Sretan ti imendan! Molim gospara Schuberta da ustane i da ga svi pozdravimo pljeskom.

Želim zahvaliti na dodjeli ovoga velikog priznanja, a veliko je prije svega zbog djela koje stoji iza njega u zajednici s mnogim divnim i vrijednim ljudima s obje strane granice. No meni osobno najveća je pohvala i priznanje kad sam čuo da je Tripo rekao "bojim ga se i predložiti, jer ne znam kako će reagirati!" Tripo, hvala, hvala Prijatelju! To znači da smo dosta toga zajednički progurali i otpjeli, ti više nego ja, i da smo puno vreća soli izjeli rađeći na dobrobit ljudi s obje strane granice. Posebna mi je čast da ovo priznanje ove godine dijelim s jednim istinskim crnogorskim i hrvatskim velikanom, slikarom Dimitrijem Popovićem, koji nažalost zbog zdravstvenih razloga nije večeras nazočan ovoj festi.

I dok ovo govorim, naviru mi sjećanja na dan kad sam toga

Čovjeka i Umjetnika uživo sreo i upoznao prvi i zadnji put i tako sam se veselio da ga ponovo sretnem i da mu taj događaj spomenem, nadajući da će ga se i on sjetiti. Bilo je to u ono ružno vrijeme, 1991. g., u praskozorje rata, vrijeme kad su se ljudi svrstavali u neke stereotipne, nacionalne i ideološke torove, ali je bilo i onih čije je jedino opredjeljenje bilo ostati Čovjekom. Tad su hrvatske majke, ali i ostale, pokušavale iz kasarni diljem bivše države izvući svoju djecu, ne želeći da sudjeluju u ratu, ponajmanje u agresiji na vlastitu Domovinu i na vlastiti narod. Organizirale su se razne mirotnorne manifestacije i prosvjedi. Jedan od takvih je bio i u Dubrovniku pred crkvom Sv. Vlaha pred oko 15 tisuća ljudi. Imao sam čast na njemu govoriti i odustao sam od retorike slične svojim prethodnicima, davajući ton građanskom, ljudskom, općevrijednom, a opet jasno hrvatskom, ističući razliku između dobra i zla i vrijednosti SLOBODE koja se ni za što ne prodaje. Dok sam govorio, svo vrijeme me pozorno, smireno i dostojanstveno pratio povremeno klimajući glavom u znak odobravanja jedan čovjek u

bradi... e da bi mi nakon svega pristupio i čestitao. Razmjenili smo par riječi, a na mene je sve to ostavilo izniman dojam, njegov kasniji životni put i njegovo djelo samo su potvrdili svu mu veličinu.

Kad se već spominjem nekih "davnih" dana ne mogu a da se ne sjetim jedne kišne, prohladne dubrovačke večeri, mislim 2003.g. kada sam više zalutao nego pošao s namjerom, na poziv jednog svog prijatelja u Međunarodno središte hrvatskih sveučilišta (MSHS - IUC), u staru zgradu Preparandije. Ne imajući "pametnijeg" posla odlučio sam potrošiti dvije ure na "neko" predavanje o Crvenoj Hrvatskoj, pitajući se, tko se još time bavi, osim stručnjaka za povijest poput prof. dr. Stijepa Obada, koji je pribivao predavanju!? Prateći izlaganja, tako zapitan, uočio sam dvoje ljudi koje prije nisam susretao, a saznao sam ubrzo da dolaze iz Crne Gore, iz Boke Kotorske, iz Dobrote i Kotora..., a još su i suorganizatori ovog predavanja. Hm, pomislio sam u sebi, ovo su neki lunatici, luđaci.... ili pak provokatori. Ne zaboravimo, radilo se o 2003., a danas je 2018. Tada sam po prvi

put čuo da postoji nešto što se zove Hrvatsko građansko društvo Crne Gore. Rekoh sebi čisti oksimoron, ali ljudi koje sam te večeri upoznao nisu bili ni provokatori, ni lunatici niti je ono što su predstavljali bilo oksimoron. bila su to dva sjajna Čovjeka, koje sam dobio za Prijatelje za cijeli život, a obilježiti će mi idućih 15ak godina života, kao što sam i ja vjerojatno i njima donekle obilježio, pomalo i "zagorčavao", onako usput... To su bili Dario Musić, nažalost danas pokojni, tada tajnik i Tripo Schubert, tada predsjednik, a danas nazočan s nama na ovoj festi, nezaobilazan u svemu kad je u pitanju HGDCG, kad su u pitanju zaštita i suradnja Hrvata i Crnogoraca u CG i RH.

Da, ubrzo je postalo "veselo"; kakav već jesam, koleričan,

pomalo impulzivan, odlučio sam da se krene i nešto napravi, da predstavimo Hrvate iz Crne Gore Hrvatskoj, te da pomognemo Crnogorcima u RH u njihovom iskazivanju identiteta. Teško breme je bilo za nama, breme rata, okupacije i razaranja Dubrovačkog kraja pa i samog Grada. Ali kao hrvatski dragovoljac, branitelj i jedan od organizatora obrane Grada, kao jedan od utemeljitelja Hrvatske ratne mornarice i dionik mnogih ratnih događanja, čvrsto sam vjerovao da se nikad više ne smiju ponoviti takve epizode između dva susjedna i uvijek sam želio vjerovati prijateljska naroda. Razlog više je što sam znao i bio svjestan činjenice koju dotu hrvatskoj kulturi, ali i Crnoj Gori, Domovini svoga življenja nose i posjeduju Hrvati Boke Kotorske. Ta-

kođer sam bio uvjeren da se neke stvari moraju odraditi na ho-ruk, šokom, a ne postupno čekajući da se netko smiluje, dakle na jedan skoro pa gerilski način. I uistinu, zaredalo se toga dosta, često i na "užas" mnogih. A nije bilo sve baš lako. Da bismo mogli nešto odraditi morali smo otvoriti mnoga, zaključana vrata, a time smo mnoga i zatvorili i ja se ovdje želim prisjetiti divnih ljudi, suputnika na tom odvažnom putu pomirenja i uvažavanja na obje strane.

Tako bih istakao prvoga zvanika koji nas je podržao s dubrovačke strane, pok. Vedrana Jelavića, tadašnjega gradonačelnika i profesora na Sveučilištu u Dubrovniku, pa don Stanka Lasića, župnika dubrovačke katedrale, tadašnjega dožupana DNŽ Željka Kulišića, inače predsjednika

Željko Filičić i Tripo Schubert

Hrvatske stranke prava za DNŽ, A sve što se napravilo bilo bi nemoguće da svo ovo vrijeme, a poglavito u samom početku nisu naše djelovanje podržavali dubrovački dragovoljci, branitelji. Mnogi od njih, a prije svega bih spomenuo Želimira Čizmića prvoga zapovjednika Hrvatske ratne mornarice Dubrovnik i predsjednika Udruge dragovoljaca HRM, koji je baš u svakoj prilici bio uz svaku našu zamisao i kad god je to trebalo probijao barijere nevoljkosti, često zlobe, a najčešće nezainteresiranosti kod onih “koji se pitaju”.

Također želim spomenuti Igora Žuvelu, koji vam je vjerujem mnogima dobro poznat, kao i njegovo zalaganje pa i svojevrsna žrtva da se odnosi spram Hrvata CG poprave, inače je predsjednik dubrovačkih dragovoljaca, invalid i istinski junak Domovinskoga rata, koji je svesrdno podržao i pronošnje crnogorskoga barjaka preko Straduna, zalažući i svoje rane da naša djeca nikad ne budu morala ratovati, što je imalo veliki odjek i koji se zbog iste misije više puta izložio napadima i neugodnostima s obje strane granice.

Sjećati se protekloga razdoblja i sve istaknuti nije moguće, ali neke ljude, uz ispriku ostalima, jednostavno moram: Nikola Bukilica, Crnogorac i Čovjek zbog kojega uvijek tu imenicu pišem velikim slovom, vaš sugrađanin. Velik je njegov doprinos zaštiti Hrvata i potpore njihove opstojnosti kroz zadnja tri desetljeća, također njegov doprinos u stabilizaciji i poboljšanju odnosa između dvije države, dva naroda. Zbog toga je i dobio najviše odličje RH, Red dr. Ante Starčevića, koje može dobiti netko a da nije visoki dužnosnik pa mu time pripadaju posebno određena odličja. Dobio ga je zajedno s pok. Darijom Musićem. Tu je također i dr. Ivan Ilić, predsjednik u jako intenzivnom, stresnom i rizičnom razdoblju djelovanja Društva. Žao mi je da ga ovdje ne vidim, čujem da su i on i Nikola bolesni. Molim vas, pozdravimo ih pljeskom. Bože, kad se sjetim... čim bi dr. Ilić vidio Tripa i mene da nešto raspravljamo i kad bismo mu prilazili, vjerujem da je odmah doživljavao stresove i mjerio sebi tlak i vagao rizike. Uvijek su to bile neke “morske” ideje, prilično složene, naizgled neispunjive... ali skoro svaka je odrađena. A mogla je biti odrađena jer smo od samoga dolaska na dužnost županice u DNŽ imali nepodijeljenu i bezuvjetnu potporu gđe Mire Buconić. Mira ustanite, a vas molim da je pozdravimo snažim pljeskom jer je to zaslužila. Mira... hm.. Ne samo naša županica i podupirateljica, već, usudio bih se reći, mama svakoj našoj zamisli. Kad bismo Miše Galjuf, njezin dožupan, i ja nešto skovali i kad bismo joj htjeli izložiti zamisao i predložiti akciju, prvo bi vjerujem čvrsto u to “šiznula”, ali sve bi pokrila svojim autoritetom i učinila i više nego bismo se nadali. Valjda da se riješi “nas

dvije vreće buha”. Nikad neću zaboraviti epizodu s crnogorskim barjakom i Tripunskim plesom Bokeljske mornarice, kad je trebala zaprimiti pod tim barjakom i prijavak (raport). Rekoh joj, Mira, ovo je državnička gesta, hrabro, sad ili nikad. Odbrusila mi je: „Ne gnjavi, znam što mi je i zašto činiti!“ Eto, naša Mira, molim još jedan pljesak.

Inače kad već spominjem Mišu Galjufa, moram reći da bi malo što bilo realizirano da ga nije bilo. On je redovito bio “good guy”, ja počesto neizdržljiv i slovit, pa.... recimo “bad guy”. Koristim priliku da vam pripopčim da je uz Darija i Tripa, jako zaslužan i za smirene kontakte s admiralom Bokeljske mornarice pok. dr. Milošem Miloševićem, što je rezultiralo Darovnicom sveukupnog Admiralovog znanstvenog i publicističkog djela Matici Hrvatskoj u Dubrovniku. Također smo Miše i ja pomagali HGDCG-u da se suvislo i smisleno formulira status Bokeljske mornarice i Tripunskog kola u Zakonu o kulturi CG koji se tad spremao. Prijedlog je bio jednostavan, iskren, istinit, činjeničan: Bokeljska mornarica je izvorno katolička tradicija, hrvatska baština i crnogorska institucija. Također je HGDCG poveo i akciju da Crna Gora i Republika Hrvatska zajednički prionu upisu BM i Tripunskog kola u Svjetsku kulturnu baštinu, t.j. upis u UNESCO-ov registar nematerijalne baštine. Čujem da se od toga odustaje i nije mi nakon svega jasno zašto, budući da ta gesta i ta formulacija nikoga ne isključuje a definira činjenice.

Nikako ne smijemo zaboraviti da je u svemu ovome sudjelovala i Bokeljska mornarica,. Prvo kao počasni odred, njih desetak, odlično primljenih od don Stanka Lasića, ali i ostalih uglednika iz Grada. Te 2006.

god. dopala ih je iznimna čast da stražare pored i u procesiji nose Kristovu pelenicu pod baldakinom, kao jednu od najvrednijih relikvija uopće. HRT ih je stalno fokusirala i svo vrijeme snimala. Već iduće godine prigodom vrlo uspješne manifestacije Bokeljska priča, na dan Sv. Leopolda Bogdana Mandića, inače Dan DNŽ, 12. svibnja 2007. – a taj Svetac još je jedna spona između naše dvije regije, DNŽ i Boke, između naše dvije zemlje – ta ista Bokeljska mornarica uz potporu hrvatskih dragovoljaca branitelja, a uz svesrdno zalaganje i nastojanje HGDCG, prije svega našega dragog Tripa, te zrelost i odvažnost naše županice, pronijela je crnogorski barjak Stradunom, što je imalo odjek nadaleko sve do briselskih ureda i hodnika. Tih dana su se Hrvatska i Hrvati CG međusobno upoznavali, tome su se veselili i Crnogorci u RH i svi dobri ljudi. Pljesak i odobravanje cijeloj toj priči, dakle i zastavi, od stranaca, gostiju i samih Dubrovčana, naročito njih, i danas odzvanja.

Povrh svega, nikako ne smijemo zaboraviti g. Stipu Mešića tadašnjega predsjednika Republike Hrvatske (od 2000. do 2010.), koji je prepoznao vrijednost djelovanja pojedinaca i udruga na očuvanju kulture i njegovanju identiteta svoje zajednice, ali i prijateljstva te doprinos pomirenju hrvatskog i crnogorskoga naroda. Podupirao je skoro svaku akciju, svako pa i najmanje djelovanje, pa je tako dodijelio i visoka odličja dr. Pavićeviću, predsjedniku Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, te iz HGDCG Tripu Schubertu, dr. Ivanu Iliću, a također, zbog posebnoga doprinosa očuvanju kulturne baštine i višedesetljetnoga vođenja BM, i admiralu dr. Milošu Miloševiću, te Povelju Republike Hrvatske Bokeljskoj mornarici kao važnom dijelu hrvatske tradicije i baštine.

Tih dana, ali i tih godina (2005. – 2012.) Dubrovnik i Kotor su se ponovo prepoznawali i približavali. Počeli su osjećati ono što je više od tisućljeća dio identiteta oba grada, oba kraja. Ne zaboravimo da jako veliki broj dubrovačkih vlastelinskih rodova potječe iz Boke, iz Kotora, a da je proces doseljavanjem i ženidbom išao i u drugom smjeru. Puno je tu bilo suradnje, dijeljenja istih strahova, nada, protraćenih, ali i ostvarenih želja. Bilo je i nesporazuma, ali uvijek nadvladanih. Tako je vjerujem i ovaj put. Stoga želim po prvi put JAVNO pred ovakvim općinstvom spomenuti jednu ideju koja se već dugo, da ne rečem od samoga početka vrzma u glavama i često se bistri među svim već spomenutim ljudima, ali i mnogim drugima. Vrijeme je da naše politike, naši političari preuzmu odgovornost i pokažu zrelost te da konačno dovrše sve ovo što je HGDCG sa svojim prijateljima i podupirateljima započeo i da to privedu kraju. Prije svega da se realizira ideja o Kotoru i Dubrovniku kao dva prijateljska grada, pobratima. To će dati novi zamah, novim odnosima, među ljudima, u gospodarstvu, no prije svega u kulturi i politici zajedničkoga djelovanja. Gospodo, imajte hrabrosti!

I stoga, Gospođe i Gospari, budući da se danas 3. veljače, kod nas u Dubrovniku slavi sveti Vlaho kao i kod vas sveti Tripun, koji kako već spomenuh žive u tisućljetnoj nerazdvoživosti, svoje kreposti i svoje brige za naša dva međusobno upućena kraja, dozvolite mi da uskliknem Živio sveti Tripun, živio sveti Vlaho! Živjeli mi vi svi skupa u dobrom raspoloženju i zdravlju! Hvala.

(Na zamolbu dobitnika Povelje, a zbog autentičnosti, ovaj tekst nije korigiran)

175
mh
1842-2017.

Svečano obilježavanje 175 godina Matice hrvatske

Prvi kulturni događaj u organizaciji Ogranka Matice hrvatske u Boki kotorskoj

Priredila:
Marija Mihaliček

U dvorani Muzičke škole „Vida Matjan“, u crkvi sv. Duha, održano je 14. veljače *Svečano obilježavanje 175 godina Matice hrvatske* u organizaciji Ogranka Matice hrvatske u Boki kotorskoj. Veliki jubilej Matice hrvatske, ugledna i najstarija kulturna ustanova u Hrvatskoj slavila je tijekom cijele prošle 2017. godine. Činilo se primjerenim pridružiti se obilježavanju jubileja i u Kotoru, uz prvi program kojim novoosnovani Ogranak započinje djelovanje.

Za nas: članove Ogranka, kulturnu i širu javnost Kotora i Boke kotorske, bila je prilika da iz izlaganja poštovanih gostiju, čelnika Matice hrvatske: akademika Stjepana Damjanovića, predsjednika Matice hrvatske iz Zagreba i njezinoga glavnog tajnika Zorislava Lukića saznamo više o ovoj 175

Marija Mihaliček, Stjepan Damjanović, Zorislav Lukić

Predsjednica MH Dubrovnik Slavica Stojan pozdravlja skup

godina staroj kulturnoj instituciji. Uz članove i poštovatelje Matice hrvatske događaju su nazočili Veselko Grubišić, veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori, monsijor Ilija Janjić, kotorski biskup, Zdravko Nikolić, predstavnik Konzulata Republike Hrvatske u Kotoru, gospođa Dragica Perović, predsjednica Skupštine općine Kotor, gospodin Ilija Janović, dopredsjednik Općine Tivat, gospodin Nikola Baničević, predsjednik Ogranaka Matice crnogorske u Kotoru, gospodin Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća, gospodin Tripo Schubert iz Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore.

Skup je pozdravio veleposlanik Grubišić: „Meni je uvijek čast i privilegij predstavljati Republiku Hrvatsku, posebno mi je čast u Crnoj Gori, a najviše u divnom gradu Kotoru gdje se uvijek lijepo osjećam.“ Skupu se obratila i predsjednica dubrovačkog ogranaka

Matice hrvatske predsjednica Slavica Stojan, ističući značaj buduće suradnje između ogranaka susjednih gradova Kotor i Dubrovnika. Kao najveći prošlogodišnji uspjeh dubrovačkog Ogranaka Matice, uz uredno objavljivanje četiriju svezaka Dubrovnika i još sedam planiranih knjiga te niza održanih predavanja i promocija za dubrovačku publiku, upis je novih 43 člana, pretežno mladih, u redove radnika Matice hrvatske. Bez snage i energije mladosti, bez njihove inicijative i njihovih ideja, sav dobrovoljni rad u Matici na brizi i njegovanju hrvatskog identiteta – gubi svaki smisao.

Predsjednica ogranaka Matice hrvatske u Boki kotorskoj Marija Mihaliček, pozdravljajući nazočne iskazala je, između ostalog, zadovoljstvo što se Ogranak Matice hrvatske u Boki kotorskoj priključuje postojećim hrvatskim udrugama koje već godinama djeluju na očuvanju nacionalnog i

kulturnog identiteta hrvatske zajednice u Crnoj Gori i grade prijateljske spona između Crne Gore i Hrvatske. „Imat ćemo, nadam se, svaku pomoć od Matice hrvatske iz Zagreba, a to što su večeras s nama njezin predsjednik, akademik Stjepan Damjanović i glavni tajnik Zorislav Lukić doživljavamo kao potporu i ohrabrenje na samom početku djelovanja Ogranaka u Boki kotorskoj.“ Podsjetila je na činjenicu da je Matica u Boki bila prisutna još tijekom 19. stoljeća, prinosom Hrvata koji su u to vrijeme pohodili Boku kotorsku, kao Ljudevit Gaj, Ivan Trnski, Ivan Kukuljević Sakcinski, Mavro Broz i drugi, a ostvarivali su veze s bokaškim intelektualcima u vrijeme Ilirskog preporoda.

Predsjednik Matice hrvatske akademik Stjepan Damjanović rekao je da Matica danas djeluje u razgranatoj mreži s oko 130 ogranaka u Hrvatskoj i drugim zemljama te izrazio

Veleposlanik Grubišić pozdravlja skup

zadovoljstvo što je među njima i Crna Gora s nedavno utemeljenim Ogrankom Matice hrvatske u Boki kotorskoj (izlaganje akademika Damjanovića *Matica Hrvatska – 175 godina povjerenja u kulturu* objavljujemo integralno).

Ističući zadovoljstvo za osnivanjem Ogranka Matice hrvatske u Kotoru, glavni tajnik Matice hrvatske Zorislav Lukić govorio je o radu i djelovanju Matice hrvatske. „Matica hrvatska, kako u prošlosti tako i danas, radi na temeljima svojih osnova, a to je u prvome redu izdavaštvo. U izdavaštvu naših knjiga posebno se ističu nekoliko velikih projekata među kojima je najveći Biblioteka *Stoljeća hrvatske književnosti*“, rekao je Lukić. Ovo je jedan od najzahtjevnijih pothvata Matice hrvatske, a do sada su objavljene 143 knjige.

Drugi izdavački pothvat Matice hrvatske je edicija *Povijest Hrvata* u sedam svezaka: *Rani srednji vijek* (oko 550. – oko 1150.); *Razvijeni srednji vijek* (druga pol. 12. – 14. st.); *Kasni srednji vijek* (kraj 14. – pol. 16. st.); *Razdoblje ranog novog vijeka* (16. – 17.

st.); *Razdoblje prosvjetiteljstva* (18. st.); *Razdoblje od 1790. do 1918.*; *Suvremeno doba* (20. st.). Također, tu je razmatranje i tumačenje svih aspekata i slojeva prošlosti koji su utjecali na formiranje specifičnoga hrvatskoga civilizacijskog okruženja u njegovim političkim, vojnim, crkvenim, gospodarskim, kulturološkim, umjetničkim, religioznim, intelektualnim i drugim izričajima – historiografsko načelo sinteze ili tzv. totalne povijesti.

Sljedeći veliki izdavački projekt je *Enciklopedija Matice hrvatske*, o kome je glavni urednik Igor Zidić napisao: „Na tragu Barčeva mota da je povijest Matice hrvatske ujedno i povijest hrvatske kulture, pokrenut je prije par godina projekt četverosveščane *Enciklopedije Matice hrvatske*, jedinstvenog enciklopedističkog i leksikografskog djela koje obrađuje sva područja kulturnog, političkog, društvenog, znanstvenog i stvaralačkog života u kojima se zbivalo i zbiva sve što je u nekoj vezi s Maticom: od nakladništva do jezične politike, od filozofije do odgojne i obrazovne prakse, od hrvatske književnosti do prije-

vodne literature - umjetničke i znanstvene’.“

Glavni tajnik MH posebno se u svom izlaganju zadržao na novinama i časopisima u sklopu Matice hrvatske, a to su: *Vijenac*, vodeće hrvatske novine za kulturu, dvotjednik koji sustavno prati i obrađuje teme i događaje u kulturi, umjetnosti i znanosti, s posebnim osvrtom na: književno stvaralaštvo hrvatskih i svjetskih autora; likovne umjetnosti; kazališnu i plesnu praksu; klasičnu i jazz glazbu, relevantne društvene i politološke teme te filmsko stvaralaštvo; *Hrvatska revija*, časopis Matice hrvatske za društvena i kulturna pitanja; *Kolo*, pokrenuto 1842. godine, danas se smatra prvim hrvatskim književnim časopisom, a u skladu s ustaljenom tradicijom donosi stručne i znanstvene tekstove o književnosti i drugim umjetnostima, izvorne književne radove i dr.

Shakespeareova djela i djela hrvatskih autora, knjige koje tretiraju problematiku jezika, samo su manji dio značajne nakladničke djelatnosti Matice hrvatske.

U povodu 175. godišnjice osnutka otisnula je Matica hrvatska prigodno, djelomice novo, a djelomice ponovljeno izdanje Gundulićeva *Osmana* iz 1844., prve knjige objavljene u Maticinoj nakladi.

Maticini programi koji su namijenjeni mladima su bogati, tu se ponajprije misli na glazbenu i likovnu umjetnost. U organizaciji Matice hrvatske tijekom godine se organizuju koncerti mladih glazbenika, pod nazivom *Glazbeni susreti* koji se sastoje od 12 koncerata polaznika Muzičke akademije i umjetničkih akademija i glazbenih škola u Hrvatskoj. U Maticinoj galeriji, koja je otvorena 1995. godine, priređene su mnoge likovne izložbe. U Galeriji izlažu autori koji se izražavaju u klasičnim li-

kovnim tehnikama slikarstva, skulpture i grafike, ali podjednako tako i fotografiji, konceptualci, videoumjetnici te ostali zagovaratelji različitih novomedijskih i proširenih medijskih vizualnih praksi. Studentima Matica hrvatska pruža dodatno obrazovanje i usavršavanje nizom programa, kao što su: *Filozofska škola*, koja dodatno obrazuje talentirane i perspektivne studente i doktorande filozofije; *Komunikološka škola* najboljim studentima komunikologije i novinarstva pruža jedinstveno izvanfakultetsko multidisciplinarno stručno usavršavanje; *Medijski susreti* su ciklus tribina o temama s područja medija i komunikologije koji okupljaju novinare, komunikologe te studente i bivše polaznike.

Komunikološke škole također su dio programa MH. U Matici hrvatskoj organizira se još čitav niz simpozija, manifestacija, znanstvenih skupova. Na kraju svog izlaganja Zorislav Lukić istaknuo je značaj kulturnog djelovanja Matičinih ogranaka, posebno publiciranjem časopisa, od kojih su najznačajniji: *Dubrovnik* (OMH u Dubrovniku); *Književna revija* – časopis za književnost i kulturu (OMH u Osijeku), *Zadarska smotra* – časopis za kulturu, znanost i umjetnost (OMH u Zadru). Pozornost publike ove večeri, u dvorani sv. Duha, priređene o uglednoj instituciji koja ima duboke korijene u prošlosti, bila je na visokoj razini jer Ogranak MH pokazuje iznimnu kulturnu vitalnost u suvremenom trenut-

ku te će svakako u Boki kotorskoj dobiti potporu. Tu želju su prenijeli akademik Stjepan Damjanović, predsjednik MH i Zorislav Lukić, glavni tajnik MH.

Ogranak Matice hrvatske u Boki kotorskoj zahvalan je za potporu u organiziranju ovoga kulturnog događaja HNV-u, HGDCG i HKD "Tomislav". Za svečani ton večeri glazbom „koterskog zvuka“ pobrinula se Muzička škola: profesorice flaute Angela Mijušković i Andrea Živković, obradom skladbe *Bokeljska noć*, učenica Noemi Peričić, violinistkinja iz klase profesorice Mileve Krivokapić, kompozicijom Vide Matjan, čije ime škola nosi.

Posjetioци skupa

Matica hrvatska

– 175 godina povjerenja u kulturu

Poštovane gospođe i gospodo, dragi članovi i prijatelji Matice hrvatske,

U prošloj godini Matica hrvatska slavila 175. obljetnicu svojega djelovanja i rado smo isticali da je ona najstarija kulturna hrvatska ustanova nacionalnoga značenja. Odlučili smo da naše proslave te velike obljetnice budu uglavnom radne, da svojim predavanjima, izložbama, glazbenim priredbama, posebno stručnim i znanstvenim skupovima podsjećamo hrvatsku kulturnu javnost na sve ono što je Matica hrvatska u tom dugom razdoblju učinila za hrvatsku kulturu i time za hrvatski narod. Nastojimo propitivati što se od rezultata Matičina dugoga i plodnoga djelovanja može uključiti u suvremeni hrvatski kulturni trenutak, što može pomoći da naše danas i naše sutra budu sadržajnije i ljepši.

Matica hrvatska utemeljena je u vrijeme kada je u Europi vrlo snažan bio stav kojega je porodila Francuska revolucija, stav da je narod nositelj gospodarskoga i kulturnoga napretka i čuvar kulturnih vrednota. To je značilo da u Hrvatskoj prvo treba izboriti pravedan položaj hrvatskoga jezika, da on mora ući u sve pore društva, da mora u knjizi, na kazališnim daskama, u uredima zamijeniti druge jezike. Matica je tako na samom početku iskazivala brigu da se u različitim strukama stvori priklad-

na hrvatska terminologija, da se pišu i šire priručnici koji obrađuju zakonitosti hrvatskoga jezika. Ta njezina briga za hrvatski jezik postat će trajnom odrednicom njezina rada i ta će briga biti kadšto više usmjerena na znanstvenu i stručnu obradu hrvatskoga jezika, kadšto će to biti pojačano nastojanje oko književnojezične kulture u našem društvu, a kadšto politička borba za poštivanje imena i utvrđivanje pravednoga položaja hrvatskoga jezika. U prošloj smo godini slavili i pedesetu obljetnicu poznate „Deklaracije o imenu i položaju hrvatskoga književnoga jezika“, koja je smišljena i napisana u Matici hrvatskoj, događaja koji se osobito urezao u svijest hrvatskoga naroda jer je zahtijevao da se naš jezik zove hrvatskim imenom, da se u Hrvatskoj, a ne negdje izvan nje odlučuje o toma kako će se taj jezik normirati i kakav će mu položaj u društvu biti i da oni koji dolaze iz drugih sredina moraju poštivati hrvatsku jezičnu tradiciju i suvremenost. Zahtijevala je nešto što je za svakoga poštenoga čovjeka pravedno jer svako drugo gledište i svaka drukčija praksa vode u nespoznanje i sukobe.

Ne smijemo nikad smetnuti s uma da je Matica hrvatska kulturna ustanova koja je od svojih 175 godina gotovo 150 bila najvažnija kulturna ustanova naroda koji nije imao punu državnost pa je na sebe

zato preuzimala zadaće koje u redovnim prilikama kulturnoj ustanovi ne pripadaju. Ona je na političke događaje kadšto odgovarala samo potezima kulturne ustanove uvjereni da kulturni čin ima moć. I njezina bi se ukupna povijest najkraće mogla opisati kao neprekinuto povjerenje u kulturu, kulturu općenito i povjerenje u svaki pojedinačni kulturni čin. Matica je, to smo proteklih mjeseci često isticali, kao ni jedna druga ustanova širila uvjerenje da je kultura ne samo potrebna, nego i moćna, a osobito je širila ljubav prema knjizi, prema knjizi hrvatskoj i prema knjizi uopće. Neki je zato uvijek tretiraju kao izdavača, u novije vrijeme kao jednoga od izdavača. Stoga naglašavamo da Matica hrvatska nikad nije bila ni pristajala da bude samo izdavač. Njezino je izdavaštvo uvijek bilo u funkciji njezine ukupne djelatnosti, a toj je djelatnosti glavni cilj bio jačanje hrvatske narodne posebnosti, danas volimo reći hrvatskoga identiteta. Naravno, nije to tako samo u hrvatskom slučaju. Poznati indijski filozof rekao je da postoje dva načina da uništite neku kulturu: jedan je da spalite sve knjige koje je ta kultura iznjedrila, drugi je da sve pripadnike te kulture naviknete da ništa ne čitaju. U ljubavi za knjigu uopće i za hrvatsku knjigu posebno nije se Matica ni od koga dala nadmašiti. No to nije bila slijepa ljubav koja

ne trpi prigovore. Jedan od velikih Matičinih predsjednika povjesničar Tadija Smičiklas pisao je:

Bit će gdjekojih prigovora našim knjigama doklegod se budu čitale. Zlo bi bilo da tako ne bude, jer onda mi ne bismo imali čitajućeg občinstva. Ljudi bi bili članovi da ispunе neku tobožnju patriotičku dužnost. To bi bio patriotizam od pristojnosti društvene, patriotizam bez svijesti. Mi bismo gradili kuću na pijesku...

Mogla bi se držati serija predavanja o Matičinu izdavaštvu u 175 njezinih godina. Nizovi kao što su „Pet stoljeća hrvatske književnosti“, „Stoljeća hrvatske književnosti“ i drugi koji su afirmirali prošlu i suvremenu književni riječ, i ne samo hrvatsku, niz „Grčki i rimski klasici“, „Filozofska hrestomatija“, Matičina „Povijesna knjižnica“, Matičini nizovi knjiga iz prirodnopisa i gospodarstva, Matičini prijevodi s tzv. svjetskih jezika i Matičino nastojanje da hrvatska sredina upozna što više djela iz slavenskih književnosti spomenici su iznimne kulturne djelatnosti. Matičini časopisi, ne samo oni u Zagrebu, nego na mnogo drugih mjesta, Matičin „Vijenac“, kao i neizbrojiva predavanja, predstavljanja, izložbe, glazbeni susreti itd. itd. dokaz su snažne i promišljene djelatnosti.

Matičina je djelatnost uvijek bila jako dobro primljena od velike većine onih kojima su na srcu bili i kultura i narod. Zašto? Zato što Matičina ljubav za svoje nikada u iole ozbiljnoj mjeri i iole značajnijem vremensko razdoblju nije bila rastvarana mržnjom prema drugom i drukčijem i ljudi su to prihvaćali i pozdravljali. Zato što se Matica hrvatska uspješno odupirala nastojanjima ponekih hrvatskih političkih elita da ona postane njihova filijala i jasno im je uvijek

Akademik Damjanović

davala do znanja da ako je njihova djelatnost usmjerena na dobro hrvatskoga svijeta i sredina u kojima on živi imat će u Matici potporanj. Ako pak nije, Matica neće nasjedati na njihove bučne fraze i njihova nastojanja da pojedinačne i interese pojedinih malih skupina prihvati kao nacionalne. Tako se nastojimo ponašati i danas. Želimo iskreno pomoći funkcioniranje i napredak hrvatske države, ali to ne znači

da smijemo u svoje redove pripuštati strančarenje i nametanje partikularnih interesa i da se odričemo prava na kritiku.

Dvadesetak odjela Matičine središnjice koji djeluju danas nisu skupine dobro plaćenih profesionalaca, nego grupe matičara i prijatelja Matice okupljenih oko problema koji ih zanimaju i koji za svoj posao ne primaju nikakvu naknadu. Nitko od predsjednika 120 Matičinih ogranaka u ze-

mlji i svijetu nikada nije primio ni jednu kunu za svoj rad. A ipak su ti odjeli i ti ogranci čudesno živa mreža snažnih kulturnih stjecišta, bez kojih bi karta hrvatske kulture bez sumnje bila bitno siromašnija.

Kad se gradi vlastita autentičnost i ujedno otvara mogućnost da i oni drugi i drukčiji od nas grade svoju, tad se stvara i njeguje zajedničke ljudske vrijednosti, istovremeno podržavajući vlastitu slobodu, koja neće biti na štetu drugih.

Čuvanje posebnosti, i u hrvatskom i u svakom drugom narodu povezano je s poštivanjem prošlosti, jer u starijoj i novijoj našoj povijesti, i ne samo našoj, pojavljivale su se skupine ljudi, pojavljivale su se organizacije koje su htjele uništiti svako povijesno sjećanje, koje su sve iz povijesti ocjenjivale kao nevažno ili su o svemu govorile kao o štetnom. Zašto? Željele su uvjeriti ljude da povijest počinje s njima. Matica hrvatska obratno: ona nas svojim djelovanjem podsjeća da se rođenjem pojavljujemo u svijetu koji su naši roditelji i naši bližnji za nas stvarali i koji mi nastojimo učiniti što boljim za one koji će doći poslije nas.

U našoj hrvatskoj suvremenoj zbilji stigli smo do točke u kojoj kao da nepomirljivost stavova i pesimizam caruju. Vidi se to prije svega u načinu kako rješavamo probleme. Manje je važno ustanoviti što je istinito i pravedno, puno je važnije osigurati dovoljan broj ruku za ono za što se ja zalažem.

Nastupamo često u ime ustanova, a podijelili smo se u ortačke skupine kojima ništa nije sveto i koje svoj grupni interes proglašavaju interesom institucije, interesom društva, interesom naroda. Ortaci nastupaju kao prijatelji, ali čim nestane zajednički interes, nestane i njihova veza. Sve to i još mnogo drugoga gradi

kaotičnu situaciju u kojoj žive naša djeca, u kojoj rade naše škole, u kojoj djeluju naše ustanove.

Slavni Indijac Mahatma Gandhi upotrijebio je termin «sedam smrtnih grijeha današnjega svijeta» i po njemu, to su ovi: 1. bogatstvo bez rada, 2. uživanje bez savjesti, 3. znanje bez karaktera, 4. posao bez morala, 5. znanost bez ljudskosti, 6. religija bez žrtve, 7. politika bez načela.

Sve to imamo oko sebe i Matica se hrvatska svemu tome mora suprotstavljati.

Ona se mora suprotstavljati i neprekidnom širenju crnila: ona nas mora pozivati da umjesto širenja crnila svatko od nas upali svoju svijeću. Tako se ne samo bolje uočavaju problemi, nego se bolje vide njihove dimenzije. Ljudi koji nisu u stanju čuti druge ljude protivnici su kulturnoga dijaloga i ne mogu pomoći izgradnji kulturne ustanove ni boljitku svoje sredine. Ni jedna ustanova u povijesti ljudskoga roda nije uvijek samo napredovala pa je i Matičina povijest u cjelini i povijest pojedinih njezinih ustrojbenih jedinica sinusoida jer u svemu što čovjek dulje radi postoje usponi i padovi, ali važno je da u teškim trenucima ne klone, nego radom i razgovorom nađemo izlaz.

Danas se nalazimo u Kotoru i na početku života kotorskoga ogranka Matice hrvatske i htio bih prvo reći da nikada ne tugujete zbog onoga što ne možete napraviti, ali da ne propustite učiniti ono što učiniti možete. Kada je uspostavljena suvremena hrvatska država, naši su prethodnici vodili žustre razgovore o tome želimo li jako centraliziranu ili jako decentraliziranu Maticu hrvatsku. Pobijedilo je nastojanje da se omogući što veća sloboda ustrojbenim jedinicama, ali da ne budemo sa-

vez udruga, nego jedinstvena Matica hrvatska. Ogranci se u pravilu bave kulturom svojega kraja, svojega zavičaja i tome ne može biti prigovora. No ogranci moraju pokazivati zanimanje za ono što radi središnjica i središnjica mora biti upućena u ono što radi ogranak i mora mu pomoći kada je to potrebno i moguće. Poštivati pravila Matice hrvatske moramo svi jer bi nas drukčije ponašanje odvelo u kaos.

Matica hrvatska često je jako dobro djelovala i kroz nako sitne oblike rada. Takve sitne zadatke i oblike rada po mojem uvjerenju treba u Matici upravo danas ojačati jer se, s jedne strane, njima puno dobroga može učiniti, ali može se, što nije manje važno, uključiti puno ljudi koji će takvim radom pobijediti svoju malodušnost, koji će napustiti onaj tako proširen stav «A što ja tu mogu učiniti?» i shvatiti da svatko nešto može i da ne treba više, ali ni manje od onoga što može. Čovjeka kraj sebe nemojmo promatrati kao suparnika koga treba nadiigrati, kao mušteriju kojoj treba nešto prodati, da ne kažem podvaliti, ponašajmo se prema njemu kao prema sestri i bratu koji nose različite darove i važno je da razumijemo da je sinergija različitih darovitosti na dobro i radost čovjekovu i da svatko od nas u tom procesu ima svoje mjesto i svoju ulogu. Kad znate cilj, naći ćete put, kaže japanska poslovice.

Želimo da Matica hrvatska i u narednom razdoblju zna pred sebe stavljati ciljeve koji su vrijedni dostizanja, da izvršava zadaće koje će naše društvo činiti boljim i koji će pomoći da naši novi naraštaji žive bolje ponosni na svoje hrvatsko ime, na svoju tradiciju i kulturu, u miru i suradnji sa svim ljudima dobre volje.

**TEKST INICIJATIVE DA SE BOKELJSKA MORNARICA UVRSTI
NA UNESCO-OV REPREZENTATIVNI POPIS NEMATERIJALNE
KULTURNE BAŠTINE ČOVJEČANSTVA IZAZVAO JE VELIKU
POLEMIKU I RAZLIČITA REAGIRANJA**

Čija je Bokeljska mornarica? (drugi dio)

Priredili:
**Miroslav Marušić
i Tripo Schubert**

Hrvatski glasnik donosi nastavak priče vezan uz nominaciju Bokeljske mornarice na UNESCO-ovu Listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva.

Podsjećamo kako je počelo

Rješenjem Ministarstva kulture Crne Gore, UP/I br. 04-55/2013 od 3. 7. 2013. godine, utvrđen je status Bokeljske mornarice kao nematerijalnoga kulturnog dobra od nacionalnoga značaja sa sljedećim obrazloženjem: „Utvrdjuje se Bokeljskoj mornarici, koja predstavlja simbiozu vještine, jezika, govora, korištenja umjetničkih i zanatskih umotvorina, izvođačkih vještina, održavanja tradicionalnih obreda vezanih

Najraniji arhivski zapis koji potvrđuje postojanje ove drevne bratovštine pomoraca potječe iz sredine XIV. stoljeća

za kultnu ličnost, mjesto i ambijent, status nematerijalnoga kulturnog dobra od nacionalnoga značaja.”

Početak 2017. godine, Ministarstvo kulture Crne Gore donijelo je odluku da Bokeljska mornarica bude prvo nematerijalno kulturno dobro koje će Crna Gora kandidirati na UNESCO-ovu Listu svjetske nematerijalne kulturne baštine. Radionica posvećena nematerijalnoj kulturnoj baštini u organizaciji Ministarstva kulture i UNESCO-ova centra za nematerijalnu baštinu iz Sofije održana je na Cetinju od 7. do 11. ožujka i u Kotoru nekoliko puta, da bi završna sjednica radne grupe za izradu Dosjea za upis, zajedno s članovima Bokeljske mornarice, bila održana 15. rujna 2017. godine. Na toj sjednici usvojena je radna verzija Dosjea kako bi se moglo pristupiti završnoj redakciji i prevodenju na engleski jezik i na kraju predati UNESCO-ovoj komisiji do 31. ožujka 2018. godine.

Dosje se radi prema strogo utvrđenim pravilima i prema obrascu koji dostavlja UNESCO-ova komisija, s točno utvrđenim maksimalnim brojem riječi kojim se može opisati kulturno dobro i mora biti napisan tako da članovi UNESCO-ove komisije koji odlučuju o upisu, a nisu nikada čuli za Bokeljsku mornaricu, shvate da predloženo kulturno dobro ima univerzalne, svjetske vrijednosti za cijelo čovječanstvo, zbog kojih zaslužuje da bude upisano na Listu svjetske nematerijalne kulturne baštine.

Nakon predaje Dosjea UNESCO-ovoj komisiji, počinje proces evaluacije koji, prema sadašnjem iskustvu, traje oko godinu dana tako da se odluka o upisu Bokeljske mornarice na Listu svjetske nematerijalne kulturne baštine može očekivati tijekom 2019. godine.

Sabor, sjednica

Reagiranje zastupnika u Hrvatskome saboru

Saborski zastupnik Mosta Marko Vučetić poručio je s govornice Hrvatskoga sabora 15. prosinca 2017. kako je nedopustivo i skandalozno da Crna Gora želi upisati na UNESCO-ovu Listu nematerijalne kulturne baštine kulturno dobro kojemu želi ignorirati hrvatski identitet. „U Sabor su danas došli članovi Hrvatske bratovštine Bokeljske mornarice, želi ih se istrgnuti od njihove duhovnosti i kulture“, naglasio je Vučetić.

Postupak Crne Gore nazvao je skandaloznim rekavši i kako se „Bokeljska mornarica želi otrgnuti od kola svetoga Tripuna. Zele uvrstiti Bokeljsku mornaricu na UNESCO-vu listu, ali da se negira bitni hrvatski identitet te Mornarice“.

Saborski zastupnik Vučetić pozvao je zastupnike da se odupru „pokušajima kojima se pokušava negirati početak Mornarice u povijesnome smislu“.

„Te 809. godine započelo je nešto hrvatsko, kulturno, univerzalno i svjetsko u Boki, a danas nam prijete opasnost da nestane to hrvatsko, pa nestaje i to kulturno, univerzalno i istinito. Mi zastupnici ne smijemo biti svjedoci koji će dovesti do toga da ovo nestane“, poručio je Mostovac Marko Vučetić.

Posebnu pažnju saborskih zastupnika i medija izazvali su mornari Hrvatske bratovštine Bokeljske mornarice 809. odjeveni u uniforme, koji su bili prisutni na zasjedanju Sabora i otvaranju ovog pitanja.

„Došli smo tražiti potporu Sabora i suglasni smo da je najpravedniji način uvrštavanja Bokeljske mornarice na UNESCO-ov popis zajednička nominacija Hrvatske i Crne Gore. Jasno je da je Boka kotorska u Crnoj Gori, a tamo Bokeljska mornarica djeluje od 12. stoljeća, no u Hrvatskoj živi 10.000 bokeljskih Hrvata i oni već sto godina nasljeđuju i čuvaju svoju tradiciju. U trenutku kada su Crna Gora i Hrvatska imale prijedlog zajedničke nominacije Bokelj-

ske mornarice na UNESCO-vu Listu nematerijalne baštine, Crna Gora odlučila je započeti taj proces sama. Time se zatire tradicija bokeljskih Hrvata koja postaje tradicija nekih drugih naroda, a Bokeljska mornarica nacionalno blago Crne Gore, što je neistina i falsifikat“, rekao je tamošnjim medijima **Tomislav Brguljan**, mornar Hrvatske bratovštine Bokeljske mornarice 809.

Priča se nastavlja u Parlamentu Crne Gore

Zastupnik Hrvatske građanske inicijative u Skupštini Crne Gore, Adrijan Vuksanović, u sklopu premijerskog sata, koji je održan 20. prosinca 2017., postavio je pitanje predsjedniku crnogorske Vlade Dušku Markoviću vezano uz prešućivanje Hrvata i njihova doprinosa u stvaranju i čuvanju Bokeljske mornarice.

Vuksanović je negodovao zbog ignoriranja činjenice da su Hrvati baštinili i baštine ovu drevnu instituciju, navodeći da oni koji to rade nisu prijatelji ni Hrvata, ni Crnogoraca, ni Crne Gore.

Sabor RH, Marko Vučetić

Odgovor predsjednika Vlade CG Markovića

Predsjednik Vlade **Duško Marković** potvrdio je na premijerskom satu da će Bokeljska mornarica biti kandidirana za UNESCO-ovu Listu svjetske kulturne baštine i dodao da i Bokeljska mornarica i kolo svetoga Tripuna pripadaju svim građanima Crne Gore i da se s tim našim vrijedno-

stima svaki naš građanin ima pravo identificirati.

„Crna Gora kao država koja baštini multikulturalnost kao osnovnu vrijednost svoje cjelokupno naslijeđe tretira integralno, cjelovito, ne dijeleći ga prema nacionalnoj pripadnosti. Jer, riječ je o kulturnim vrijednostima koje pripadaju građanima, cijelom društvu i s kojima se svatko ima pravo identificirati“, rekao je predsjednik Vlade odgovarajući na pitanje poslanika Hrvatske građanske inicijative **Adrijana Vuksanovića** je li Ministarstvo kulture prilikom kandidiranja Bokeljske mornarice za UNESCO-vu Listu nematerijalnoga kulturnog blaga „izostavila u samom tekstu kult svetog Tripuna i ime hrvatskoga naroda“.

Premijer je odgovorio da je riječ o tradicionalnoj vojno-pomorskoj organizaciji čije članstvo nije bilo, niti je danas, nacionalno ograničeno, već je, naprotiv, jedna od bitnih vrijednosti Bokeljske mornarice upravo njezina otvorenost i

Premijerski sat

nadnacionalnost te njezina tradicija koja se sastoji u promociji mira, jednakosti, međukulturalnog sklada i tolerancije.

„Nadalje, nakon kandidature za UNESCO-ovu Reprezentativnu listu, ovo kulturno dobro pripadat će i svim građanima svijeta pa je njegovo 'prisvajanje' bilo koje strane u ovom slučaju suvišno. Tim prije što je Bokeljska mornarica kulturno dobro koje je starije od pojave nacionalnih država na Balkanu, odnosno predstavlja naslijeđe koje je opstalo unatoč mnogobrojnim društveno-historijskim okolnostima i kulturnim utjecajima“, rekao je predsjednik Vlade Duško Marković.

Premijer je rekao da je Bokeljsku mornaricu održala lokalna zajednica Boke kotorske, prenosivši je s generacije na generaciju, i svjedočeći o historijskim i simboličkim vrijednostima mirnodopskog pomorstva u Boki kotorskoj.

„Polazeći od činjenice da je čuvar vrijednosti Bokeljske mornarice lokalna zajednica, koja je i Rješenjem o upisu u odgovarajući registar prepo-

znata kao nosilac ovoga kulturnog dobra, Ministarstvo kulture je u pripremu nominacijskog Dosjea od samog početka aktivno uključilo i samu organizaciju koja čuva tradiciju Bokeljske mornarice. Dakle, cjelokupan proces pripreme prijavnog teksta proveden je u suradnji predstavnika Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturnih dobara i Bokeljske mornarice. Posebno je važno istaknuti da je u sklopu pripreme teksta, i to nedavno, dakle tijekom prošlog mjeseca, održana i Skupština organizacije, na kojoj je detaljno prezentiran i finalno usuglašen tekst nominacijskog dosjea“, rekao je predsjednik Vlade.

Premijer je na kraju odgovora istaknuo neraskidivost kola Bokeljske mornarice od kotorskoga Staroga grada koji i sam predstavlja jedno od najreprezentativnijih kulturnih dobara Crne Gore.

„Ipak, i kao dio odgovora na Vaše pitanje, želim Vam jasno reći da se u tekstu nominacijskog Dosjea ne spominje nijedan narod pa nema razloga da se ovako važnom zahtjevu, ka-

kav je nominacijski Dosje, daju ili nameću sadržaji koji mogu stvarati nejasnoće i predstavljati opterećenje za sam proces odlučivanja i potvrđivanja“, zaključio je predsjednik Vlade Duško Marković.

Reagirane Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore

U povodu namjere Crne Gore da nominira Bokeljsku mornaricu za upis na Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine UNESCO-a, Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore i šest hrvatskih udruga iz Boke kotorske (HKZ „Dux Croatorum, HGI, Radio DUX, HGD CG, Ogranak Matice hrvatske za Boku kotorsku i HKD „Tomislav“) uputili su Ministarstvu kulture Crne Gore sljedeću inicijativu:

„Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore i hrvatske udruge u Boki kotorskoj prihvaćaju inicijativu zastupnika HGI-ja u Skupštini Crne Gore Adrijana Vuksanovića o Bokeljskoj mornarici u kojoj stoji da i hrvatski narod baštini Bokeljsku mornaricu kao dio svjetske kulturne baštine i ovim potpisom potpore još jednom potpisnici ove izjave upućuju inicijativu Ministarstvu kulture Crne Gore da razmotri mogućnost da se u Dosje uvrsti i kult svetoga Tripuna i hrvatski narod koji je stvarao, održao i do dana današnjega je baštinik naslijeđa Bokeljske mornarice.“

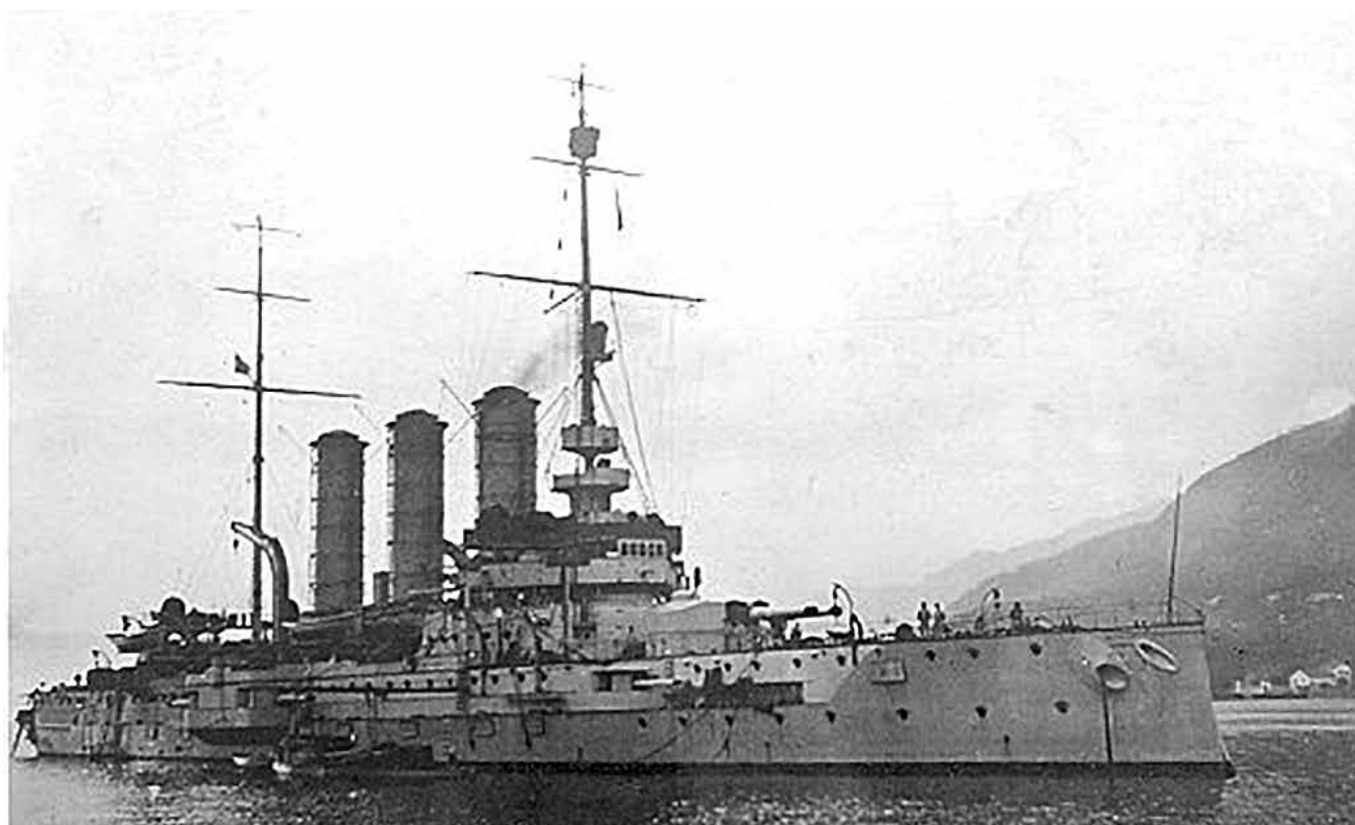
(U prvome dijelu ove teme uvodni dio o povijesti Bokeljske mornarice preuzet je iz Glasnika broj 55/56, autora prof. Željka Brguljana.)

*NIZOM MANIFESTACIJA U HERCEG NOVOM, TIVTU I KOTORU
OBILJEŽENO STOLJEĆE OD POBUNE MORNARA
NA AUSTRO-UGARSKIM RATNIM BRODOVIMA U BOKI*

Sjećanje na „crvene mornare“ iz 1918.

Nizom manifestacija koje su priredili Vlada, bokeljske općine i nekoliko ovdašnjih kulturnih ustanova, u Herceg Novom, Tivtu i Kotoru obilježen je početkom veljače veliki jubilej – 100. godišnjica pobune mornara na austro-ugarskim ratnim brodovima u Boki kotorskoj 1918.

Oklopni krstaš „Sankt Georg“

Piše:
Siniša Luković

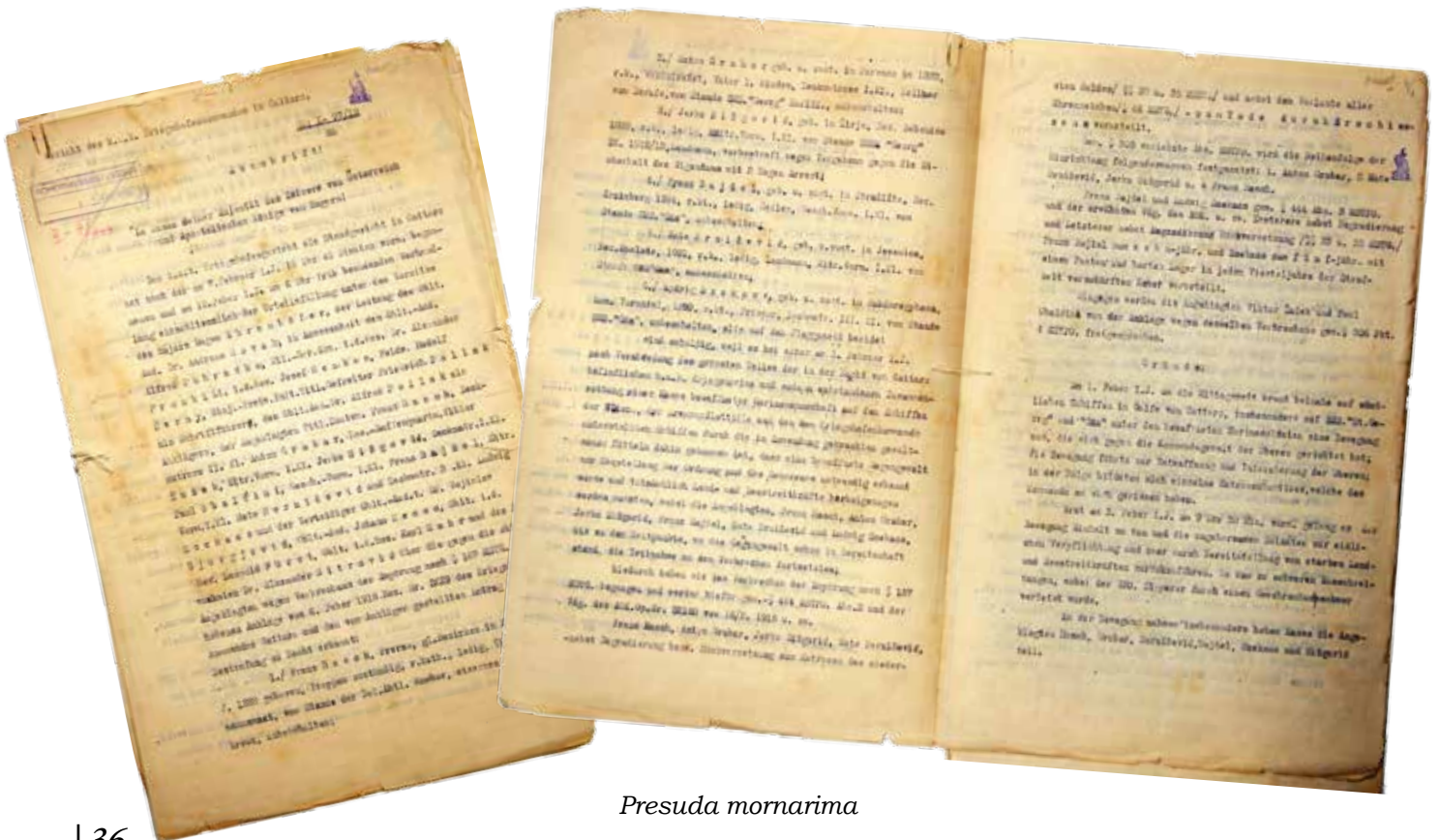
Boka kotorska u Prvo-
me svjetskom ratu bila
je glavna operativna
baza Ratne mornarice Au-
stro-Ugarske iz koje su njezi-
ni brodovi kretali u akcije na
južnome Jadranu, pogotovo
u stalne napade na saveznič-
ku protupodmorničku ba-
ražu u Otrantskim vratima.
Kako je rat odmicao, broj au-
stro-ugarskih ratnih brodova
u Boki postupno se poveća-
vao s 30-ak u 1914. do oko
50-ak brodova u 1918., a u
međuvremenu je u Đenovići-
ma svoju podmorničku bazu
uspostavila i za Austro-Ugar-
sku saveznička Ratna morna-
rica Njemačke. Zbog blokade
zemalja Antante i iscrpljuju-
ćih ratnih operacija na fron-
tovima od zapadne Europe do
Rusije, socijalno-ekonomske
prilike u Austro-Ugarskoj u
drugoj polovini Prvoga svjet-
skog rata značajno su se po-

goršale, vladala je nestašica
hrane i društvena previranja.
Poznata i vrlo stroga discipli-
na u austro-ugarskoj vojsci,
nametana nemilosrdnim „dri-
lom“ od oficira, rezultirala je
velikim nezadovoljstvom, po-
sebno među mornarima koji
su na ratnim brodovima živjeli
u vrlo teškim uvjetima. Loša
opskrba, nedostatak odmora
i predugo trajanje rata te na-
glašene socijalne razlike izme-
đu oficira i mornara na većim
brodovima rezultirale su po-
bunom koja je 1. veljače 1918.
godine zahvatila austro-ugar-
sku flotu u Boki.

Na početku te godine u za-
ljevu je bila Peta divizija Rat-
ne mornarice Austro-Ugarske,
tzv. Krstarička flota, koju su
činili oklopnjača „Monarch“,
oklopni krstaši „Sankt Georg“
i „Kaiser Karl VI.“, krstarice
„Novara“, „Saida“, „Helgoland“
i „Kaiser Franz Joseph I.“ te ra-
zarači „Balaton“, „Orjen“, „Ta-
tra“, „Csepel“, „Warasdiner“,
„Dinara“, „Scharfschütze“ i

„Huszar“. Tu je bilo i 18 tor-
piljarki, nekoliko austrougars-
kih i tri njemačke podmorni-
ce te više pomoćnih brodova.
Na brodovima flote pod zapo-
vjedništvom kontraadmira-
la Aleksandera Hansa bilo je
ukupno šest tisuća mornara,
a isto toliko vojnika austro-
ugarske kopnene vojske bilo
je po raznim tvrđavama, gar-
nizonima i artiljerijskim bate-
rijama u cijeloj Boki.

Točno u podne 1. veljače,
označena pucnjem topa s au-
strougarskoga komandnog
broda, oklopnog krstaša „San-
kt Georg“, počela je u tajnosti
pripremana pobuna morna-
ra koji su u većini slučajeva
uspjeli pod prijetnjom oružja
preuzeti komandu nad bro-
dovima od svojih oficira, pret-
hodno ih zatvorivši u kabine.
Centri pobune bili su „Sankt
Georg“ i pomoćni brod-radi-
onica „Gaa“, a crveno-bijele
ratne zastave na jarbolima
austro-ugarskih brodova za-
mijenjene su revolucionarnim

Presuda mornarima

Polaganje vijenca na mjestu pobune mornara, Đenovići

crvenim barjacima. U znak potpore mornarima radnici tivatskog Arsenalata istaknuli su crvene zastave na zgradama toga vojnog brodogradilišta, a pobunili su se i radnici u Đenoviću. Na brodovima su organizirani odbori mornara koji su preuzeli vlast u svoje ruke. Među vođama pobune bili su Franc Raš iz Moravske, titularni mornarički vođa sa službom u Đenovićima, Anton Grabar iz Poreča, mornar I. klase sa službom na oklopnom krstašu „Sankt Georg”, njegov kolega s istog broda, mitraljezac-nišandžija I. klase Jerko Šizgorić iz Žirja pokraj Šibenika te Mate Brničević iz Krila Jasenica, mitraljezac-nišandžija I. klase na pomoćnom brodu-radionici „Gaa”. Oko 6.000 mornara čak 11 različitih nacionalnost

iz gotovo cijele srednje Europe, koji su sudjelovali u pobuni, uspjeli su čitava tri dana, do dolaska III. eskadre bojnih brodova Ratne mornarice Austro-Ugarske iz Pule, koji su 3. veljače u poslijepodnevim satima ugušili prosvjed, pružati otpor vojnim vlastima. U roku od 24 sata nakon gušenja pobune uhićeno je oko 800 mornara, pred prijeki vojni sud izvedeno je 40, koji su se smatrali organizatorima. Na smrt strijeljanjem, koje je izvršeno 11. veljače u Škaljarima pokraj Kotora, osuđeni su Raš, Grabar, Šizgorić i Brničević.

Za obilježavanje 100. godišnjice ovog događaja, od značaja za povijest kako Crne Gore, tako i niza srednjoeuropskih država, pobrinuo se Organizacijski odbor s ministrom eu-

ropskih integracija Crne Gore Aleksandrom Andrijom Pejovićem na čelu.

Proslava jubileja počela je točno na stotu godišnjicu - 1. veljače kada je u Đenovićima priređen komemorativni skup. Nakon što je predsjednik Općine Herceg Novi Stevan Katić obavio smotru odreda Bokeljske mornarice – Podružnice Herceg Novi i položio vijenac na spomen-ploču na zgradi Mjesne zajednice Đenovići, predstavnici triju bokeljskih općina i diplomatskog kora, na čelu s ministrom Pejovićem, uputili su se do kuće Vrankovića, gdje je odred Bokeljske mornarice položio vijenac na mjestu pobune. Zatim je uslijedio posjet i Portonovi marini, gdje su vijence položili veleposlanik Republike Mađarske

u Crnoj Gori Kristijan Poša i zapovjednik Mornarice Vojske Crne Gore, kapetan fregate Vesko Tomanović. U večernjim satima 1. veljače u dvorani „Park“ u Herceg Novom priređena je svečana akademija na kojoj je govorio gradonačelnik Katić. On je istaknuo da su se prije 100 godina mornari 11 različitih nacionalnosti pobunili „ujedinjeni pod istom idejom – okončati rat i živjeti u miru, dostojanstveno“.

„O događaju koji se dogodio u Boki pričala je i pisala Europa, a njegov značaj potvrđuje činjenica da ga i danas obilježavamo kao značajnu točku u

pristupanja Europskoj uniji“, rekao je Katić.

Načelnik Generalštaba Vojske Crne Gore, brigadni general Ilija Daković, poručio je da su mornari svojim djelima 1. veljače 1918. godine utkali sebi put u besmrtnost, uzdignuta čela prešli prag vječnosti, korakom u smrt, korakom u nezaborav.

„U svojoj vojničkoj karijeri prošao sam sve dužnosti, sve oficirske u hijerarhiji. Danas sam na čelu sistema i mnogi bi rekli da je to isključivo privilegij jer me svi vide kao donosioca odluka. Svaki put preispitujem sebe i svoju moć

ju naprijed, da uče na lekcijama iz prošlosti te da imaju na umu da će kao budući donositelji odluka oni mijenjati svijet. Na svečanoj akademiji izvedena je i kazališna jednodjelnica Stevana Koprivice, kombinirana s igranim videoblokovima, pod naslovom „Pobuna“, a u kojoj su igrali glumci Julija Milačić, Danilo Babović, Danilo Čelebić, Goran Slavić i Dejan Đonović. Obilježavanje jubileja nastavljeno je 7. veljače prigodnim multimedijalnim programom u zgradi Zbirke pomorskog nasljeđa Porto Montenegro u Tivtu. Među mnogobrojnim uzvanicima,

Polaganje vijenaca na obnovljenom spomeniku strijeljanim vođama pobune u Škaljarima

sjećanju naših naroda. Pamtimmo 1. veljače 1918. godine kao simbol borbe za mir, bolje uvjete života i rada, dostojanstvo svakog pojedinca. On je simbol ujedinjenja europskih naroda oko istih vrijednosti i ciljeva, ujedinjenja koje je pandan onom kojem danas težimo kao država u procesu

rasuđivanja ne bih li donio bolju, ispravniju i pravedniju odluku. Mornari u Boki kotorskoj donijeli su odluku svjesni da je njihov cilj pravedan i opravdan, svjesni posljedica koje ta odluka povlači“, rekao je Daković, uz poruku mladima da budu hrabri, ustrajni i tolerantni, da budu svjesni onoga iza nas, ali da gleda-

uz ostale, bili su zapovjednik Mornarice VCG, kapetan fregate Vesko Tomanović, gradonačelnica Tivta dr. Snežana Matijević, admiral Bokeljske mornarice dr. Antun Sbutega, počasni konzul Mađarske u Crnoj Gori Csaba Magyar i direktor Porto Montenegro David Margason.

„Slobodarske ideje, vrijednosti koje jamče dostojanstven život i težnja za stvaranjem društva jednakih, bez obzira na etničku, vjersku ili bilo koju drugu pripadnost, bile su vodilje mornara koji su 1. veljače 1918. podigli pobunu, čvrsto odlučni da donesu mir u Boku“, rekao je tom prilikom ministar europskih poslova Aleksandar Andrija Pejović.

Obraćajući se prisutnima, Pejović je istaknuo da je „europska budućnost Crne Gore upravo onaj okvir za koji su se mornari pokušali izboriti prije jednog stoljeća“. Gradonačelnica Matijević poručila je da nas pobuna mornara „podsjeca na univerzalne vrijednosti: potrebu čovjeka da živi u miru, u blagostanju, u uvjetima socijalne pravde i jednakosti“. „U tome je veličina ovog datuma. Pobunjenici su stradali, osuđeni na smrt, ali činjenica da smo danas ovdje i pričamo o idealima za koje su oni ginuli govori da su ispunili dio svog zavjeta“, istaknula je Matijević.

Admiral Bokeljske mornarice dr. Antun Sbutega rekao je da obilježavanje ovog jubileja nije samo izraz dužnog pijeteta prema žrtama i sudionicima pobune, „nego i težnja da valoriziramo ideale koji su ih inspirirali u to tragično vrijeme“. Sbutega je poručio da ovaj jubilej treba promatrati u kontekstu obilježavanja jednog stoljeća od kraja Prvoga svjetskog rata i naglasio da sudionici pobune nisu tražili samo poboljšanje svojih inače iznimno teških uvjeta života na ratnim brodovima, „već prije svega kraj rata i uspostavljanje trajnog mira i međunarodnog poretka koji bi bio zasnovan na pravdi“.

Kustos Zbirke pomorskog nasljeđa, historičar Dražen Jovanović, govorio je o historijskim okolnostima događaja iz veljače u Boki 1918. i du-

Admiral Sbutega, Snežana Pejović, ministar Bogdanović, Andro Radulović

bokoj vezi Tivta i Arsenala s pobunom mornara, a o čemu svjedoči i spomen-ploča koja je podignuta u Arsenalu na 50. godišnjicu pobune. Ova spomen-ploča od te večeri ponovno je izložena u Zbirci gdje je bila postavljena i prigodna izložba fotografija i dokumenata o pobuni mornara.

U umjetničkom dijelu programa nastupili su učenici Muzičke škole i orkestar Glazbeno-prosvjetnog društva Tivat, koji je za ovu priliku odsvirao i koračnicu „Unter Der Doppel Adler“ – službeni marš austro-ugarske artiljerije. Događaj su uveličali pripadnici odreda Bokeljske mornarice u tradicionalnim odorama i članovi KUD-a „Boka“.

Kulminacija obilježavanja jubileja uslijedila je 11. veljače u Kotoru. Pokraj obnovljenog spomenika strijeljanim vođama pobune u Škaljarima, u organizaciji Općine Kotor upriličeno je polaganje vijenaca, odana počast minutom šutnje i održana prigodna svečanost. Na svečanosti su uz predstavnike lokalne uprave bili prisutni pripadnici Ratne mornarice Crne Gore, koje je predvodio kapetan Korvete

Goran Pajević i glavni odred Bokeljske mornarice na čelu s admiralom Antunom Sbutegom, kao i gosti, 44 predstavnika Ministarstva obrane Republike Češke, delegacija grada Prerova – rodnog mjesta stradalog mornara Františka Raša, veleposlanik Republike Češke u Crnoj Gori Karel Urban, veleposlanik Slovačke Romana Hloben, predsjednica Odbora za obranu Parlamenta Republike Češke Jana Černohova, predsjednik Odbora za sigurnost i obranu Crne Gore Obrad Stanišić, ministar kulture u Vladi Crne Gore Aleksandar Bogdanović te predstavnici lokalnih samouprava i istaknutih institucija Crne Gore, predsjednica Skupštine općine Kotor Dragica Perović te potpredsjednici Općine Branko Nedović i Milivoj Samardžić, kao i predstavnici gradskih javnih preduzeća.

„Kada je 1. veljače započela pobuna mornara u Boki, bilo je jasno da oni traže mir i bolje uvjete života i da tako šalju poruku cijelom svijetu. No, stotinu godina nakon toga i dalje u Europi postoji sve ono zbog čega su pali i borili se. Svaka-ko, naša je obveza da njeguje-

mo sjećanje na njihovu borbu i ideale zbog kojih su stradali. Samo tako nećemo dopustiti sebi da ponovno preživljavamo ono što su tadašnje generacije preživljavale. Ideju stradalih mornara čitali smo svatko u svom vremenu i na svoj način, a činjenica je da su bili vođeni idealima pravde, slobode i jednakosti i da o onome za što su se borili najbolje govori upravo pisano svjedočanstvo čovjeka koji ih je ispovijedio pred strjeljanje – don Nika Lukovića“, rekao je predsjednik Općine Kotor Vladimir Jokić.

On je podsjetio i da je zgrada u kojoj se danas nalazi Općina Kotor zapravo ona ista u kojoj je mornarima suđeno.

„Na taj način svakog dana ljudi koji vode ovaj grad moraju biti podsjećani da postoje ideje koje su vrijedne robije i života i da ideje i patriotizam nisu kakvima nam se ponekada čine, nisu skup interesa beskorisnih ljudi. Zbog toga moramo u godinama pred nama jednako dostojno obilježavati ovaj dan. Stradalim mornarima, neka je slava“, poručio je Jokić.

U ime češke delegacije prisutne je pozdravio direktor Odbora za ratne veterane pri Ministarstvu obrane Češke Republike pukovnik Eduard Stehlik.

„Ovi hrabri muškarci dali su svoje živote u borbi za nezavisnost naših naroda. Ne smijemo nikada zaboraviti da su pobunjenici tražili ne samo poboljšanje svojih uvjeta života, nego prije svega što hitnije okončanje rata, kao i pravo naroda Austro-Ugarske mornarije na samoopredjeljenje. Ja sam siguran da bi František Raš, Anton Grabar, Jerko Sižgorić i Mate Brničević bili zadovoljni kada bi nas ovdje danas vidjeli, kad bi saznali da njih stvarno nismo zaboravili, da se njih i nakon dugih 100 godina sjećamo. Uspomena na ove hrabre muškarce, mučeni-

ke koji su dali svoje živote za ostvarenje prava naših naroda na slobodu i nezavisnost, uvijek će ostati u nama. Odajem im duboko poštovanje, a vama svima duboko zahvaljujem što ste danas došli“, rekao je Stehlik.

O ulozi Čeha u pobuni mornara govorio je veleposlanik Karel Urban. Ceremonija je završena molitvom biskupa Češke i Slovačke husitske crkve, Davida Tonzara, koji je u Kotor stigao kao član delegacije. On je, kako je objašnjeno, izgovorio molitvu za pale u borbi za slobodu i ravnopravnost, ali i za sve vojnike koji danas ratuju diljem svijeta za slobodu.

Zatim je u prostorijama Istorijaskog arhiva u Kotoru svečano otvorena reprezentativna dokumentarna izložba „Pobuna mornara u Boki kotorskoj 1918. – 2018.“.

„Pobuna mornara, čiju stogodišnjicu obilježavamo i ovom izložbom kao znameniti biljeg naše prošlosti, s današnje točke gledišta je neraskidiva nit onoga što možemo nazvati kanonom naše slobodarske tradicije, što počiva na mnogobrojnim primjerima hrabrosti, patriotizma i otpora“, rekao je otvarajući ovu manifestaciju crnogorski ministar kulture Aleksandar Bogdanović.

Izložbu arhivskih dokumenata i muzejskih predmeta, koja je upriličena u prostorijama Istrojskog arhiva u Kotoru, zajedno su priredili ta ustanova i kotorski Pomorski muzej, a autorice postava su mr. Snežana Pejović i mr. Mileva Pejaković-Vujošević. Na otvorenju izložbe bili su prisutni mnogobrojni uzvanici, među kojima su bili predstavnici diplomatskog kora iz Češke, Hrvatske, Slovenije i Mađarske, delegacija Parlamenta i Oružanih snaga Češke Republike, gradonačelnik Kotora Vladimir Jokić, rukovodstvo Bokeljske

mornarice, predstavnici Mornarice VCG i mnogobrojni građani.

U ime domaćina njih je pozdravio direktor Pomorskog muzeja Kotor Andro Radulović koji je naglasio da je pobuna mornara na austrougarskim ratnim brodovima u Boki, u veljači 1918., bila veliki događaj koji je ostavio pečat na društvene i političke događaje u ovom dijelu Europe.

„Ovaj veliki događaj o kome su pisane knjige i snimani filmovi oduvijek je bio zanimljiva tema za historičare i ostao je do danas aktualan za ponovno preispitivanje svih onih činjenica na osnovi kojih su napisana mnogobrojna historioografska djela. Tematika postava izložbe koja je upriličena vraća nas u vrijeme velikih i burnih previranja, vrijeme kada je sazrijevala ideja najvećega čovjekovog ostvarenja – slobode za koju se ljudskim životim plaćala i njezina najveća cijena“, naveo je Radulović.

Sadržaj izložbe podijeljen je u čak devet cjelina, istaknula je načelnica Istorijaskog arhiva u Kotoru mr. Snežana Pejović osvrnuvši se na to da njezinu osnovu čine mnogobrojni dokumenti iz privatnog arhiva odvjetnika dr. Aleksandra Mitrovića iz Herceg Novog, koji je bio dobrovoljni branilac optuženih vođa pobune pred prijetnjom Vojnim sudom u Kotoru. Izložba obuhvaća i arhivsku građu koju su Pomorskomu muzeju svojedobno poklonili kapetan Josip Apolonio s Prčanja i Savo Đurović. Tu je i dio muzejskih predmeta koji se odnose na ovu tematiku, poput jednog od brodskih prozora s krstarice SMS „Franz Joseph I.“, municije brodskih topova, fotografija, zastava, mornarskih odora ili modela oklopnog krstaša SMS „Sankt Georg“ na kome je počela pobuna 1. veljače 1918. Ekspo-

nati govore o prvome sudskom procesu na kome su na smrt strijeljanjem osuđene vođe pobune František Raš, Jerko Šižgorić, Mate Brničević i Anton Grabar, drugom procesu pred redovnim Vojnim sudom na kome se sudilo ostalim istaknutim sudionicima pobune, a tu su i registri zatvorenika, sjećanja sudionika pobune, novinski članci i feljtoni pisani tijekom sljedećih desetljeća o ovome značajnom događaju te plakati i program u povodu dosadašnjih jubileja pobune mornara u Boki kotorskoj. „Arhivski dokumenti i muzejski predmeti kao opipljiva svjedočanstva o prošlosti, uz sve ostalo, trebaju nas podsjetiti i naučiti da historijski događaji nisu crno-bijeli, već da u svakom od njih postoji ono što je između. Zato svako ‘čitanje’ kulturnog naslijeđa uvijek iznova donosi nove informacije i otkriva nove činjenice. A kada su u pitanju činjenice o ratnim događajima, ona nam trebaju pomoći da se oslobodimo klišea o podjeli na pobjednike i poražene. Jer, kulturna baština je ono što nas spaja i nikako nas ne treba razdvajati”, istaknula je Pejović dodavši da su protekle četiri godine u Europi u muzejima i arhivima protekle u programima posvećenim obilježavanju 100. godišnjice Prvoga svjetskog rata.

„Koncipirajući ovu izložbu rukovodili smo se motom koji je Europa postavila obilježavajući stoljeće od Prvoga svjetskog rata, a to je da se ova užasna stradanja sagledaju iz kuta ‘malog čovjeka’ – pojedinca koji je protivno svojoj volji bio zahvaćen ratnim vjehom i interesima velikih sila”, naglasila je Pejović. Ona je istaknula da nas je ovaj jubilej „još jednom podsjetio da je dio današnje crnogorske obale bio stoljećima područje na kojem

su boravile i susretale se velike imperije i države, odnosno razni narodi, religije i običaji”. „Oni su ostavili značajan trag na našem materijalnom i nematerijalnom kulturnom naslijeđu. Zato je važno da upravo preko tih dokaza i svjedočanstava o našoj bogatoj historiji u Crnoj Gori gradimo svoj put ka drugima, ka Europi i svijetu, sa sviješću da je ovo stoljećima staro kulturno naslijeđe koje se sačuvalo u Kotoru nezaobilazan kamenčić u velikome mozaiku europske i svjetske historije”, zaključila je načelnica kotorskoga Istorijskog arhiva.

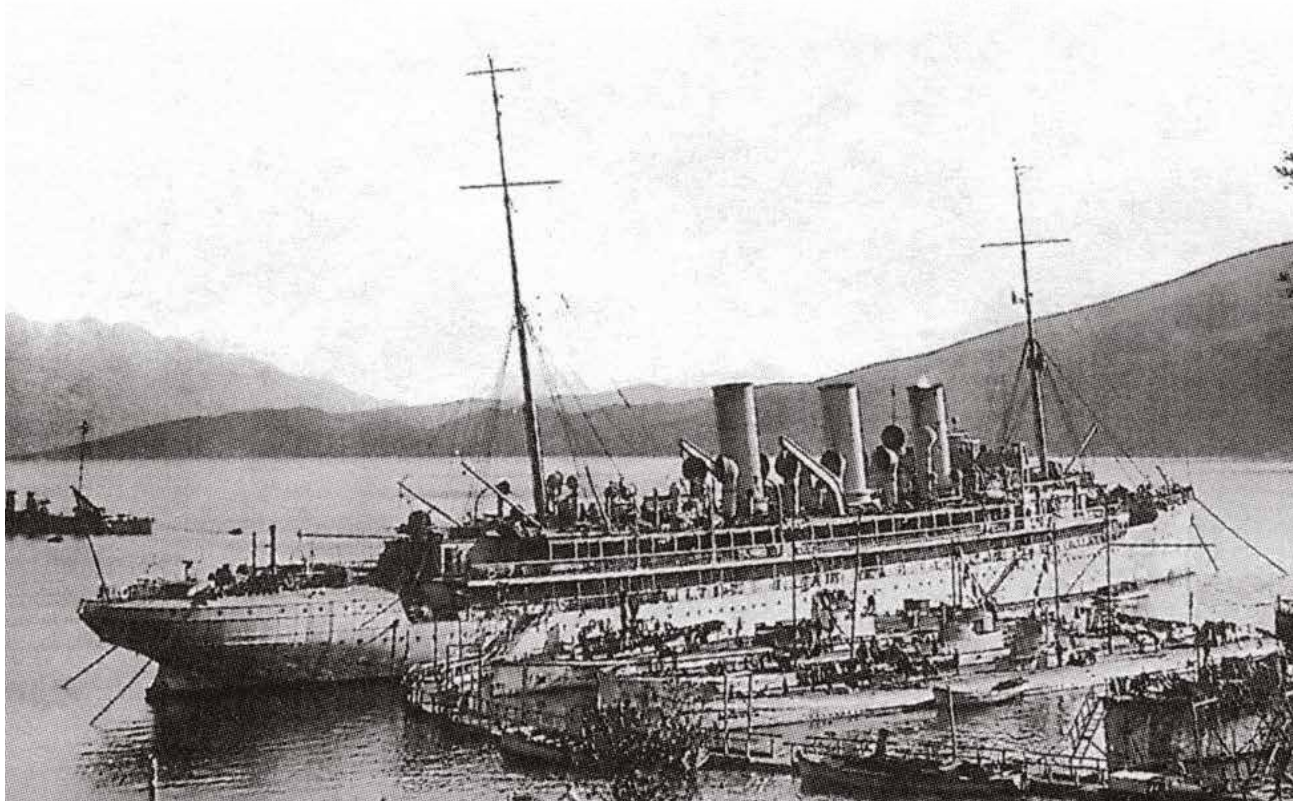
Admiral Bokeljske mornarice, prof. dr. Antun Sbutega, osvrnuo se na osobna sjećanja, odnosno na razgovore sa svjedocima ili sudionicima historijskih događaja iz veljače 1918. – radiotelegrafista sa „Sankt Georga”, Prčanjanina Antonija Đurovića, tadašnjega praškog studenta, a kasnijeg admirala Bokejske mornarice, dr. Rudolfa Giunija te ponajprije prčanjskog župnika, don Nika Lukovića, koji je kao

austro-ugarski vojni kapelan 1918. bio ispovjednik i koji je duhovno pripremio četvoricu osuđenih mornara na smrt strijeljanjem. „On je imao dužnost da kao vojni kapelan provede posljednji dan s osuđenim Rašom, Šižgorićem, Grabarom i Brničevićem, da ih ispovijedi, duhovno pripremi za smrt i otprati na strijeljanje. Posebno su me tada iz don Nikove priče impresionirali detalji sa strijeljanja kada je njihova krv poprskala njegovo svećeničko ruho”, istaknuo je dr. Sbutega.

Nakon otvorenja izložbe, u prostorijama Istrojskog arhiva upriličena je i prezentacija projekta obnove spomeničkog kompleksa strijeljanim vođama pobune mornara, pokraj groblja u Škaljarima.

Istodobno, u rodome gradu Františka Raša, Prerovu u Češkoj, vijenac i cvijeće na njegov spomenik položila je delegacija Općine Kotor koju su činile potpredsjednica Općine Ljiljana Popović Moškov i tajnica za kulturu Jelena Vukasović.

Hrvatski pomorski muzej Split i Hrvatska matica iseljenika - Podružnica Split obilježili 100. Obljetnicu pobune mornara u Boki

Hrvatski pomorski muzej Split i Hrvatska matica iseljenika - Podružnica Split obilježili su 1. veljače 2018. u dvorani Muzeja 100. obljetnicu pobune hrvatskih mornara u Boki kotorskoj (1918.-2018.). Nakon uvodnog predavanja kojeg je održala ravnateljica Hrvatskoga pomorskog muzeja dr. sc.

Danka Radić, prikazan je dokumentarni film u produkciji HRT-a „Tko je bio Mate Brničević“, scenarista i redatelja Stipe Ercegovića, predsjednika Zajednice Hrvata Beograda „Tin Ujević“.

Već 1917. godine zabilježene su demonstracije mornara u ratnim lukama Austro-Ugarske. U Puli su se

iskazali proturatni protesti a bilo je i dezerterstva. Veliki štrajk 11 tisuća radnika arsenala koji su tražili primirje, veće plaće i bolju prehranu izbio je 1918. godine. Iz Kumbora je u Brindisi prebjegla posada hidroaviona K-307. Iz Šibenika je u Italiju prebjegla torpiljarka T-11. Mornari František Ka-

utzky (Čeh) i Ljubomir Kraus (Hrvat) pokušali su bijeg iz Pule torpiljarkom T-80, ali su izdani te osuđeni na smrt i streljani. Podržavajući radničke nemire, mornari s ratnih brodova Erzherzog, Prinz Eugen i Aspern, otkazivali su poslušnost zapovjedništvu. Zbog neposluha su kažnjeni dugogodišnjim zatvorskim kaznama 35 pripadnika Hidrobaze. Zbog besmislenih produljenja ratnih operacija, sve lošijih uvjet života, teškog položaja slavenskih narodnosti, te odjeka oktobarske revolucije, nemiri su se širili. U Boki kotorskoj je bilo na početku 1918. godine oko šest tisuća pripadnika kopnene vojske. Flotom je zapovijedao kontraadmiral Aleksander Hansa sa oklopnog krstaša Sankt Georg, a bio je izravno odgovoran zapovjedništvu ratne mornarice u Puli.

Pobuna mornara u Boki kotorskoj počela je u podne 1. veljače 1918. godine na brodovima Sankt Georg i Gea kada je oko šest tisuća mornara austrougarske ratne flote uzelo komandu u svoje ruke i istaklo crvene zastave na oko četrdeset brodova u zaljevu Boke kotorske. Mornari su preuzeli komandu a carske oficire na čelu sa kontraadmiralom Aleksanderom Hansom internirali u brodskim kabinama. Na čelu pobune su bili František Raš (izvan broda), Anton Grabar, Dane Tadić, Leo Lelas, Krsto Knežević, Mijo Vidak, Mate Ostojić, Rudolf Kreibach, Ivan Vnuk i Franc Gallet, svi sa komandnog broda Sankt Georg, dok je na čelu pobune broda Gea bio Mate Brničević. Topovskim je plotunom spriječeno isplavlivanje razarača Csepel, a red su održavale

naoružane patrole koje su kružile čamcima oko zatečenih brodova i na kopnu.

Međutim zbog niza propusta vodstva pobune, uglavnom zbog toga što su komunikacije i dalje bile pod nadzorom službenih vlasti i odlučnosti vlasti da i oružanom silom spriječe ustanike u ostvarenju nauma, makar i po cijenu potapanja većine brodova, te lukavim vođenjem pregovora u cilju dobivanja u vremenu, ustanak je pomalo jenjavao. Jedna struja ustanika je zastupala ideju da zaposjednuti brodovi isplave i pridruže se silama Antante dok je druga tražila da brodovi ostanu u Boki. Zapovjedništvo je 2. Veljače uputilo ultimatum pobunjenim mornarima, zapovjedilo evakuaciju civilnog pučanstva a njemačkim podmornicama naložilo potapanje brodova Gea i Sankt Georg. Određeno je da se nepovjerljive jedinice koje su uglavnom činili Hrvati, zamijene mađarskim i njemačkim jedinicama. Pobuna je ugušena već slijedećeg dana nakon dolaska grupe bojnih brodova iz Pule. Naime, ujutro 3. veljače 1918. godine u Boku je uplovio ratni sastav od tri bojna broda, četiri razarača i osam torpiljarki, što je omogućilo da carski oficiri preuzmu vlast na zaposjednutim brodovima. Pred redovnim vojnim sudom bilo je optuženo 386 mornara i podoficira. Od toga je 48% bilo južnoslavenskog podrijetla, 20% talijanskog, 13% Čeha i Slovaka, 10% Nijemaca, te oko 8% Mađara, a ostalo su bili Poljaci, Rumunji i Ukrajinci. Iako je bilo uhićeno oko tisuću dvjesto mornara, pred prijeki sud izvedeno je samo njih devedeset osam. U zatvoru je

umrlo desetak mornara, u toku pobune poginulo ih je dvoje, ostali su osuđeni na dugogodišnje robije, a četvorica na smrt strijeljanjem.

Poznati cetinjski književnik i povjesničar Niko Simov Martinović zapisao je izjavu don Nike Lukovića koji je u vrijeme Prvog svjetskog rata bio svećenik. On je dobio naređenje u kome je stajalo da su František Raš, mornarički vodnik iz Češke, Anton Grabar, mornar iz Poreča u Istri, Jerko Šizgorić, artiljerac iz Žirja kod Šibenika, i Mate Brničević, artiljerac iz Krila Jesenica u Poljicama kraj Splita, odlukom prijekog vojnog suda u Kotoru osuđeni na kaznu smrti strijeljanjem, da će se kazna nad imenovanima izvršiti 11. veljače, 1918. godine u 7 sati ujutro u Škaljarima i da je njegova (don Nikina) dužnost da sutradan u 5 sati ujutro ne izlazi iz svoje sobe, a od 5 ujutro do 7 da bude sa osuđenima i da ih vjerski pripremi za smrt.

“Ja ne žalim što sam sudjelovao u pobuni. Ja ne žalim što sam osuđen na smrt, jer smatram da će naša smrt donijeti bolji život našem narodu” rekao je Mate Brničević ispred prijekog vojnog suda u Kotoru, prije sto godina, pred odlazak na gubilište ispod gradskog groblja u Škaljarima. Padala je kiša, piše Niko Simov na kraju izjave don Nike Lukovića. Sumorno, jezivo jutro. Oblaci spuštene na planine. Na groblju u Škaljarima je bio mir. Zakopavali su iskravljena tijela crvenih mornara. Ali njihove riječi nijesu mogli zakopati. Njihovo djelo se čulo i van naših planina i našeg mora.

Nives Matijević

**POSJETA NAJSTARIJOJ KOTORKI PROFESORICI
ANUŠKI ZLOKOVIĆ U POVODU STOTOG ROĐENDANA (II DIO)**

Retrospektiva životnog i profesionalnog puta

Razgovor vodili:
Filomena Radović
i **Tripo Schubert**

Zadovoljstvo nam je predstaviti poštovanu sugrađanku profesoricu gosp. Anu-Anušku Zloković, koju kotorski učenici i studenti pamte kao izuzetnog pedagoga i čovjeka, a povodom njenog stotog rođendana.

Nalazimo se u njenom domu u Kotoru, poblizje Njegoševoj ulici, a nostalgично u neposrednom okruženju porušenog bivšeg hotela „Slavija“ i vile „Firence“, a tako isto novosagrađenog i napuštenog hotela

Bilo je u životu i padova i uspona, ali nikada monotonije, zato što sam uvijek radila, a kada nešto radite onda nemate vremena da razmišljate o tužnim stvarima.

„Fjord“, propale Jugooceanije, te porušene Bokeljke, Livnice i Autoboke.

Domaćica nas je srdačno dočekala nasmijana, zvonkog glasa, da smo na trenutak zaboravili da smo iz gimnazijskih klupa izašli šk. 1958/59. godine i kojim smo povodom došli.

U prijatnoj atmosferi ćaskali smo po Bokeški.

U prvom nastavku, koji je objavljen u Glasniku broj 153, smo pisali o njenom obiteljskom životu, a u ovom nastavku ćemo prikazati njen život van obitelji.

Gospoda Anuška, kada ste počeli da radite u školi ?

A.Z. Od 1945. godine, kao apsolvent Filozofskog fakulteta, postavljena sam za nastavnicu francuskog jezika u Gimnaziji u Kotoru. Poslije položenog stručnog ispita nastavila sam da radim u istoj školi kao profesor francuskog i latinskog jezika do 1962. godine.

U tom periodu sam predavala i klavir u Nižoj muzičkoj školi i bila član Odbora te škole, inspektor za francuski jezik za srednje škole od Boke do Bara, predavač na seminarima za usavršavanje nastavnika i profesora stranih jezika.

Na kursu za strane jezike u Titogradu predavala sam italijanski jezik od 1959. pa do 1962. godine. Bila sam honorarni nastavnik za italijanski jezik od 1962. godine, radila na Višoj pomorskoj školi u Kotoru kao predavač, a od 1966.

pa do penzionisanja 1984. godine kao profesor italijanskog i francuskog jezika. U toku svoje karijere nastojala sam uvijek da usavršavam i produbljujem svoje stečeno znanje i da sve to primijenim u nastavi. U tom cilju sam odlazila na specijalizacije i staž za pedagoško usavršavanje profesora u Francusku i Italiju.

Ne mogu a da se ne spomenem na svoj rad u Gimnaziji, na elan i entuzijazam sa kojim sam startovala 1945. godine – od obnove zemlje kada su u klupama sjedali učenici, neki čak i mojih godina, koji su svoje puške zamijenili olovkama, svjesni da moraju nastaviti dalju borbu, ali sa drugim oružjem u rukama.

Kao mlad profesor obavljala sam svoj posao, kao i sve moje kolege u ono vrijeme, ne vodeći računa o radnom vremenu, radeći nekad po 52 sata sedmično, ne mjereći vrijeme prevremenim sa-

tima, već samo rezultatima rada. Nije bilo stručnjaka za pojedine predmete, pa si morao prihvatiti i predmete koji su van tvoje struke i učiti ih. Voljela sam učenike, nastojala sam da iz njih izvučem ono najbolje. Omogućavala sam im da poprave ocjene koje imaju. Prepoznala i poštovala njihov trud, pokazujući im da mogu biti uspješni ako rade.

Osnivanjem Više pomorske škole počinje moj novi period rada. Ostala sam sada jedina koja se sjeća početka rada ove škole od njenog osnivanja.

Krenulo se u osnivanje sa puno entuzijazma i nesebičnog rada, uz mnoge teškoće. Ne možete ni zamisliti koliko su truda uložili bivše kolege u dokazivanju neophodnosti škole za privredu ovoga kraja.

Generacije i generacije pomoraca, ekonomista i turista prošle su kroz ovu školu i stalno prolaze.

S generacijom maturanata 1947/48, 2003.

Ovom prilikom ne mogu a da se ne sjetim svog supruga koliko se borio od osnivanja ove škole za njeno priznavanje i njen rad, pa kasnije za dokazivanje potrebe osnivanja turističkog odsjeka.

U tom periodu radilo se u skućenim prostorijama Srednje pomorske škole sa 4 stalna nastavnika i nekoliko nas honorarnih sve do 1962. kada je broj stalnih nastavnika počeo da raste i stalno rastao sa pre-rastanjem škole u 5 odsjeka, pa do Fakulteta za pomorstvo i Fakulteta za turizam. Borba za osnivanje škole nije bila uzaludna ni besperspektivna.

Koje su bile vaše vanškolske aktivnosti ?

A.Z. Organizovala sam i učestvovala u kulturnim manifestacijama, pripremala i uvježbavala maturske zabave, programe za akademije, dječji karneval kao i za maskebal, pripremala koreografiju i uvježbavala folklorne igre, pripremala recitacije i sama recitovala, glumila i plesala. Kao član kulturno umjetničkog društva „Stanka Dragojevića” Titograd, učestvovala sam na međunarodnom festivalu horova i folklora u Francuskoj (Gisor), a 2005. u delegaciji

Opštine Kotor, kao prevodilac, učestvovala u tradicionalnoj fešti „Vjenčanje Venecije sa morem” kada je načelnik Venecije predao prsten i zastavu predsjednici Opštine Kotor Mariji Čatović i time je obavljeno bratimljenje Kotora i Venecije.

Kao profesor Gimnazije sa-radivala sam sa prosvjetnim organima vlasti i Zavodom za unapređenje školstva SRCG. Školske 1958/59. god. od Zavoda za unapređenje školstva NRCG imenovana sam za člana Komisije za izradu plana i programa iz francuskog jezika za gimnazije. Iste godine na poziv Više pedagoške škole na Cetinju izradila sam, sa još jednim članom, program za tu školu. Napisala sam recenziju rukopisa „Italiano marinarresco” za sve razrede srednje pomorske škole. Recenzent za rukopis italijanskog jezika za I i II razred gimnazije, „Parliamo italiano e conosciamo Italia” i za italijansku gramatiku „Italijanska gramatika za svakoga”. Napisala skripta iz italijanskog jezika za studente nautičkog odsjeka VPS Kotor. Za zbornik VPS Kotor izvršila recenziju rada „Pojam strukture i strukturalnih vježbi u nastavi stranih jezika” (Dr Gracijela Čulić).

Kao saradnik Glasnika etnografskog muzeja i cetinjskih muzeja izvršila 31 prevod rezimea na francuski jezik. Prevela monografiju Cetinja na francuski jezik. Za Istorijski muzej Budva, prevela na francuski jezik rezime knjige „Pravno uređenje srednjevjekovne budvanske komune“ (autor Žika Bujuklić).

Moj društveni rad od oslobođenja bio je obiman i raznovrstan. Pored zalaganja i rada iz oblasti prosvjete i školstva aktivno sam učestvovala u kulturnom životu. U toku posljednjeg perioda službovanja kao član nastavno-naučnih jedinica, učestvovala sam u radu

Podgorica, sa Brankom Veselinović

skupštine Univerziteta „Veljko Vlahović“ Titograd. Bila sam član delegacije VPŠ i delegat VPŠ u kulturno-umjetničkom društvu „Nikola Đurković“. Član sam Matice Crnogorske od njenog osnivanja.

Nosilac sam ordena rada sa srebrnim vijencem, Nagrade „21. novembar“ Opštine Kotor i plakete Kulturno-prosvjetne zajednice CG za izuzetan doprinos kulturno-prosvjetnom i umjetničkom životu i radu u Opštini Kotor.

Prevođenjem se bavite i danas, a kao kuriozitet koristite se kompjuterom. Što kažete na ovu konstataciju?

A.Z. Bavila sam se prevođenjem, a od 1954. godine izabrana sam za stalnog sudskog tumača za francuski, a od 1995. godine odlukom Ministarstva pravde Republike Crne Gore i za italijanski jezik i danas se bavim prevođenjem samo u mnogo manjoj mjeri.

Kompjuter sam počela koristiti u 79. godini života. Zaista je to velika prednost i olakšica raditi na kompjuteru i zbog ispravljanja i zbog štampanja.

Stoliv, 1981.

Za sto godina života, četrdeset godina radnog staža i isto toliko penzijskog, sa ovako velike distance čega se rado sjećate?

A.Z. Sjećam se lijepih trenutaka provedenih sa prijateljima. Sjećam se veselih maturskih ekskurzija po Jugoslaviji i ekskurzije studenata po Italiji. Sjećam se mog boravka i raznih doživljaja u Parizu, Rimu, Firenci, Veneciji, Gdini, Varšavi, Odesi, a posebno

se sjećam putovanja sa prijateljicama Slavicom i Pupom po Rusiji-Lenjingrad i Moskva. Ne želim što sam doživjela ovolike godine i čini mi se da je to prohujalo kao što se kaže sa vihorom. Trudim se da koristim vrijednosti raspoređene dobu u kojem sada živim „četrto dobu“. Bilo je u životu i padova i uspona, ali nikada monotonije, zato što sam uvijek radila, a kada nešto radite onda nemate vremena da razmišljate o tužnim stvarima.

I dalje sam aktivna, jer se i sada bavim prevodilačkim radom, što me veseli, i ne predstavlja nikakav teret. Ja sam izabrala profesiju koju volim, radila sam sa voljom i nikada nijesam osjetila neku poteškoću u radu, to me veselilo, jer sam na svoje učenike htjela da prenesem i određeno znanje, optimizam i volju za radom.

Posljednjih 16 godina radnog staža proveli ste u Višoj pomorskoj školi, Kakva su Vaša sjećanja na kolektiv i studente?

A.Z. Sjećam se sa radošću iskrene saradnje sa kolegama iz katedre za strane jezike i zajedničkih veselih trenutaka u pauzama koji su mi dugo

U Pomorskom muzeju Kotor, 1988.

nedostajali. Uvijek mi je na pameti besprijekoran rad sekretarice škole drage mi Cvijete pravnice i vrijedne i mile Mire koje su uvijek korektne i vodile računa o značajnim datumima za ovu školu i divnom organizovale priprema za takve proslave. U službi za studente bilo je uvijek i humora Anta Dabinović-Kokota i Bose, uz tihi osmjeh Anđice. Sve mi se to vraća kao jedan dugometražni dokumentarac. Nekadašnji studenti već su komandanti ili upravitelji stroja, a ima ih i u penziji i rade dalje.

Gledajući slike sa susreta naše generacije maturanata šk. 1958/59 god. neizbježno je Vaše prisustvo počev od desetogodišnjice mature 1969 u „Bokeljskim dvorima“, te dvadeset, trideset, četrdeset i pedeset godina u Tihoj noći. Nadamo se da ćemo zajedno proslaviti i našu 60-godišnjicu, mada sa žaljenjem da, do danas, nije među nama trinaest od 35 učenika. Kako nas vidite kroz ove godine?

A.Z. Gledajući vaše slike sa susreta vaše generacije na proslavama godišnjica generacije maturanata školske 1958/59. godine kada ste bili bezbrižni nasmijani, mladi i puni pozitivne energije i optimizma i iz daljih susreta sa vama vidim da ste svojim upornim i vrijednim radom uspjeli u životu da zadržite taj optimizam i poslije završenih studija i suočavanja sa realnošću u toku radnog perioda. Samo mnogo žalim da mnogih vaših drugova, a mojih dragih učenika više nema.

Nadamo se da je i Vama ovaj razgovor bio ugodan i da ćemo ga nastaviti, ako ne prije, a ono na kraju školske 2018/19. godine tj. naše 60-godišnjice mature. Hvala što smo mogli biti sa Vama u

S generacijom maturanata 1958/59, 2009.

ovom toplom domu i starom zdanju sa pogledom još uvijek na Kotorsku rivu.

A.Z. Ovaj mi je razgovor bio vrlo ugodan, vratio me u davnu prošlost, one divne dane mladosti, rada i druženja sa vama. Vaše posjete će me uvijek iskreno obradovati. Ako budem u sadašnjoj psiho-fizičkoj kondiciji nastavićemo ovaj

razgovor u ljepšoj atmosferi, u atmosferi proslave 60-godišnjice mature generacije školske 1958/59 godine.

Hvala vam na ovoj retrospektivi mog životnog i profesionalnog puta.

(Po zamolbi obitelji tekst nije lektoriran)

Kazališna predstava „Kanjoš Macedonović“, 1965.

„EUROPA ZA GRAĐANE 2014. – 2020.“

Centar za arhivska istraživanja Hrvatska - ICARUS HR (<http://icar-us.eu/english-icarus-hrvatska/english-o-nama/>) na čelu s predsjednicom Vlatkom Lemić uputio je organizatorima izložbe „Pobuna mornara u Boki kotorskoj 1918. – 2018.“ poziv za uključenje u program Europske komisije - Glavne uprave za migracije i unutarnje poslove i Izvršne agencije za obrazovanje, audiovizualnu politiku i kulturu „EUROPA ZA GRAĐANE 2014. – 2020.“, to jest u njegov potprogram 1. **Europsko sjećanje - podizanje svijesti o sjećanju, zajedničkoj povijesti i vrijednostima te cilju Unije.** Program „Europa za građane“ važan je instrument kojim se želi

postići da 500 milijuna stanovnika Unije ima veću ulogu u razvoju Unije. Financijskim programima i aktivnostima u kojima građani mogu sudjelovati, Programom se promiče zajednička europska povijest i vrijednosti te se potiče osjećaj odgovornosti za način budućeg razvoja Unije. Programu je dodijeljen proračun od **187 718 000** milijuna EUR za razdoblje od 2014. do 2020. godine.

Za realizaciju ovog projekta ICARUS HR-u kao vodećem partneru bio je potreban partner iz Crne Gore. Kako Istorijski arhiv Kotor nije samostalna institucija, nema pravni subjektivitet i ne može samostalno odlučivati o sudjelovanju u projektima, jedino preostalo rješenje bilo je uključenje Pomorskog muzeja Crne Gore Kotor kao suorganizatora Izložbe. Cilj projekta je izrada virtualne zbirke s gradivom predstavljenim na Izložbi, koje bi bilo nadograđeno gradivom iz Hrvatske i sve skupa postavljeno na platformu „Topoteka“. Cilj „Topoteke“ je da se lokalni povijesni materijal i znanje, koji se čuvaju u privatnim rukama, učini dostupnim online, u suradnji s lokalnim stanovništvom. Topoteka već postoji u određenom broju europskih zemalja, što omogućava usporedbe regionalnih povijesnih uvjeta na europskome tlu, čineći opipljivim diverzitet i zajedničke osnove svakodnevnog života. Kao virtualna zbirka, ona se jednostavno proširuje i ne mora poštovati uredničke rokove ili ograničenja vezana uz stranicu. Ona je izvrstan alat za povezivanje arhivskih izvora s nepokretnom kulturnom baštinom, naglašavajući na taj način njihove neraskidive veze (www.topothek.at).

Snežana Pejović

Veče posvećeno jubileju 500 godina karnevala u Kotoru

Veče posvećeno jubileju – 500 godina postojanja Tradicionalnoga kotorskoga zimskog karnevala priređeno je 5. veljače u kinu „Boka“, a predstavljeni su filmska retrospektiva i podsjećanje na nekadašnje fešte u Kotoru.

Govorili su: historičarka umjetnosti Stanka Janković Pivljanin, arhitektica, voditeljica ženske klappe „Bisernice Boke“ i autorica knjiga „Botunade“ i „Bokeška kužina“ Vlasta Mandić te arheolog, pisac, publicist, turistički vodič, počasni kapo od karnevala mr. Jovica Martinović.

Na „Fešti“ su bili prisutni: u ime Kabineta predsjednika Općine Kotor Jovan Ristić, potpredsjednik Općine Kotor Milivoje Samardžić, predsjednica SO Kotor Dragica Perović, direktorica TO Kotor Ana Nives Radović te direktorica KC „Nikola Đurković“ Marija Bernard.

„Karneval je dio naše tradicije, kulture, historije i dio nas samih te dio našega kolektivnog i individualnog identiteta. Karnevalske dane doživljavamo kao dane smijeha i šale, međutim karneval je zapravo po svojim strukturnim i semantičkim odlikama vrlo složen kulturološki i antropološki fenomen. S jedne strane on u svojoj strukturi čuva u slikama i radnjama dosta toga obrednog i mitskog, dok s druge strane predstavlja kontrast društveno-političke, historijske sredine u kojima nastaje i u kojoj se održava“, rekla je Janković Pivljanin navodeći da je višestoljetna tradicija karnevala ukorijenjena u život mještana.

„Mi zapravo iz generacije u generaciju prenosimo određene karnevalske slike, simbole i radnje, a nitko od nas se ne pita što oni zapravo znače. Karneval danas predstavlja ostatak obreda i jedina je forma kulture koja je danas zadržala obrednu i mitsku dimenziju u ljudskoj žrtvi. Ono što je specifično za Kotorški karneval jest njegova duga tradicija i vezanost za kulturni život grada tijekom stoljeća, koncentracija kulturnih aktivnosti upravo u vrijeme njegovog održavanja i sama činjenica da je u različitim epohama omogućavao kulturnu razmjenu s drugim kulturama i narodima“, rekla je Janković Pivljanin ista-

knuvši da je Kotorški karneval kulturni fenomen od posebnog značaja koji otvara mogućnost za mnoga turistička, komparativna, kulturološka, sociološka i antropološka proučavanja.

Vlasta Mandić istaknula je važnost obilježavanja 500 godina održavanja Kotorškog karnevala, navodeći da se tradicija nastavlja. Prisutne je podsjetila na održavanje tradicionalnih kotorskih pučkih svečanosti ispred nekadašnje gradske kafane „Dojmi“.

„Dojmi kafana je kultno mjesto gdje su se održavali maskenbali u zadnjih 100 godina, gdje je ostala patina u samoj gradskoj kafani koje, na žalost, više nema, koju smo tako brzo srušili, a danas bismo imali jedan objekt spomeničke i nematerijalne vrijednosti“, rekla je Mandić objasnivši prisutnima kako je došlo do naziva „Dojmi“ kafane.

„Sredinom 19. stoljeća načelnik u kotorskoj Općini bio je gospodin prezimenom Dojmi, podrijetlom s Korčule. On je kao Dalmatinac volio sunce i more pa je živio u kućici koja se oslanjala na gradske bedeme, gdje su navraćali turisti s brodova na čašu vina i okrijepljenje. Zahvaljujući gospodinu Dojmi imamo u sjećanju kulturno mjesto koje je kasnije porodica Karaman održavala. Gospodin Karaman je sve do iza Drugoga svjetskog rata bio upravitelj Dojmi kafane“, objasnila je Mandić.

Ona je rekla da su maskenbali u to vrijeme bili „na visokom nivou“, a sadržavali su kulturno-umjetnički program, među kojim je i „šaljiva pošta“ koja je, kako kaže, cijeli program činila zanimljivim.

„Zahvaljujući tom vremenu u kojem sam rasla, kada su generacije bile u kontaktu, a mladi poštovali i slušali starije te od njih primali informacije, ja sam napisala knjigu 'Botunade' gdje ima par priča posvećenih maskenbalu“, rekla je Mandić, nakon čega je uslijedilo čitanje „Kotorskih botunada“.

Glavni i, kako kažu, 'neodgovorni' urednik lista *Karampana*, Jovica Martinović, govorio je iz svog ugla o ovome humorističko-satiričnom listu koji, kako ističe, uskoro proslavlja 100 godina od izlaska prvog lista.

„Ljudi ovoga grada čudnog su mentaliteta. Kad bura pročisti zrak, svi su ljubazni i nasmijani, posvuda odjekuje smijeh, veselje, šale i doskočice, a kada se na nebu nadviju crni oblaci i počnu liti poznate bokeške kiše, šala kao da postane oštija, doskočica britkija i zajedljivija“, rekao je u šaljivom tonu Martinović te dodao da je Kotor oduvijek bio poznat zbog svojih 'oriđinala'.

On je rekao da postoji sačuvan primjerak tzv. ratnog izdanja *Karampane* kucanog na pisačkoj mašini na Tripundan 1944. godine. Cijena je bila, ističe Martinović, pola zrna fažole.

„Poslijeratna obnova 'Karampane' početkom šezdesetih godina prošlog vijeka bila je praćena uobičajenim kritikama, partijskim forumima zbog slobodnog jezika i stila. Ali sve je to ovaj list pregrmio i izlazi

od tada skoro svake godine kao svojevrsni barometar narodnog raspoloženja, sigurnosni ventil za sve što se tijekom prošle godine nataložilo u srcima ovih ljudi malog puka kotorskog”, rekao je Martinović dodajući da je *Karampana* pisana posebnim, lokalnim dijalektom, gotovo uvijek tiskana na dva pisma: ćirilici i latinici, te obogaćena specifičnim humorom satkanim od duhovitih obrta riječi i komičnih situacija.

„Teško je ponekad razumjeti šalu jer je glavna ličnost dana u šifri. Stoga, da bi se sve razumjelo potrebno je, prije svega, shvaćati ove ljude, živjeti s njima, poznavati ih do dna duše, pojmiti njihov način zabave i šale”, objašnjava Martinović navodeći da je najveći dio materijala u listu posvećen neiscrpnim komunalnim temama i dilemama: vodi, struji, pločnicima, smeću, ali na stranicama *Karampane*, ističe Martinović, nađu mjesta i vruće političke teme, uvijek satirički i sarkastično komentirane.

„Uvijek mora vrijediti ono zlatno pravilo - U doba karnevala prima se svaka šala”, završio je Martinović.

Svoja sjećanja na minule dane Kotorskog karnevala s prisutnima su podijelili: Tanja Dončić, Branko Đurica, Saša Dender i Lidija Antolović.

Moderatorica večeri bila je Jasna Stijović, a u muzičkom dijelu programa nastupile su „Bisernice Boke”.

Organizator je JU Kulturni centar „Nikola Đurković”, suorganizator TO Kotor, partner NVO „Fešta”, a pokrovitelj Općina Kotor.

Radio Kotor

Potporna potpredsjednika Hrvatskoga sabora Hrvatima u Crnoj Gori

Zastupnik HGI-ja u Skupštini Crne Gore Adrijan Vuksanović posjetio je 23. veljače Hrvatski sabor, gdje ga je primio potpredsjednik Milijan Brkić. Vuksanović je zahvalio na svemu što rade hrvatske institucije za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Posebno je naglasio Brkićev angažman u očuvanju identiteta Hrvata u Crnoj Gori i njegovoj pomoći oko osuvremenjivanja Radio Duxa.

Potpredsjednik Hrvatskoga sabora Milijan Brkić istaknuo je: „Razgovarali smo o aktualnim političkim temama te uvjetima života Hrvata kojih u Crnoj Gori živi 6.021 ili 0,97 posto od ukupnoga stanovništva. Posebno smo se dotaknuli tijekom događaja oko pitanja Bokeljske mornarice, koja je stara 1.209 godina. Usuglasili smo se kako je u duhu dobrosusjedskih odnosa potrebno priznati povijesne činjenice prigodom nominacije Bokeljske mornarice na UNESCO-voj listi zaštićene kulturne baštine i spomenuti ime hrvatskoga naroda koji je stvarao, baštini i čuvao ovu značajnu instituciju. Sve drugo bilo bi nepravedno prema prošlosti u kojoj su Hrvati dali značajan doprinos u obnovi i obrani crnogorske državnosti, uz istodobno očuvanje hrvatske kulture, tradicije, identiteta i svega onoga što naš narod je. Iskazao sam punu potporu nastojanju cijele hrvatske zajednice i njezinih političkih predstavnika u rješavanju ovog problema, posebno uzimajući u obzir stajalište Katoličke crkve, koja je oduvijek bila duhovni čuvar našega hrvatskog naroda.”

Radio Dux

Održano predavanje prof. dr. Ivica Puljka

Predavanje hrvatskog fizičara prof. dr. Ivica Puljka na temu „Što smo? Odakle smo? Gdje idemo?“ održano je 28. veljače u kotorskom kinu „Boka“.

Kroz priču o nastanku, razvoju i kraju svemira i Sunčeva sustava nastala je i priča o tome kako i kada nastaju atomi i kako završe u nama. Iz predavanja sudionici saznaju da su jedinstveni, privlačni, puni energije, eksplozivni i da zrače. Prof. dr. Ivica Puljak predstavio je predavanjem i diskusijom nakon njega neke od modernih znanstvenih otkrića povezanih s ovim pitanjima i neke od hipoteza u području u kojem znanost još nije na njih odgovorila. On je prisutnima u kotorskom kinu argumentirano odgovorio na sva tri pitanja iz kuta znanstvenika.

„Mislim da su to najvažnija pitanja naše egzistencije. Tko smo? Sve je napravljeno od atoma i u toj rečenici krije se najviše ljudskog znanja zato što je zaista sve oko nas napravljeno od atoma. Atomi su sastavljeni od jezgre i elektronskog omotača, jezgra je sastavljena od protona i neutrona, a protoni i neutroni od kvarkova“, objasnio je Puljak navodeći pritom da je cjelokupni materijalni sadržaj koji vidimo oko nas potpuna iluzija. „Stvari oko nas“, ističe Puljak, „vidimo zbog sila u prirodi, a ne zbog materijalnoga sadržaja.“

„Ako iz svih atoma u ljudskom tijelu izbacite prazan prostor, dobit ćete ništa. Kada smo se razdvojili od majmuna prije par milijuna godina, ili kada smo postali homo sapiens prije otprilike 200.000 godina, mi smo sve to vrijeme bili promatrači prirode. Sada smo prva generacija ljudi koja je postala kreator prirode. Mi danas možemo već kreirati stvari“, objašnjava Puljak navodeći da su znanstvenici napravili 3D funkcionalni printer tkiva jetre te da će se u budućnosti, vrlo brzo, moći printati ljudski organi.

On je rekao da se većina atoma u ljudskom tijelu potpuno izmijeni tijekom godina, a jedino atomi zuba i očiju ostaju isti od rođenja do smrti.

„To je bio odgovor na pitanje: Što smo? Mi smo kolekcija od 7 milijardi milijardi milijardi atoma. Odakle dolazimo, odnosno odakle dolaze atomi? Većina atoma dolazi ili iz Velikog praska ili iz zvijezda. Svemir je, vrlo vjerojatno, nastao u eksploziji koju zovemo Veliki prasak. To se dogodilo ni iz čega, slučajno. Ali kad se dogodilo, svemir se raširio na goleme udaljenosti u razdoblju koji se zove inflacija pa se zato počeo širiti sve više i više“, objašnjava Puljak navodeći da, ako su naši atomi došli iz zvijezda, onda su svi ljudi zvijezde.

Na pitanje „Odakle dolazimo?“ Puljak je odgovorio da 10 posto našeg tijela dolazi iz Velikog praska, a ostatak tijela dolazi iz zvijezda. Također, dodaje on, barem jedna zvijezda morala je umrijeti da bismo se mi rodili.

Puljak je u nastavku predavanja pokušao odgovoriti na pitanja: „Kamo idemo? Kako će završiti ovaj dio svemira? Kamo ide ljudski rod? I što će se dogoditi s nama kada umremo?“

U drugom dijelu predavanja prof. dr. Ivica Puljak predstavio je otkriće Higgsova bozona u CERN-u kao jedan od primjera odgovora na pitanje: „Kako otkrivamo tajne svemira?“

Samo otkriće ispričao je vlastitom pričom o sudjelovanju u potrazi za Higgsovim bozonom u proteklih dvadesetak godina, zajedno s 3.000 znanstvenika iz cijelog svijeta i vođenjem jedne od grupa koja ga je pronašla i izmjerila svojstva Higgsova bozona.

Prof. dr. sc. Ivica Puljak redoviti je profesor fizike na Fakultetu elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje (FESB) u Splitu. Doktorirao je fiziku elementarnih čestica na Fakultetu Pierre i Marie Curie u Parizu. Član je Compact Muon Solenoid (CMS) kolaboracije, koja upravlja CMS detektorom na Velikom hadronskom sudaraču (LHC) u Europskom laboratoriju za fiziku čestica (CERN) u Ženevi. Vodio je grupu od 100-tinjak svjetskih znanstvenika koji su pronašli Higgsov bozon u njegovom raspadu u dva Z bozona. Bio je i gostujući profesor na Ecole polytechnique u Francuskoj. Član je MAGIC i CTA kolaboracije koje upravljaju i grade nove teleskope za astročestičnu fiziku.

Bio je voditelj i suradnik na mnogobrojnim domaćim i međunarodnim znanstvenim projektima.

Objavio je više od 700 znanstvenih radova, organizirao više od 50 međunarodnih konferencija, radionica i škola, organizirao ili izveo više od 300 aktivnosti na popularizaciji i promociji znanosti. Dobitnik je mnogobrojnih nagrada: Ordena Danice hrvatske s likom Ruđera Boškovića za doprinos znanosti, Državne nagrade za znanost, dviju nagrada za znanost Sveučilišta u Splitu, nagrade Europskoga fizikalnog društva kao član CMS kolaboracije, Nagrade za

znanost Slobodne Dalmacije, Nagrade za najbolje predavanje na *Skeptici u pubu*, nagrade NajProfesor studentskog udruženja *Sveučilište u sjeni*, Nagrade za najbolji doktorat CMS kolaboracije i dvije Rektorske nagrade za izvrsne uspjehe tijekom studija.

Prof. dr. sc. Ivica Puljak održao je ujutro tog dana u Kotoru predavanja u Gimnaziji Kotor na temu

„Priča o svemiru i Higgsovu bozonu” te u OŠ „Njegoš” na Benovu na temu „Priča o svemiru”.

Organizator predavanja je JU Kulturni centar „Nikola Đurković”.

Radio Kotor

Uspostavljanje suradnje Trsta i Herceg Novog – Historijske veze dvaju gradova kao temelj suradnje i povezivanja

Predsjednik Općine Herceg Novi Stevan Katić i suradnici boravili su krajem veljače u radnom posjetu gradovima Veneciji i Trstu. Prvi čovjek Općine je u razgovoru s tršćanskim gradonačelnikom Robertom Dipiazzom istaknuo aktivnosti u Herceg Novom u povodu organizacije obilježavanja jubileja 300 godina Topaljske komunitade, uz poziv da bude gost Herceg Novog 14. srpnja, kada će biti upriličena velika svečana ceremonija tim povodom. Poziv je prihvaćen, a na inicijativu gradonačelnika Trsta bratimljenje s našim gradom bit će uspostavljeno prilikom dogovorenog posjeta.

Katić je s Dipiazzom razgovarao o historijskim vezama dvaju gradova i Nosljanima koji su svojedobno odselili u Trst, uz obostranu suglasnost da je potrebno ojačati veze i načine suradnje.

Posjet Trstu bila je i prilika za obilazak i susret s predstavnicima crkvene općine, koja će se aktivno uključiti i pomoći u organizaciji obilježavanja jubileja 300 godina Topaljske komunitadi. Na njihov poziv, uz delegaciju Općine Herceg Novi koju su činili i potpredsjednik Općine Miloš Konjević i odbornik lokalnog parlamenta Jovan Subotić, svečanosti u hramu svetoga Spiridona u Trstu bili su prisutni i predstavnici Topaljsko-hercegnovske crkvene općine, kao i zbor „Sveti Sava“ koji radi pri hramu Svetog Arhangela Mihaila.

„Mnogobojni stanovnici Herceg Novog i Boke naselili su se u tršćanskoj luci, gdje su ostavljali svoj trag kao trgovci, brodovlasnici, liječnici, profesori i neizmjereno mi je zadovoljstvo što ste vi, njihovi potomci i nasljednici, danas naši domaćini”, rekao je Katić prilikom obraćanja Trščanima.

Porodice koje su u Trst došle iz Boke kotorske pridonijele su ugledu ovoga grada, čuvajući svoj nacionalni identitet, vjeru, jezik i sjećanje na rodni kraj.

U gradnji pravoslavnih objekata u Trstu, ali i ne samo crkvenih, sudjelovali su donatori iz Herceg Novog koji su se tijekom 1700-tih i 1800-tih naselili u tom gradu i kasnije pomagali rad crkvene općine u ovome gradu: grofovska porodica Vojnović,

porodica Gopčević, Kvekić, Cvjetović, Duković, Jan-ković, Lazović, Vučetić i drugi.

Linija po kojoj postoji jaka veza Herceg Novog s Trstom je zadužbinarstvo – tradicija na koju je Herceg Novi posebno ponosan i koja ga izdvaja u odnosu na druge gradove u Crnoj Gori. Tim povodom delegacija Općine Herceg Novi posjetila je i objekte koji pripadaju ostavštini Aleksandra Dukovića.

„Ove godine slavimo 300 godina od osnivanja Topaljske komunitade – preteče Općine Herceg Novi. Topaljska komunitada imala je status gradske uprave u vremenu kada je naš grad bio pod vlašću Mletačke Republike. Imala je presudan značaj za stanovništvo u Herceg Novom, a predstavljala je duhovnu autonomiju, autonomiju u upravi, kao i mogućnost korištenja svog pisma i jezika u svakodnevnoj administraciji”, podsjetio je Katić.

Crkva sv. Spasa na Toploj iz 1713. godine bila je u 18. stoljeću administrativno sjedište Topaljske komunitade, sa samoupravom, koja je zahvaćala skoro sva naselja današnje hercegnovske općine, osim Staroga grada koji su zadržali Mlečani od 1687. do 1797. godine.

Delegacija Općine Herceg Novi tijekom posjeta sastala se i s predstavnicima „Regione Autonoma Friuli Venezia Giulia“, s kojima je razgovarano o načinu funkcioniranja i radu institucija u toj regiji. Tom prilikom na obilježavanje značajnog jubileja 14. srpnja pozvan je i venecijanski dužd, koji je u srdačnome i prijateljskom razgovoru prihvatio poziv rukovodstva bokeljskoga grada.

Boka News

Dani Bokelja u Rijeci

Spomen na don Graciju Brajkovića, zaslužnoga bokeljskog svećenika i znanstvenika

U sklopu ovogodišnjih Tripundanskih dana - Dana Bokelja u Rijeci, kojim Hrvatska bratovština Bokeljska mornarica 809 Rijeka promiče kulturne i povijesne vrijednosti Bokelja i Boke kotorske, organizirano je predavanje o životu i djelovanju zaslužnoga bokeljskog svećenika, don Gracije Brajkovića (1915. - 1994.). Predavanje je održano u Gradskoj vijećnici Grada Rijeke, 23. veljače 2018.

S posebnim zadovoljstvom govorila sam o ovoj značajnoj bokeljskom svećeniku, obuhvativši sljedeće teme: Životopis, Dušobrižničko djelovanje, Znanstveni rad, Brigu o svetištu Gospe od Škrpjela i Odnos prema obitelji, a sve je praćeno slajdovima i fotografijama.

Ugledni bokeljski svećenik, don Gracija Brajković, bio je župnik u više mjesta Boke kotorske, najduže u svome rodnom Perastu. Obavljao je i razne službe u Kotorskoj biskupiji i bio njezin dugogodišnji generalni vikar. S uspjehom se ogledao na mnogim područjima duhovnoga stvaralaštva, posebno kao teolog, arhivist, arheolog i povjesničar. Istraživao je u arhivima i knjižnicama, otkrivajući mnoge činjenice iz povijesti Boke kotorske. Neizmjeran je njegov doprinos uređenju svetišta Gospe od Škrpjela, koji je najprije spasio od uništavanja, a zatim, uz ovo svjetski poznato svetište uredio prekrasan muzej.

Djelovao je i kao istraživač - arheolog na lokacijama iznad Perasta, gdje je pronašao tragove neolitske kulture, najstarije do sada pronađene u Bokokotorskom zaljevu. Datirao ih je na 3.500 godina prije Krista. Pronađeni arheološki materijal detaljno je opisao i trajno izložio u Muzejskoj zbirci na otočiću Gospe od Škrpjela.

Don Gracija stvarao je svoju mrežu relevantnih znanstvenih informacija bilježeći mnogobrojne činjenice koje je otkrio i tako je oformio bogatu i iznimno vrijednu kartoteku koja bi, uz njegove radove, trebala biti osnova svakome onome tko želi studijozno obrađivati neku temu iz povijesti Boke kotorske.

Don Gracijine publikacije (njih više od 30), kao i njegova strpljivo i brižno skupljana kartoteka i dnevnik, koje je poklonio Kotorskoj biskupiji, predstavljaju dragocjenu građu za generacije koje se bave i koje će se u budućnosti baviti različitim vidovima istraživanja Boke, posebice njegova rodnog Perasta i posebice svetišta Gospe od Škrpjela.

Sva postignuća koja je ostvario ovaj skroman i samozatajan svećenik proistekla su iz njegove brige za očuvanjem povijesne baštine Boke kotorske, u čemu ga je ponajprije vodila njegova živa vjera.

Posjetitelji predavanja koji su se, unatoč nepovoljnim vremenskim uvjetima, skupili u velikom broju, sa zanimanjem su pratili predavanje i izrazili želju da se navedeno publicira.

Izvor:
Radio Dux/Ljubica Štambuk

Kulturom do prijateljstva

Udruženje umjetnika Vizija iz Golubovaca već nekoliko godina uspješno surađuje s umjetnicima iz Hrvatske

U prostorijama KIC-a Zeta, u Golubovcima pokraj Podgorice održana je 25. 2. 2018. književna večer pod nazivom „Kulturom do prijateljstva”. Tom prilikom promovirana je zbirka poezije „Muzej prekinutih veza”, autorice Lidije Leskur iz Splita, izdavača NVO „Udruženje umjetnika Vizija” iz Golubovaca, koje je i organizator ove lijepe večeri. Uz to, predstavljena je i poezija Jadranka Gizdića, također iz Splita. O knjizi su govorili Slavka Klikovac i Smiljana Vukičević. Lidija, po rođenju Kotoranka, uspješno piše poeziju, haiku poeziju i kratke priče koje objavljuje u Crnoj Gori i Hrvatskoj.

Večer je protekla u prijateljskom ozračju uz interakciju s publikom, kao što je i sam njezin naziv slovio. Publika je uživala u jednostavnosti i toplim porukama Lidijine poezije, kao i u Jadrankovim pjesmama s jakim porukama socijalne ili ljubavne tematike.

„Cilj organiziranja festivala i književnih susreta je uspostavljanje suradnje i prijateljstva preko pisane riječi. Uz ovu zbirku, naše udruženje do sada je izdalo zbirku kratkih priča ‘Tko je kriv?’, Nade Vučićić iz Splita. Također smo do sada organizirali tri književna međunarodna festivala: festival poezije za odrasle - *Kulturom do prijateljstva*, festival poezije za djecu - *U okrilju porodice najljepše se sanja*, kao i književni haiku festival *Priroda u oku*. Na

Književno veče Golubovci

ova tri festivala došlo je 70 hrvatskih pisaca. Uz to smo organizirali 14. međunarodne književne večeri - s piscima iz država u regiji. Mogu se pohvaliti da sam kao pjesnikinja svoju poeziju predstavila u Zagrebu, Biogradu, Pakracu, Lipiku, Zaprešiću i Osijeku“, rekla je prisutnima predsjednica Udruženja, Slavka Klikovac.

Udruženje umjetnika Vizija već nekoliko godina je aktivno na uspostavljanju kulturnih veza između Hrvatske i Crne Gore. Ovakve manifestacije, koje uspostavljaju suradnju kulturnih udruga iz dviju država, iznimno su značajne za suživot u Crnoj Gori, a pogotovo je za pohvalu što je pokretač toga udruge čiji članovi nisu Hrvati.

Marin Čaveliš

Hrvatska snažno podržava članstvo Crne Gore u EU

Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović krajem veljače boravio je u radnom posjetu Hrvatskoj i tom se prilikom susreo s predsjednicom Kolindom Grabar-Kitarović.

Sugovornici su ocijenili da su bilateralni odnosi dviju zemalja tradicionalno dobri i usuglasili se da je potrebno ostvariti zamah po svim pitanjima na daljnjem unaprjeđenju odnosa od interesa za afirmaciju dobrosusjedne suradnje.

„Naglasivši važnost nastavka proširenja EU-a za punu konsolidaciju hrvatskoga jugoistočnog susjedstva, predsjednica Hrvatske istaknula je snažnu i predanu potporu Hrvatske ostvarivanju članstva Crne Gore u EU”, navodeno je u priopćenju iz Kabineta crnogorskog predsjednika.

Ističe se da su predsjednici razmijenili mišljenja i o zajedničkoj suradnji u pogledu političkog i sigurnosnog stanja na jugoistoku Europe, usuglasivši se u ocjeni o nizu prijetnji.

Izvor: Antena M

Kotorski karneval

Spaljivanjem ovogodišnjeg krivca za sve nedaće Kotorana u protekloj godini, Gospodara Marioneta na Maceu, a zatim proglašenjem najuspješnijih karnevalskih grupa te koncertom „Tri kvarta”, „Who see” i talijanskog benda „Terraros” na glavnome gradskom trgu, 11. veljače, završene su zimske karnevalske svečanosti.

Mnogobrojni posjetitelji uživali su u koloritu originalnih kostima karnevalskih grupa, a uz ostale u programu su sudjelovali i mažoretkinje te gradske muzike Kotora i Đenovića, kao i veliki broj mališana iz dječjih vrtića „Radost” i „Osmijeh”, osnovnih škola „Njegoš” iz Kotora i „Nikola Đurković” iz Radanovića, kotorskoga Resursnog centra, kao i djece

iz Romskoga obrazovnog fonda iz Podgorice. Nakon spaljivanja krnevala posjetitelje i goste zabavljali su na glavnome gradskom trgu „Tri kvarta”, „Who see” i talijanski bend „Terraros”. Prethodno su s te bine proglašene najbolje maske. Prvu nagradu osvojila je maska „Always and forever (500 godina karnevala)”, druga je pripala Karampaninim „Zebrama”, a treća grupi iz Pančeva s maskom „Musketari”. Prijenosni pehar koji svake godine dodjeljuje NVO „Fešta” pripao je ove godine karnevalskoj grupi „Za dišpet”.

Organizator Tradicionalnih kotorskih zimskih karnevalskih fešti - JU Kulturni centar „Nikola Đurković” odlučio je sudionicima povorke – mažoretском klubu „Lili” iz Herceg Novog, dječjim vrtićima „Radost” i „Osmijeh”, osnovnim školama „Njegoš” iz Kotora i „Nikola Đurković” iz Radanovića, kotorskom Resursnom centru, kao i djeci iz Romskoga obrazovnog fonda iz Podgorice, dodijeliti pehare za sudjelovanje i doprinos karnevalskim feštama, a samim tim i nastavku višestoljetne kotorske tradicije.

Vrtići koji su sudjelovali na ovogodišnjem karnevalu dobili su specijalnu nagradu kotorskih akademskih slikara – oslikavanje prostorija.

Na dan karnevala iz tiska je izišao humoristično-satirični list *Karampana*.

Manifestaciju je organizirala Javna ustanova Kulturni centar „Nikola Đurković”, suorganizator je bila Turistička organizacija Kotor, a pokrovitelj Općina Kotor. Generalni sponzor Tradicionalnoga zimskog kotorskoga karnevala je Luka Kotor, Crnogorska komercijalna banka, Javno komunalno preduzeće – Kotor, D’Event centar – Vukšić, Nativa, Turistička agencija GALILEO. Medijski sponzori: Radiotelevizija Crne Gore, Kotor TV, Radio Dux, Radio Herceg Novi, Radio Antena M, Radio Titograd, Radio D i Radio Kotor.

Radio Kotor

Prčanjani spalili krivca za sve nedaće

Palminko Surlašević zvanu Dupeglavac, spaljen je 10. veljače na prčanjskom mulu kao glavni krivac za sve nedaće koje su zadesile mještane u prošloj godini.

Tužilac Pampalugeto Kulitis zvanu Papan iznio je niz optužbi na račun ovogodišnjeg prčanjskog krnevala. Kriv je što je u Boku, a samim tim i na Prčanju, donio palminog surlaša.

“Optužujem ga da je svoje prste u komunitadi kotorske umiješao pa ista ne funkcioniše kako treba, pa se tamo njeni surlaši glođu među sobom jer je

vidno da su svi dobro inficirani. Tužim ga što je deboto iskvario prčanjsku omladinu jer koliko vidim a i čujem, teško da će ko od njih napraviti, oliti tirati ovoga jadnoga krnevala do ovoga procesa a kamo li da napišu što za optužbu, oliti odbranu a opose da navrijeme od njega i tastamenat uzmu”, kazao je tužilac, dodajući da je bilo još mnogo nedjela. On je predložio da mu se prije spaljivanja skine glava jer je nju, kako je obrazloženo, “privremeno u guzicu sklonio nadajući se da je spasi od toga surlaša koji mu je istu na ramenima napao”.

Nakon suđenja i spaljivanja Palminka Surlaševića zvanog Dupeglavac, u Domu slobode na Prčanju održan je dječiji maskenbal.

Radio Kotor

Kotorski karnevalisti zapaženi u Nici

Karnevalska grupa “Za dešpet” nevladine organizacije “Fešta” iz Kotora, krajem veljače boravila je u Nici, predstavljajući Koterski karneval na najvećoj manifestaciji ovog tipa u Europi.

Kotorska ekspedicija broji 40 članova, a publici u Francuskoj predstavila se maskom “500 godina kotorskog karnevala-uvijek i zauvijek”, koja je ove godine bila najbolja na tradicionalnom maskenbalu i karnevalu, a dopunjena je maskom “Stare ure”, koja je prošle godine osvojila brojne nagrade. Producent karnevala u Nici posebno je insistirao da upravo ta maska bude dio njihove fešte.

“Ovo je drugi put da uzimamo učešće na ovako prestižnoj manifestaciji, što jasno govori koliko organizator cijeni Koterski karneval”, kazao je Radio Kotoru predsjednik NVO “Fešta” Vasilije Bajrović.

Pomoć u organizaciji ovako zahtjevnog putovanja pružile su Opština Kotor i Turistička organizacija grada.

Radio Kotor

Više od 10.000 maškara pregazilo zimu i zatvorilo Riječki karneval

Od samog početka Riječkog karnevala, sve zabave, koncerti, sportska natjecanja, najrazličitija maškarana događanja vodila su ovome danu, kulminaciji svih ludosti – Međunarodnoj karnevalskoj povorci, koja je održana 11. veljače. Povorka koja se sa svakim pravom naziva krunom karnevalskih svečanosti na Kvarneru, pa i šire, ove je godine pokazala 101 grupu s više od 10.000 sudionika i 71 alegorijskih kola, a kao novost, na samom početku, predstavila se povorka mladih - Carnival DJ Session s 10 karnevalskih grupa i oko 2.000 sudionika.

Nepreglednoj povorci trebalo je više od 8 sati da prođe cijelom rutom i pokaže se velikom broju Riječana i gostiju koji su iskoristili sunčanu nedjelju i spustili se na Korzo doživjeti ovo jedinstveno okupljanje najnevjerojatnijih likova i alegorija iz svakodnevnog života. Moglo se vidjeti lavova, čarobnjaka, zombija,

porculanskih lutkica, prikaza i Kleopatri, letile su zubić-vile, rajske ptice i vinske mušice, Korzom je proplesalo bezbroj kreativnih i s ljubavlju izrađenih maski. Na začelju povorke sve je tjerala naprijed jedna od uvijek najatraktivnijih grupa i čuvara maškarane tradicije – Halubajski zvončari. Kad su i oni odzvonili svoj dir po Korzu, odzvonilo je i Pustu koji je u režiji grupe Pom-F-Ri spaljen u ceremoniji na moru, uz veliki vatromet za 35. Riječki karneval.

Povorka je i ove godine imala brojne sudionike iz inozemstva – 10 je grupa došlo iz Italije (Verona, Este, Mirandola), Slovenije (Ptuj), Belgije (Seraing), Crne Gore (Budva, Herceg Novi i Tivat), Srbije (Čačak) te Makedonije (Strumica), a iz raznih je dijelova Hrvatske Međunarodnu karnevalsku povorku pohodilo 11 grupa.

Osim Riječana i posjetitelja iz cijele Hrvatske koji su manje ili više organizirano došli vidjeti povorku, pratile su je i grupe turista iz Austrije, Italije, Japana, Švicarke, Njemačke, Slovenije..., a uz podršku tvrtke Multilink, Međunarodna karnevalska povorka se putem webcasta pratila i u cijelome svijetu. Pregled streama bio je 35% veći od prošle godine, povorku se pratilo u 112 zemalja, što je 30 zemalja više nego prošle godine. Za sve koji su propustili doći na Korzo ili gledati povorku online, snimku je moguće pogledati na stranici www.rijecki-karneval.hr. Maškare su ključ Grada vratile gradonačelniku Rijeke, maske su skinute, ali samo privremeno, do sljedećeg petog godišnjeg doba.

www.pgz.hr

Završen 49. Praznik mimoze

Spaljivanjem karnevala Crvenka Surlašića i koncertom beogradskog rock-benda „Van Gogh” na prepunome hercegnovskome glavnom trgu 25. veljače priveden je kraju 49. *Praznik mimoze*. „Spektakularno zatvaranje krenulo je karnevalskom povorkom iz Igala, predvođenom trombonjerima, mažoretkinjama, Gradskom muzikom Herceg Novi i Mjesnom muzikom Đenović. Za njima su išle karnevalske grupe iz Šapca, Pančeva, Rijeke, Strumice, Viskova, ali i susjednih općina Tivta, Budve, kao i novske grupe volontera iz Srednje škole ‘Ivan Goran Kovačić’ te članovi Bayamo salse i, naravno, NVO ‘Maškare’. Na kraju povorke majstora maškaranja bili su slavni Halubajski zvončari, jedna od najvećih atrak-

cija Riječkoga karnevala. Ritam su karnevalskoj povorci davali bubnjari Dragoljuba Đuričića.

Pokraj zgrade Općine povorci su se priključili predsjednik Općine Stevan Katić sa suradnicima i uzvanici festivalskih gradova gostiju *Praznika mimoze* predvođeni potpredsjednikom međunarodnoga Udruženja festivalskih gradova Europe (FECC), Josipom Silovim. Sve karnevalske grupe na trgu su imale svoje performanse praćene vrlo aktivnim sudjelovanjem publike, a najveće ovacije dobili su Halubajski zvončari i poslužili kao uvod u tradicionalan sudski proces u kojima Krneval, simbol svih zala, doživljava pravednu kaznu, priopćeno je iz Javne ustanove kulture Herceg festa.

Radio Kotor

Održan tradicionalni Lastovski karneval

Hladno i vjetrovito vrijeme nije spriječio značajan broj Lastovljana, Tivćana i gostiju da 10. veljače prisustvuju tradicionalnom Lastovskom karnevalu održanom u Donjoj Lastvi. U pratnji gradskih muzika Tivta i Đenovića, mažoretki i trombonjera, kao i grupnih maski učesnici su do lomače ispratili karnevala „Surlaša od komunitade“. Surlaš je, između ostalog, optužen da je kriv je što je Opština dobila amneziju pa ne zna gdje je Donja Lastva, što lastovsko brodovi udaraju u mulu, jer više nema svjetionika, što se fešta od svetoga rogača- zvanog Roko održala uz prisustvo brojnih turista i pokojeg vjernika, „što je PDV ponovo plimao, pa ćemo mjesto španjuleta pušit domaće proizvode“. Surlaš je kriv i što Lastva nije ušla u svjetsku baštinu od običaja, pa „za pirove moramo u Arhiv odit“, što nema Nobelove nagrade „za kuriozne i đelozne“, jer bi mi u tu kategoriju imali mnogo kandidata i nagrada, što nijesmo složni, „pa jedni drugima čini-

mo barufe i roge, a sve nas manje ima ođe“. Kriv je i što nije ogradio kuću da traje makar 100 godina, da bi se „žene iz Tivta imale đe s mirom sastavit“. Agrumente branitelja karnevala sud nije usvojio pa je „Surlašu od komunitade“ preostalo da saopšti testamentom kome šta ostavlja. Tako je gradonačelnici „poteštatici“, ostavio „novi trg od Surlaša i lampijune od minule godine, da nam Lastva svijetli za blagdane i doček na otvorenom, uz dobru zabavu Surlaš benda“. Morskom dobru, pun kamion klesanog kamena i dobrog neimara da zakarta bužu kod đardi-

na Ivovića. Komunalnom 100 litara otrovi za palme, da spasi što se spasit može. Centru za kulturu, šolde, da učine predstavu, da se prvi put izvede na ljetnu pozornicu Donja Lastva. Mjesnoj zajednici, video bim „da ga stavi na mulu i tri de očale“, tako da sa naše stare pozornice možemo pogledat najnoviji film. Televiziji Crne Gore, „Surlaš“ je poručio da se ove godine odazove pozivu, jer će im rabotu preuzeti „Televizija Ruljina“. Nakon spaljivanja karnevala na lastovskoj rivi, zabava pod maskama nastavljena je u hotelu „Kamelija“.

dan.co.me

**30. 1. 2018.
Čestitke za blagdan
sv. Vlaha**

Dan dubrovačkoga parca, svetoga Vlaha, starca koji na dlanu nosi Grad i čiji kipovi obilježavaju dubrovačke zidine i gradske ulaze, poseban je dan Grada Dubrovnika još od daleke 972. kad se započinje slaviti. I ove će godine po 1045. put Dubrovnik prekrasnom tradicionalnom svečanošću počastiti svog parca sv. Vlaha čija je Festa 2009. uvrštena u registar nematerijalne baštine UNESCO-a.

Kao i svake godine, tako i ove, naše Društvo uputilo je čestitku gradu Dubrovniku, Dubrovačko-neretvanskoj županiji, Dubrovačkoj biskupiji sljedećim sadržajem:

„Dragim Dubrovčankama i Dubrovčanima upućujemo iskrene čestitke u povodu Dana grada i blagdana sv. Vlaha.

Sv. Vlaha i sv. Tripun neka budu vječna poveznica naših dvaju gradova Dubrovnika i Kotora i neka zauvijek bdiju nad svima nama.

Želimo Vam od sveg srca da provedete Vašu svetkovinu u miru božjem i veselju narodnom.“

**2. - 4. 2. 2018.
Posjet Bratovštine
sv. Nikole iz Murtera**

Gotovo svake godine Bratovština organizira najmanje jedno zajedničko (tematsko) putovanje, izlet svojih članova, možemo reći i hodočašće. Dolazak u Boku kotorsku više od 50 njihovih članova organiziran je uz pomoć HGD CG. Prema ponuđenom planu boravka, hodočasnici su posjetili grad Kotor, svetište Gospe od Škrpjela, grad Budvu i Cetinje, uz stručno vođenje Ivice Biskupovića.

Barjak sv. Nikole u procesiji

Zahvaljujući susretljivosti rukovodstva elitnog hotela Splendid grupa je uz povoljan aranžman odsjela u tom hotelu u kojemu su bili prisutni na tradicionalnome Tripundanskom balu.

Sutradan su bili prisutni na vanjskoj proslavi sv. Tripuna i puni lijepih dojmova sretno su se vratili svojim kućama.

Ispred crkve Gospe od Škrpjela

3. 2. 2018. Tripundanski bal

HGD CG obnovio je 2003. godine ovu pučku manifestaciju i organizirao Tripundansku večer u restoranu ELASS u Dobroti. Ova manifestacija prije rata organizirala se u povodu Tripundanskih fešta u kulturnoj kavani Dojmi. Od 2010. godine održava se u elitnom hotelu „Splendid“ u Bečićima pokraj Budve.

Na Tripundanskom balu bilo je prisutno više od 300 sudionika, uz dolazak velikog broja gostiju iz Crne Gore i Hrvatske.

Povelja za 2017. godinu za potporu Društvu i doprinos u razvoju prijateljskih odnosa između hrvatskog i crnogorskog naroda

dodijeljena je Dimitriju Popoviću i Željku Filičiću.

Goste je zabavljala grupa Gisella iz Boke kotorske i klapa Kaše iz Dubrovnika.

13. 2. 2018. Novi broj časopisa Hrvatskoga glasnika

Izišao je iz tiska Glasnik broj 153 u nakladi od 500 primjeraka. U ovom broju objavljen je uz standardne teme prvi dio rasprave „Čija je Bokeljska mornarica“, početak serijala o obitelji Visković u Perastu, prvi nastavak razgovora s najstarijom Kotorankom, kao i druge zanimljive teme.

14. 2. 2018. Posjet čelnika Matice hrvatske

Nakon što je u crkvi Svetog duha u Kotoru svečano obilježena 175. obljetnica Matice hrvatske u organizaciji Ogranaka Matice hrvatske u Boki kotorskoj, delegacija u sastavu: akademik Stjepan Damjanović - predsjednik Matice hrvatske, glavni tajnik Zorislav Lukić, predsjednica ogranka Matice hrvatske u Dubrovniku Slavica Stojan i predsjednica Matice hrvatske u Boki kotorskoj Marija Mihaliček, posjetila je ured HGD-a. O povijesti, radu Društva, naklad-

ničkoj djelatnosti i radu na očuvanju kulturne baštine Hrvata u Boki i Crnoj Gori izvijestio ih je prvi predsjednik HGD CG Tripo Schubert.

16. 2. 2018. Sastanak Uređivačkog odbora Glasnika

Kao i svaki put kada iz tiska iziđe novi broj Glasnika, sastaje se Uređivački odbor da bi se kritički, a skoro uvijek pohvalno izjasnio o kvaliteti urađenoga. Bez pretjerivanja, s ovim brojem Glasnika možemo svi biti vrlo zadovoljni.

Uz to, dogovorene su teme i rok dostavljanja za sljedeći broj koji bi trebao obuhvatiti mnoge aktualne teme iz proteklog razdoblja.

Raspravljalo se i o mogućim kadrovskim izmjenama u Uređivačkom odboru, što bi trebalo prodiskutirati s članovima Upravnog odbora Društva.

Večer sjećanja na 107 Hajdukovih godina

U Kolašinu je u utorak, 13. veljače, u hotelu „Bianca“ održana manifestacija „Malo misto“ u „maloj varoši“. Na ovaj način obilježeno je 107 godina od osnivanja NK „Hajduk“ iz Splita, a posjetitelji su se prisjetili povijesti kluba, koji je imao i ima svoje pristalice u svim sredinama nekadašnje Jugoslavije. Autori navijačkih, sportskih, novinarskih i ostalih sjećanja o „Bilima“ su: kulturolog Željko Rutović, predsjednik HNV-a Zvonimir Deković, predstavnik NK

Hajduk Željko Engelbrecht, sportski novinar i publicist Dragan-Bobi Perović, nogometni trener Vojo Gardašević, novinar i sportski radnik Dražen Drašković. Moderator i voditelj ove večeri bio je novinar i publicist Dragan Mitov Đurović.

Organizatori ovoga zanimljivog druženja bili su Klub poštovatelja NK Hajduk, Hrvatsko nacionalno vijeće iz Tivta i JU Centar za kulturu iz Kolašina.

Autorska večer Ivica Prtenjače u Podgorici

U Kosoj dvorani Narodne biblioteke „Radosav Ljumović“ u Podgorici 21. veljače održana je prva samostalna autorska večer značajnog i u regionalnim okvirima višestruko nagrađivanoga hrvatskog književnika Ivica Prtenjače.

Promociju opusa Ivica Prtenjače upriličili su Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore i Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba u suradnji s Narodnom bibliotekom „Radosav Ljumović“ iz Podgorice.

Prisutne su na početku večeri u ime organizatora pozdravili predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore Zvonimir Deković i predsjednik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba Dušan Mišković. Istaknuli su uspješnu suradnju dva manjinska nacionalna vijeća na području kulture, odnosno predstavljaju hrvatskih književnih stvaratelja u Crnoj Gori i crnogorskih u Republici Hrvatskoj.

Mr. sc. Ksenija Rakočević tom je prigodom istaknula da ovakvi događaji dokazuju da, iako se Hrvati u Crnoj Gori dominantno vezuju uz Boku, oni u kulturnom pogledu obuhvaćaju cijelu Crnu Goru. Dodala je da je suradnja i kulturne veze i povezanost između dvaju naroda i dvaju nacionalnih vijeća, crnogorskoga i

hrvatskoga, kulturno bogatstvo obaju naroda i država podjednako. Mali narodi mogu opstati jedino ako su naslonjeni jedni na druge i ako surađuju jedni s drugima.

Na uvodnu primjedbu moderatora Danila Čelebića da Goranović i Prtenjača jako sličje jedan drugome, pjesnik Goranović primijetio je da on i kolega Prtenjača nisu toliko fizički slični koliko su bliski po senzibilitetu i pjesničkim i književnim afinitetima.

Akademik Pavle Goranović i autor Ivica Prtenjača također su pohvalili misiju dvaju manjinskih nacionalnih vijeća, Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore i Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba.

Ivica Prtenjača dobitnik je uglednoga priznanja Risto Ratković za knjigu

„Okrutnost“ kao najbolju pjesničku knjigu u 2009. u BiH, Crnoj Gori, Hrvatskoj i Srbiji. Moderator večeri bio je dramski umjetnik Danilo Čelebić. Glavni pokrovitelj večeri bio je Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore.

Večeri su, uz ostale, nazočili i ministrica u Vladi Crne Gore Marija Vučinović, zastupnik HGI-ja u Skupštini Crne Gore Adrijan Vuksanović, direktor Direktorata za kulturnu baštinu u Ministarstvu kulture Crne Gore mr. sc. Aleksandar Dajković, predsjednik Nacionalne zajednice Crnogoraca Republike Hrvatske Danilo Ivezić, direktor Narodne biblioteke „Radosav Ljumović“ Nebojša Burzanović i književnici akademik Zuvdija Hodžić i Milorad Popović.

Promocija zbirke „Versi kamena i mora - poezija suvremenih hrvatskih pjesnika Crne Gore” u Tivtu

Promocija zbirke „Versi kamena i mora - poezija suvremenih hrvatskih pjesnika Crne Gore”, u kojoj su zastupljeni: Vanda Babić, Marin Čaveliš, Maja Grgurović, Ružica Lazarević, Gracija Gašo Marović, Desanka Matijević, Vesna Oborina, Dijana Sindik, Miro Sindik, Vedran Šantić i Adrijan Vuksanović, održana je u petak, 2. veljače 2018., u Galeriji Buča u Tivtu.

Knjigu je izdao Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem Crne Gore.

Na promociji su govorili: Zuvdija Hodžić - jedan od urednika knjige, Ksenija Rakočević - recenzentica i Ana Vuksanović u ime HNV-a Crne Gore. U glazbenom dijelu program nastupila je klapa „Jadran”.

Promociju je popratila i ekipa RTCG-a.

Predstavnici hrvatske nacionalne manjine na središnjoj proslavi sv. Vlaha

Na poziv dubrovačkog župana Nikole Dobroslovića i gradonačelnika Dubrovnika Mate Frankovića na središnjoj proslavi sv. Vlaha nazočili su i predstavnici hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori: ministrica u Vladi Crne Gore Marija Vučinović, poslanik u Skupštini Crne Gore Adrijan Vuksanović, kao i predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore Zvonimir Deković.

Nedavno su predstavnici hrvatske manjine posjetili župana i gradonačelnika te je ovaj susret bio još jedna prilika za susret i jačanje veza između dviju država.

Izvor: bitno.net

Foto: Nikša Sentić

Versi kamena i mora

Pjesnici i pjesnikinje koji su zastupljeni u ovoj zbirci razlikuju se po starosnoj dobi, spolu, obrazovanju, struci, mjestu stanovanja, po životnom i pjesničkom iskustvu i zrelosti, ali im je svima zajednička ljubav prema ljubavi, prema poeziji, prema Boki i njezinoj povijesti, jeziku, bogatoj baštini, kulturi, tradiciji, krajoliku, običajima, pa i njezinim legendama.

Priredila:
Tijana Petrović

Predstavljanje zbirke pjesama „Versi kamena i mora – poezija suvremenih hrvatskih pjesnika Crne Gore“, koju je izdao Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem Crne Gore, održano je 2. veljače u Galeriji ljetnikovca Buća u Tivtu.

U prepunoj Galeriji nazočnima se na početku večeri obratio jedan od urednika knjige akademik Zuvdija Hodžić, koji se osvrnuo na riječi Đure Vidmarovića u predgovoru knjige: „Pjesnici se u ovoj knjizi oslanjaju na bogatu tradiciju Boke, odnosno Hrvata u Crnoj Gori. Više od 50 posto ukupne baštine crnogorske kulture naslijeđe je Hrvata.“ On je istaknuo da se u ovoj zbirci osjeća bogato naslijeđe Hrvata, koji su različitih godina i

zanimanja te da svi u pjesmama imaju motiv Boke kao tradiciju, mit, simbol, ljepotu... „Kroz poeziju naših pjesnika osjeća se taj šum svih mora; osjeća se bogatstvo, tradicija, kultura, a zaista imaju što da pokažu. Mislim da je pojava ove knjige ne samo događaj za Hrvate i naše Bokelje i Tivat, ovo je prvorazredni kulturni događaj za Crnu Goru.“ Akademik Hodžić naglasio je da su manjine faktor stabilnosti Crne Gore te da čine Crnu Goru jakom i da je ova poezija upravo ono što čini ovu zemlju drukčijom i posebnom.

O knjizi je govorila i recenzentica mr. sc. Ksenija Rakočević koja je u svome nadahnutom govoru istaknula bogatstvo kulturne baštine Boke te kako su skoro 70 posto kulture Crne Gore, posebice u razdoblju renesanse i baroka, stvarali upravo Hrvati. Povezujući zastupljene pjesnike i naslov knjige naglasila

je: „Vi vidite da je kamen na jeziku simbola čvrstoća, božanska svjetlost i sloboda, a more život, plavetnilo, beskonačnost. Pjesnici i pjesnikinje imaju svoje stilove i osobitosti, ali je svima lajtmotiv Boka.“

Ona je istaknula i značaj ove knjige zbog feminističkog koda jer su većinu pjesama napisale žene, „što ukazuje na pomak kada je u pitanju žensko pismo“.

U ime Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore prisutne je pozdravila Ana Vuksanović. Ona je zahvalila svima koji su sudjelovali u pripremi i realizaciji ove zbirke, posebno istaknuvši Dijanu Milošević i Marina Čaveliša, bez čijeg nesebičnog zalaganja bi ovaj projekt bilo teže realizirati. Zatim je vrlo nadahnuto, sadržajno i zanimljivo predstavila „Verse kamena i mora“:

„U zbirci su zastupljeni suvremeni živući hrvatski autori iz Crne Gore za koje smo imali

Zuvidija Hodžić, Ksenija Rakočević, Ana Vuksanović

saznanja da pišu poeziju koju su u okviru ove zbirke imali želju i potrebu objaviti. Unaprijed se ispričavamo ako smo nekoga nenamjerno zaobišli ili izostavili i to ćemo svaka-ko ispraviti prvom prilikom. Ova zbirka obuhvaća poeziju suvremenih pjesnika i pjesnikinja koji su se izjasnili kao pripadnici hrvatskoga naroda, bilo da je riječ o autohtonim bokeljskim Hrvatima koji žive u Boki, onima koji žive u matičnoj državi, Republici Hrvatskoj ili u nekoj drugoj državi u okruženju, bilo da su posrijedi pripadnici i pripadnice dijas-pore hrvatskoga naroda u Crnoj Gori. Kao takva predstavlja snažan doprinos obogaćivanju kulturne baštine Hrvata u Crnoj Gori i razvoju poetske misli i u Hrvatskoj i u Crnoj Gori.

Da poezija uistinu jest sve-moguća, da u njezinim sku-tima kako oslonac i zaštitu,

tako i poticaj može pronaći svatko od nas potvrdit će nam svaki od jedanaest autora iz ove zbirke. Svi, naime, poezi-ju osjećaju kao svoj slobodan prostor, kao svoju sigurnu luku i kao svoj domaći teren bez obzira na pluralizam njihova pjesničkoga izraza i na njihovo različito shvaćanje po-ezije.

I nitko od njih ne priznaje osrednjost u izrazu, nego žele da njihovi stihovi imaju i lako-ću i težinu, i da kude i da hval-e, i da opominju i da veličaju, i da se vole i da zaboje... Stoga ih minuciozno dorađuju i fili-grantski bruse iako su svjesni da se nijedan pjesnik nikada ne može doreći do kraja, što je ujedno i blagoslov i proklet-stvo.

Zahvalni smo autorima na tome što su dio svoje nutrine pretočili u stihove, za to je po-trebna i velika hrabrost i velika

odgovornost, i što su, što je još bitnije, odlučili svoje stihove podijeliti sa širim auditorijem i time omogućiti da ova zbirka pjesama suvremenih hrvat-skih pjesnika Crne Gore ugleda svjetlo dana. Hvala i autori-ma i CEKUM-u na tome što se, iako su, usput rečeno, ranije već izdana kanonska djela o književnosti Boke autora dr. Miloševića, dr. Babić, dr. Pros-perova Novaka i dr. Tomić, da imenujemo samo neke, nakon sedamdesetak godina prefiks hrvatski nalazi u naslovu jed-ne pjesničke zbirke hrvatskih autora iz Boke i Crne Gore.

Ova zbirka će, poput neka-dašnjih narodnih pjesmari-ca na tlu Boke kotorske (kao što je dobrotška), zasigurno imati svoju tradicijsko-kulturnu vrijednost. Međutim, o punom značaju i umjetničkoj vrijednosti ove zbirke u knji-ževnom smislu možda je ipak

još prerano govoriti. Mjerodavniju i trajniju valorizaciju dat će neka buduća vremena, neki budući naraštaji, što je neizbježno slučaj kada se na jednome mjestu nađu autori različitoga potencijala i s raznolikim izrazima svojega senzibiliteta.

Pjesnici i pjesnikinje koji su zastupljeni u ovoj zbirci razlikuju se po starosnoj dobi, spolu, obrazovanju, struci, mjestu stanovanja, po životnom i pjesničkom iskustvu i zrelosti, ali im je svima zajednička ljubav prema ljubavi, prema poeziji, prema Boki i njezinoj povijesti, jeziku, bogatoj baštini, kulturi, tradiciji, krajoliku, običajima, pa i njezinim legendama. I oni među njima koji nisu iz Boke snažno Boku osjećaju kao svoj duhovni prostor jer čovjek nikada nije duhovno jedinstven, nego se duhovno za života progresivno nadgrađuje. Morski i vegetacijski, ali i kulturni, povijesni i kršćanski ambijent Boke zasigurno je dao doprinos nadgradnji njihova izraza i senzibiliteta.

Za mahom sve autore karakteristična je neraskidiva, gotovo mitska povezanost s

Klapa „Jadran“

voljenima i najbližim precima na duhovnoj razini. Te katene ljubavi predstavljaju i molitvu i ufanje, i pasiju i uskrsnuće, i bol i nadu, i život i smrt. Što se tiče tematike i motiva, generalno nas prilikom kontemplativnog čitanja zapljuskuju valovi - ljubavi prema zavičaju, Boki, njezinoj prirodnoj ljepoti, moru i kamenu, ali i povijesti, vjeri, tradiciji, legendama;

kao i valovi spektra emocija od sjete, melankolije, ljubavi, tuge, žala, strasti. Zastupljena je i religiozna, refleksivna i ratna lirika, najčešće inspirirana patnjama, boli i stradanjima.

Autorima je pošlo za perom da svoju poetiku i pjesnički senzibilitet izraze uspješno. Svi su uložili znatne napore da se temama, motivima, jezičnim naslijeđem i izrazom ne udalje ni od zavičaja ni od hrvatske književnosti i hvala im u ime Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore na tome.”

U glazbenom dijelu programa nastupila je klapa „Jadran“, a prisutni autori dali su pečat ovoj večeri govoreći stihove.

Promociju su svojom prisutnošću uveličali: ministrica u Vladi Crne Gore Marija Vučinić, zastupnik u Skupštini Crne Gore Adrijan Vuksanović, izaslanik veleposlanika Republike Hrvatske u Crnoj Gori Nj. E. Veselko Grubišić, Zdravko Nikolić, ravnateljica Osnovne škole „Drago Milović“ Ružica Lazarević, kao i predstavnici kulturnog i javnog života.

Picigin

**Znanost kaže da picigin ne zaostaje
za ostalim sportovima s obzirom na
promatrane kinematičke parametre**

Priredio:
Joško Katelan

Mnogo nas je čulo o njemu, mnogi ga čak i igraju, ali vjerujem da malo nas zna pravu istinu o njemu, Njegovom Visočanstvu sa Bačvica – Piciginu.

Još davne 1908. godine, pune tri godine prije nego što će u ove krajeve donijeti nogomet, splitski su studenti iz Praga na kupalište u gradu donijeli neobičnu igru koja se zvala vodeni polo. Kako na Bačvicama nije bilo dovoljno dubokog mora, neki istraživači smatraju da se picigin razvio iz osebjunoga splitskog vaterpola na suhom. Bilo kako bilo, picigin po pravilima koja su manje-više ostala nepromijenjena do danas na Bačvicama se igra još od Prvog svjetskog rata. (Pretpostavka je da riječ picigin potiče od muzičkog izraza pizzicato što znači trzati žice prstima, prim. autora).

Picigin je, dakle začet u Splitu, i smatraju ga „najsplitskijim“ sportom. Sa kulturnog igrališta na Bačvicama, ili ti splitske pješčane plaže, zbog svoje atraktivnosti, proširio se po čitavoj hrvatskoj obali, te se razvio u specifične lokalne stilove i varijacije.

Iako mnogi vezuju picigin sa ljetnom sezonom, entuzijasti u Splitu igraju picigin tokom cijele godine, a u novije vrijeme je na Bačvicama ugrađen reflektor za noćnu igru. Tradicija je igranje novogodišnjeg picigina prvog dana Nove godine, a od 2005. se održava i tzv. „prvenstvo svita u piciginu“. Do 2008., na prvenstvu su ocjenjivani zadani oblici skokova piciginaša, ali od 2008. se ocjenjuje ukupan umjetnički dojam ekipe. Ekipa „Sunčanice“ je bila pobjednik 2007. i 2008. godine.

Rješenjem Ministarstva kulture – Uprave za zaštitu kulturne baštine od 28. listopada 2013. godine picigin je proglašen nematerijalnim kulturnim dobrom RH pod nazivom **Picigin-društvena igra loptom**. U Rješenju je naglašeno da pravila igranja picigina određuju članovi Ekološkog društva „Picigin Bačvice“.

Opis i pravila igre

Picigin je igra u kojoj nema pobjednika i zbog toga se teško može govoriti o strogim pravilima. Osnovna pravila su vrlo jednostavna: pet igrača u moru dubokom deset do dva-deset centimetara (ako je more

dublje, to samo usporava igru i umanjuje atraktivnost) raspoređenih u peterokut međusobno udaljenih šest-sedam metara, dodaje se „balunom“ udarajući ga dlanovima, nastojeći pri tom da balun ne padne u more.

Moglo bi se reći da je cilj ove igre opuštanje. Obično se započinje lagano, zagrijavanjem, a kad igračima sporost dosadi, kreće se u akciju. Balun se dodaje „u for“ tako da su igrači prisiljeni na akrobacije i šprinteve. Balun se vrti u krug, a često i sami piciginashi mijenjaju mjesta kad se igra zahukta. Neiskusni igrači misle da se situacija slučajno „zakuhava“ nezgodnim odbijanjima. Pravi igrači ne odbijaju balun nezgodno, nego planski i onom suigraču koji je pravilno postavljen i spreman zatrčati se i atraktivno zahvatiti balun. Ponekad, zbog dodatne draži i atraktivnosti, ili zbog situacije uzrokovane igrom odustaje se od predvidljivih dodavanja. Balun treba udarati dlanom, a poželjno je da se u igri jednako koriste obje ruke (najčešće greška neiskusnih igrača je da igraju samo onom „jačom“). U igri sudjeluje 5 igrača. Od tih pet, dva su sidruni (tehničari), a ostala trojica su trkači.

Počeci picigina na Bačvicama 1923.

Emil Giosento i klapa

Mješovitost postava po spolu i dobi nije ništa neobično.

Sam balun za picigin se dobiva od teniske loptice. Postupak izrade počinje tako da se uzme jedan balun dobro „istučen“ na tenisu, nožem se malo razreže sloj tkanine pa se kliještima oguli. Ljepilo se najlakše skine trljanjem o hrapavi zid, nakon čega se balun brusi grubim pa finim brusnim papirom. Sloj gume je na teniskoj lopti širok oko tri milimetra i potrebno ga je dovesti na milimetar i pol. Da bi se to ravnomjerno i precizno izvelo, balun se prije skidanja novog sloja premaže bijelom kredom. Postupak izrade obično traje dva popodneva. Nikad se ne brusi strojno jer je na taj način teško pogoditi pravu mjeru. Postoji i balun za vjetar, malo veće težine. Ovaj postupak izrade je uveo u praksu legendarni splitski piciginas Emil Giosento počet-

kom '60-tih godina prošloga stoljeća. Važno je istaknuti da se strogo i vrlo nemilosrdno sankcionira upotreba termina »lopta« ili »loptica«.

Picigol

Jedna od varijanti igre je „picigol“. U njemu se dvije četveročlane ekipe nadmeću kroz napad i obranu s ciljem po-

stizanja zgoditka. Na terenu je ukupno osam igrača te su dopuštene izmjene iz prekida. Komponente igre mogu se prepoznati i u drugim sportovima; rukometu (šut na gol i udarci iz kuta), košarci (kretanje, razigravanje i prekršaji), pa čak i hokeju (teren se proteže i iza gola). U igri se koristi tehnika picigina, pa svaki igrač smije samo jednom dirnuti lopticu. Pobjednička je ona ekipa koja prva postigne 6 zgoditaka. Igra se osim u moru može se igrati i na suhom gdje je dozvoljeno da loptica udari jednom o tlo prije nego se promijeni posjed lopte, što je omogućilo bolje razigravanje, kao što je dodavanje ili zgoditak od poda. Picigol u dvorani po prvi put je omogućio igru bez obzira na klimatske uvjete tokom cijele godine, a time se održava i unaprjeđuje tehnika igranja picigina. Igra se od kolovoza 2015. godine, a igra je

Igraju i slavni, Goran Karan u letu

proizašla sa Bačvica u Splitu. U početku je gol bio podmetač za ribu „špurtil“ okomito zaboden u pijesak. Arsen Ivanišević i Joco Kozlica napravili su pravilnik, a vrlo skoro je Mislav Duboković napravio veće golove jedinstvenog izgleda. Gol se razlikuje od onih u drugim sportovima jer ima donju gredu koja se nalazi u razini koljena. Ukupna visina gola je 185 cm, a površina od donje do gornje grede je 130 x 130 cm. Mreža se hvata ispod donje grede u obliku slova „J“ i na taj način stvara vreću u kojoj ostaje loptica kod postignutog pogotka. Gol je načinjen od plastičnih cijevi od kojih su okomite iznutra pojačane čeličnom šipkom i preko klinova zabodene u pijesak. Na terenu nema linija, a time ni „out“-a. Jedina fiktivna linija u igri je u razini gola, koja označava „korner“. Udaljenost između dva gola je 15 metara ako se igra u 8 igrača. Optimalno se igra kad je dubina vode oko 30-ak centimetara, što je nešto dublje nego u piciginu jer je više skokova iz mjesta nego iz šprinta. U igri je dozvoljeno doći iza protivničkog gola i odigrati povratnu loptu za dobro postavljenog suigrača.

Pravila „Picigola“

1. Igra se u dvije četveročlane ekipe
2. Kad loptica padne u vodu, posjed dobiva protivnička ekipa onog tko ju je zadnji dirao.
3. Posjed u dvoranskoj igri se mijenja kad loptica padne 2 puta na tlo.
4. Svaki igrač može samo jednom taknuti lopticu osim golmana.
5. Golman uvijek smije dva puta taknuti lopticu.
6. Golman lopticu smije uhvatiti uvijek osim: a) ako je posljednji kontakt s lopticom imao njegov suigrač b) ako je suigrač u prostoru iza golmana prilikom hvatanja loptice.
7. Korner je kad loptica padne iza gola nakon što se odbila od obrambenog igrača koji nije golman, te se izvodi cca 4m od gola.
8. Izvođenje iz kuta je također oblik penalizacije kršenja pravila 6a i 6b.
9. U slučaju da golman obrani udarac na gol

i loptica padne ispred njega, ostaje u njegovom posjedu.

10. U slučaju da golman obrani udarac na gol i loptica se odbije dalje od prvog obrambenog igrača, posjed lopte pripada protivničkoj ekipi.
11. Bacati se u more dozvoljeno je samo ekipi u napadu, što se može tek nakon prvog dodavanja od promjene posjeda.
12. Kazneni udarac ili slobodni udarac se pucaju direktno na nebranjen gol s drugog kraja terena na način da ga suigrač dodaje izvođaču.
13. Kazneni udarac kao sankcija dodjeljuje se protiv ekipe koja diranjem lopte nakon izgubljenog posjeda ili bacanjem tijekom obrane omete igru.
14. Slobodni udarac se dodjeljuje igraču koji postigne zgoditak glavom ili nogom.
15. Slobodni udarac smije se izvesti nogom ili glavom. Tada se u slučaju pogotka izvođač nagrađuje još jednim slobodnim udarcem.
16. Nakon zgoditka igra staje dok se ne postavi obrana.
17. Posjed lopte nakon prekršaja (obično sudar rukama) ide protiv igrača koji je imao lošiji pregled igre tj. u korist onog koji je pasivnije postavljen.
18. Kad dva protivnička igrača dotaknu lopticu istovremeno, posjed gubi igrač koji je uputio lopticu u smjeru u kojem je otišla.
19. Golman je kod kontakta privilegirani, osim namjernog kontakta s njegove strane.
20. Iznad svega „fair-play“.

(djelomično preuzeto i preuređeno sa hr.wikipedia.org/wiki/Picigin - pregledano 25. 02. 2018. 12:15 h).

Picigin i znanost

Predmet kinezioloških istraživanja su svi oblici sportske rekreacije. Neke su igre, u kulturološkom i regionalnom smislu, važnije i od „najvažnijih“ sportova ili disciplina da ih je zbog same autohtonosti važno proučavati. Takav je i Picigin. Kako bi ga bolje razumjeli, utvrđeni su neki kinematički parametri koji opisuju picigin i uspoređeni sa sličnim gibanjima u drugim sportovima. Naglasak je bio na istraživanje ekstenziteta i intenziteta kretanja. Provjerena je mogućnost instrumentarija i algoritama za procjenu gibanja te su dobiveni rezultati potvrdili razlike u intenzitetu i volumenu opterećenja igrača picigina obzirom na igračke pozicije. Također, dobiveni rezultati ukazuju kako picigin ne zaostaje za ostalim sportovima s obzirom na promatrane kinematičke parametre. Grafičkim pokazateljima utvrdio se kontinuitet gibanja igrača u piciginu, kojim je potvrđen dinamičan karakter igre. Stoga picigin možemo svrstati u skupinu zahtjevnih sportskih igara visokog intenziteta.

(www.picigin-bacvice.com, pregledano 25. 02. 2018, 12:54)

Picigin u Boki kotorskoj

Ova igra se, sasvim normalno, proširila i južno, do Boke kotorske, poglavito do Herceg Novoga. Ovaj atraktivni sport u Herceg Novi je stigao prije najmanje 60 godina. Za promociju picigina u Herceg Novom i Boki, ali i za očuvanje tradicije

te igre zaslužna je NVU „Picigin“ – Udruženje za očuvanje tradicije igara na vodi čiji su članovi i „prva postava“ Krsto Marić, Duško Sredanović, Slobodan Popović, Nenad Konjević, Lazar Doklešić, Nikola Nino Lepetić, Nebojša Mandić Stevan Koprivica, Mišo i Đorđe Terzić i Milorad Murišić.

Zbog konfiguracije plaža u Novome, picigin je malo drukčiji od onoga izvornoga. Naime, u novskom piciginu jedan igrač stoji na suhom, na samoj obali, dvojica bočnih igrača su u vodi do gležnjeva, a dva igrača su u dubljoj vodi, do pojasa. Prema pravilima, svaku ekipu čini pet članova, a igra u moru traje tri minuta.

Picigin se na hercegnovskoj rivijeri igra od kasnog proljeća do sredine jeseni, ali entuzijasti i hrabri momci odlučili su da i u sred zime pokažu sve atraktivnosti ove igre. Na plaži kod Stare Banje okupljaju se ekipe kojima ni hladno vrijeme, ni temperatura mora od 12 stepeni nisu prepreka da pokažu svoje umijeće. Tu se nadmeće veliki broj ekipa: Zelenika, Pub Got, Furešti, Batovi, Brancini... Iako je picigin igra zbog igre, organizatori turnira izdvajaju najbolje. Elementi igre koji određuju kvalitetu ekipe su različiti, a isto tako i poprilično subjektivni.

Preciznost dodavanja, brzina i visina putanje baluna, predviđanje i pogađanje igračevog fora, atraktivnost skoka i „zafkancija“ garantiraju vrhunski picigin u širokom krugu. Bivši vaterpolo reprezentativac Boro Mračević kazao je da je odrastanje u Novom nekada bilo nezamislivo bez igranja picigina.

Unatrag dvije godine picigin je postao dio programa „Praznika mimoze“. Ove godine igrao se sa porukom „da prođe bez febre“. Tročlani žiri u sastavu Slobodan Bobo Popović, Nikola Nino Lepetić i Nenad Konjević, imao je težak posao, jer je trebalo odlučiti tko je izveo najatraktivniji potez, imao najdužu seriju udaraca i tko je pokazao kolektivnu igru kao glavnu odliku picigina. Na turniru su učestvovali i ekipe: „Batovi“, „Got“, „Zelenika mix“, „Leteće žabe“, „Gomila - Arsenal“, „Zeleničke igre“, „Zelenika“, „Hahao“ i „Karača“, a suci su bili Stevan Koprivica i Nebojša Mandić, iz hercegnovskog NVO Picigin, koji su 2011. godine na splitskim Bačvicama uzeli „Trofej Jadrana“.

(djelomično preuzeto sa www.vijesti.me, pregledano 25. 02. 2018, 15:00)

Picigin u Igalu

Kako ljude krstimo stvarima

Piše:

Neven Staničić

Nadimci su jedno, što lični, što porodični. Zanimanja drugo, ono kad je neko „brico“, „kogo“, oli „fakin“ pa mu to dođe i kao karakter od čovjeka. Priča za sebe.

Nema ništa „normalnije“ ni od toga da ljude opisujemo bestijama. Očigledne su to stvari kad je neko „zmija“, „kučak“, ili je propio „magarac jedan“. „Tovar“! Ruku na srce i obrnuto, ima i kučaka i mačaka, koje samo što „ne zboru“. Tako ono, gleeedaju...

Sa predmetima i uopšte „stvarima“ priča je međutim, složenija. Ne zato što se ne daju poredit s' ljudima; britka sablja, je „britka sablja“ u oba slučaja... eli, nego što dekapoto više nemamo pojma kako se što zove, da ne zborimo o tome, čemu služi. Evo na primjer „condo“ od čovjeka? A? Bili se prepoznali kao privjerek? Kao „ganač“, možebit? Kad te zakuča!

Treba stvarno bit ekspert, pa povatat neke sentence, što se još uvijek mogu čut o ljudima po bokeškim kalama. Kad ti dobro drže i kad te fale, onako iz milja, još i nekako: „Suncu“ našemu. „Ruži“. „Sreći“. „Perli“. „Zvijezdi nebeskoj“. „Danići“ ...„Tramputani“ (?!?). Dakle zvijezdi „tramputani“, da pojasnimo, sve misleći na Veneru... ali što kad počnu, da oprostite „otvoreno“ se rugat, z/bavat, se s' Vama i „krstit“, o čemu pojma nemate?

Kad je neko „buzdovan“, „bocun“, „čep“ (pije kao...), pa i „panj“, zavisno od doživljaja, još se ima rašta i nadat. Dočim kao „krpa“, „štraca“, ili „splačina“ stvarno ne bi trebao imat iluzija. Prosti bože „balega“. Oli „klistir“... (za prekrstit se, što sve ljudima može panut napamet). Ma je načisto (!!!). „Prosulja“, od čovjeka je prosulja i vazde će bit. „Pasabrod“(?)... lijepo ga znate, koji je. Ali što ako je „seto“, oli „setebandijera“ (?). „Ni vino ni voda“(?). A nije bevanda (!!!). Imamo li odnos. Naravno sve

je lakše kad mu/im dodamo i kršteno ime. Onda su nacrtani. Ma ako ne, valja sabrat, da za asocijaciju treba po domaći lijepo spojiti bandijeru s vjetrom, vjetar s' politikom, politiku s' životom, a napitak, s' pićem. Ko ne umije, džabe priča.

Kao što je manje kome više jasno, zašto je nešto... recimo nož oli nožice, tupo „da ne može ni kurvi (da oprostite), nos okinut“? Evo poštenom „nalazaču“ slijedi ...priznanje. Zna, kako su se nekad spram dotičnih odnosili. A vidi danas! Ni ne pamte.

Dvije stvari su ovdje još interesantne. Nema rodne ravnopravnosti. Muško, žensko, na isto se vata. Atrokeli i kad je u pitanju „As“ oli ti ga „Aš“ baštona. Svejedno je muško oli žensko. Liču brate i bog. „Pljunuti“. I... da se primjetit (dugo a...), malo koji primjer se vezuje za more, barku, brod...(!) Mora bit da nam je ponešto (!) brda došlo. Dobro ajde s' polja, polja širokoga...

*KOTORSKI MUZIČKI „FAGOT“
– OD PROŠLOSTI DO SADAŠNJOSTI! (8)*

Nina Perović

– mlada crnogorska skladateljica

„Lijep je osjećaj da sam tu i da na neki način mogu pridonijeti napretku domaće kulturne scene. Iz kotorske Srednje muzičke škole nosim puno lijepih uspomena. Pamtim to kao razdoblje u kojem sam se konačno opredijelila za bavljenje muzikom...“

Razgovor vodila:
Marina Dulović, prof.

Nina Perović sklada djela koja su posljedica njezinih stvaralačkih gena, opredjeljenja i načina života. Iako posjeduje mladenački entuzijazam, njezin profesionalizam je više puta do sada potvrđen na domaćim scenama, festivalima i manifestacijama, a pojedina djela su izvođena i

Nina Perović i Miroslav Homen

u regiji (Srbija, Hrvatska, Slovenija, Albanija, Italija, Austrija, Mađarska...). Zahvaljujući svom talentu, ona vješto spaja pravila umjetničke muzike s posebnostima crnogorskoga muzičkog folkloru, što u konačnici predstavlja jedinstveno i originalno umjetničko djelo. Ton po ton, slika po slika, spajaju se u jednu energetska cjelinu, autentičnu i osobitu, koja s elektronikom predstavlja proizvod njezine kreacije iz domene suvremene muzike.

Nakon završene Srednje muzičke škole „Vida Matjan“ u Kotoru, školovanje je nastavila na Cetinju, u Ljubljani, Beogradu, a trenutno se usavršava u Grazu. Njezina prisutnost na muzičkoj sceni Crne

Gore već je uvelike zapažena, ali svakako da njezino vrijeme tek dolazi. O muzici, profesiji, radu i planovima razgovarali smo s Ninom.

Je li talent, uz naravno kvalitetno obrazovanje koje se podrazumijeva, presudan faktor da bi se netko bavio komponiranjem?

Ne bih govorila o talentu jer je to ono što se u procesu bavljenja muzikom podrazumijeva. Kao presudan faktor radije bih izdvojila neku potrebu koja se na prirodan način nameće kao sastavni dio i nema razloga da se uopće izvana tumači. To je određeno kao boja očiju, kose, visina itd.

Obrazovali ste se na muzičkim akademijama u nekoliko država. Kakva su Vaša iskustva po pitanju stjecanja znanja u različitim sredinama, muzičkog života malih i velikih gradova?

Svaka sredina nudi nešto autentično. Potrebno je samo veliko ulaganje i sposobnost da se prepozna ono što ćete iz određene sredine nositi dalje kao važno ili manje važno iskustvo (a svako je iskustvo do određene razvojne faze značajno i poželjno). Također, kvaliteta muzičkog života uvjetovana je mnogobrojnim faktorima, ali moram reći da sam u svakoj od spomenutih sredina, od Crne

Gore do Austrije, imala prilike konzumirati vrlo kvalitetan muzički sadržaj, onaj čija kvaliteta nikada nije bila uvjetovana veličinom nekog svjetski poznatog imena jer je jamstvo kvalitete u današnjem društvu i onoga što se plasira kao umjetnički vrijedno pod velikim znakom pitanja. Potrebno je biti dobro upućen u sve društvene i umjetničke tokove da biste u bilo kojoj sredini danas znali izabrati ono što je zaista umjetnički vrijedno.

Kako je sve počelo? Što Vas je privuklo prema pozivu kompozitorice?

Od osnovne muzičke škole pisala sam neke muzičke minijature. Iz kotorske Srednje

muzičke škole nosim puno lijepih uspomena. Pamtim to kao razdoblje u kojem sam se konačno opredijelila za bavljenje muzikom i uz dobar tim profesora dobila veliku potporu za sve daljnje pothvate. Prijatelji koje sam stekla tada ostali su mi prijatelji za čitav život. Lijepo je da sam kao nastavnik klavira u Muzičkoj školi puno godina kasnije slične afinitete primjećivala i kod nekih od mojih učenika. Ono što me je zaista privuklo jest velika sreća i dobri uvjeti da idem tim putem koji su se formirali od početka studentskih dana, uz veliku potporu prvog mentora, profesora Žarka Mirkovića.

Studirali ste klavir i kompoziciju paralelno. Za svakog kompozitora se podrazumijeva da dobro vlada klavirom, ali nove tendencije u korištenju tehnike daju i nove mogućnosti. Koliko se u svome stvaralačkom radu koristite novim tehnologijama?

Onoliko koliko mi je to u određenoj fazi potrebno. Klavir ili MIDI klavijatura uz Logic Pro softver služi mi samo kao olakšavajuće sredstvo na putu ka kreiranju određene muzičke cjeline, ali se proces komponiranja događa u glavi i na papiru.

U kojoj mjeri ideja, priča, narativ utječe na strukturu muzike? Čime se rukovodite: tekstom, pričom, porukom, formom?

Postavljam ideju, a onda tražim odgovarajuću formu u kojoj bih sve komponente koje ste spomenuli na određen sustavan način postavila tako da je njihova uzajamna povezanost u vezi sa samom idejom i na taj način čini zatvorenu cjelinu. Priča i narativ nisu

ideje vodilje, pokretačka snaga u nastajanju muzičkog djela, kao što je to bio slučaj u muzici ranijih epoha. U suvremenoj klasičnoj muzici kojom se bavim težim pronalaženju drukčijeg odnosa prema narativu, koji može biti od sekundarne važnosti za izgled cjelokupnoga muzičkog djela. Nastajanje djela zaista je složen proces u kojem je potrebno balansirati u odnosu kreativnosti i odgovornosti prema odabranome materijalu.

Kakav je proces stvaranja muzike? Kako izgleda uobličavanje jednoga muzičkog djela?

Govorit ću samo o svom iskustvu jer bi teško bilo odrediti neki univerzalan proces stvaranja muzike. Prvo se formira neka izvanmuzička ideja kojom bih se u sklopu djela bavila. Ideja kao i svaka druga može se javiti u bilo kom trenutku, ali bitno je da se u nastavku procesa pronađe model u kompoziciji koji bi na širem planu vjerno dočarao ideju i istodobno opravdao povod za njezin nastanak. Zatim nastupa kreiranje muzičkog materijala i njegova razrada. U kom pravcu će se sve razvijati ovisi o konceptu koji sam u startu postavila, ali i o prirodi samoga muzičkog materijala i toga kako i kuda će me to dalje voditi. Mislim da je od svega najteže biti u svakom trenutku svjestan postupaka koje radim i toga kako se u izradi mikro plana zadani elementi odnose prema makro planu. I koliko god da se trudim da na planu forme sve kontroliram, na kraju, kada se djelo nađe na sceni, događaju se i stvari koje nisam mogla predvidjeti. Slojevitost u razmišljanju i bavljenju materijalom, dosljednost početnoj ideji i materijalu, uz veliki rad, trebali bi biti uvjet

Nina Perović

da djelo funkcionira kao zaptvorena forma, što je jedan od osnovnih ciljeva kompozitora.

Do sada ste više puta komponirali po narudžbi djela određene tematike. Koliko je teško stvarati prema narudžbi?

Nije teško jer u narudžbi najčešće dobijem samo osnovnu ideju na kojoj bi se djelo trebalo temeljiti. U kom pravcu će se dalje ideja i djelo razvijati ovisi o putu kojim ću sama krenuti i tragati. U stvaralačkom procesu (kao i šire) faktor organiziranja je poželjan.

Kada se priprema premijerno izvođenje nekog Vašeg djela, dolazite li na probe? Koliko sudjelujete u procesu stvaranja „žive“ muzike?

Da, od velikog je značaja biti na probama i u tome zaista uživam. Estetika današnje muzike je takva da je živ kompozitor bitan faktor prilikom pripreme djela. U slučaju suradnje s izvođačima koji nemaju dovoljno prakse u izvođenju djela suvremene muzike, to je obavezan dio procesa. Ponekad mala sugestija bude dovoljna da se stvar okrene u drugom pravcu.

Kakav je osjećaj biti u publici i čuti svoje djelo?

Slušati neko svoje djelo prilikom živog izvođenja znači potpuni fokus na muzički sadržaj i pokušaj da uspostavite jasan odnos prema onome što se prilikom izvođenja događa. To su rijetke prilike da još jednom čujem što bi možda moglo biti bolje i na čemu još mogu poraditi. U publici se nađem tek

kada počne pljesak, sve do tada je iščekivanje i fokus na djelo.

Koliko prostora u Vašem stvaralaštvu pripada tradiciji muzičkog folkloru? Je li Vaša skladba „Gusle“ očigledan primjer onoga što nosite u sebi?

Ima puno iako moram naglasiti da to nije posljedica svjesnog odabira, već osobnih afiniteta i odnosa kakvog imam prema našem muzičkom folkloru. To je posljedica određenih okolnosti u kojima se moja stvaralačka ličnost razvijala. Skladba *Gusle* zaokružuje jedno razdoblje inspiriranosti folklorom na određeni način dok sam se kasnije, u sklopu doktorskih studija, time bavila na drukčiji način. Danas je tu neki novi odnos prema folkloru koji se tijekom čitavoga ovog procesa razvijao i na jedan prirodan način, čini mi se, srastao s mojim muzičkim jezikom i od toga ne bježim.

Koja je epoha, skladatelj ili djelo na Vas najviše utjecalo?

Bez obzira na suvremenu stilsku mnogolikost i složenost pristupa u kreiranju muzičkog djela i razmišljanja o muzičkom procesu, kojima se najviše kao suvremeni skladatelj bavim, puno učim i iz ranijih epoha. Stoga niti jednu epohu, skladatelja ili djelo ne bih mogla izdvojiti kao pojedinačno važno za čitav moj razvoj kao skladatelja. Ono što mogu izdvojiti odnosi se na početak, na ono što me je uvelo u jezik muzike XX. stoljeća, a to je sedma klavirska sonata Prokofjeva na kojoj sam radila kao mlada pijanistica.

Već ste skladali i muziku za kazalište. Kakva su iskustva u tom dijelu muzičkog stvaranja?

Pisanje muzike za kazalište je nešto što me zaista ispunjava u mnogim segmentima. Lijep je osjećaj da uz muziku sudjelujem u kreiranju jedne složene umjetničke cjeline i dajem svoj doprinos u dočaravanju određene atmosfere, oslikavanju nekog postupka i podržavanju opće dramaturgije komada koji se izvodi. Također, puno učim od redatelja i glumaca.

Smatrate li da je muzika, tj. umjetnost općenito, moćno sredstvo da se djeluje na društvo u ovom vremenu kada smo svjedoci poremećaja u sustavu vrijednosti?

Ako bismo uzeli u obzir opće uvjerenje da je moć u velikoj mjeri uvjetovana financijskim aspektom, odnosno novcem, značilo bi da umjetnost nije dovoljno moćno sredstvo jer je potrebno još novca i ulaganja u kulturu da bi ona zaista dobi-

la priliku da dosljedno provede svoju funkciju podizanja kulturne svijesti društva. Ohrabruje činjenica da je situacija u tom pogledu puno bolja nego što je bila prije desetak godina, i to ponajprije na planu osnivanja Crnogorskog simfonijskog orkestra i mogućnosti da djela različitih stilskih epoha, do današnjeg vremena, imamo prilike čuti i kod nas. Ipak, potrebno je dodati da se u vremenu poremećenog sustava vrijednosti svi koji smo umjetnički opredijeljeni osjetimo kao nemoćni pred utvrđenim društvenim sustavom. Osjećaj da kao pojedinac možete i djelujete na manji broj onih koji su kulturno osviješteni u tom procesu ohrabruje, ali istodobno i svijest o nedostatku većeg broja takvog utjecaja zabrinjava.

Je li teško opstati u svom svijetu umjetnosti, napraviti otklon od svega čemu

ne pripadate, a opet ostati prisutan u našoj stvarnosti, ambijentu i sredini?

Da, to traži veliko ulaganje, strpljenje, visok prag tolerancije i razumijevanja naše prirode, historije itd. Samo velika ljubav može vas zadržati ovdje jer puno stvari još uvijek nije dovedeno u potrebno funkcionalno stanje. Lijep je osjećaj da sam tu i da na neki način mogu pridonijeti napretku domaće kulturne scene.

Na čemu trenutno radite?

Trenutno završavam kompoziciju za solo sopran i gudački orkestar, prema narudžbi Crnogorskoga simfonijskog orkestra i pripremam se za nekoliko poslovnih putovanja kao predavač i kompozitor u bliže i dalje krajeve, koja me očekuju u sljedećih nekoliko mjeseci.

Nina Perović završila je osnovni i specijalistički studij kompozicije na Muzičkoj akademiji na Cetinju u klasi profesora Žarka Mirkovića. Usporedno je studirala klavir: diplomirala je u klasi profesora Aleksandra Serdara, a specijalistički studij završila je u klasi profesora Vladimira Bočkarjova. Zahvaljujući stipendiji Basileus nastavila je studij kompozicije na Muzičkoj akademiji u Ljubljani, u klasi profesora Uroša Rojka, gdje je stekla diplomu master. Doktorski studij kompozicije završila je u klasi profesora Srđana Hofmana na Fakultetu muzičke umjetnosti u Beogradu. Trenutno je na stručnom usavršavanju kod profesora Klaus Langa na Sveučilištu za muziku i izvođačke umjetnosti u Grazu.

Usavršavala se na mnogobrojnim tečajevima u inozemstvu kod renomiranih međunarodnih kompozitora kao što su Klaus Lang, Piter Ablinger, Georg Fridrih Has, Beat Furer, Dmitrij Kourliandski, Vinko Globokar, Najdžel Osborn i drugi. Za skladbu Gusle dobila je nagradu za kompoziciju koju dodjeljuju društvene i kulturne institucije u sklopu Međunarodne ljetne akademije Prag – Beč - Budimpešta 2011. godine (Kompositions-Preis gestiftet vom Soziale und Kulturelle Einrichtungen - 21. Internationale Sommerakademie Prag Wien Budapest).

Njezine kompozicije izvođene su u prestižnim dvoranama na području Balkana, poput Slovenske filharmonije (Ljubljana), Zadužbine Ilije M. Kolarca (Beograd), KD Vatroslav Lisinski (Zagreb), Nacionalnog teatra za operu i balet (Tirana), Crnogorskoga narodnog pozorišta (Podgorica), na festivalima A Tempo, Kotor Art, Mokranjčevi dani, Unicum, Sonic fest, Lasciar Vibrare, kao i u KIC-u, u sklopu novoga programskog segmenta „Kompozitorke iz sjenke”, koji je posvećen muzičkom stvaralaštvu žena. Uz to, njezina muzika bila je promovirana u Italiji, Austriji, Mađarskoj, Njemačkoj i Švicarskoj.

Poslovno je angažirana na Muzičkoj akademiji na Cetinju kao suradnik u nastavi i gostujući predavač na predmetu *Analiza muzičkog djela*.

Obiteljska ostavština Viskovića u Perastu⁽²⁾

Piše:

Marija Mihaliček

Nekad bogata pokretna kulturna baština prikupljana u palačama pomorskih i plemićkih obitelji iz Boke kotorske osipala se i nestajala tijekom vremena. Ono što je ostalo poslije izumiranja nasljednika, migracija, ratova, potresa, a najviše nebrige za ovaj najosjetljiviji segment kulturnog naslijeđa, danas se samo malim dijelom sačuvalo kao privatno obiteljsko naslijeđe ili u fragmentima ako je naslijeđe postalo dijelom muzejske i arhivske građe u baštinskim ustanovama ili je kao dio crkvenih riznica postalo javno dostupno svjedočanstvo prošlosti...

Nepokretna imovina poznatih pomorskih obitelji – palače i kapetanske kuće – od ruševina sve više postaje dio suvremenog života, dobivajući nove namjene i turističku valorizaciju. To nije slučaj s pokretnim kulturnim naslijeđem koje je u tom pogledu na margini zanimanja i još nije prepoznato kao kulturna i muzejska vrijednost. Zato sam iznijela potrebu prezentiranja

primjera obiteljskih ostavština u primorskim mjestima Perastu, Dobroti, Prčanju i istaknula njihov značaj kao svjedočanstva pomorske tradicije, kulturološkog i civilizacijskog identiteta vlasnika, stanovnika ovog prostora. I ovaj segment naslijeđa dio je svjetske kulturne baštine koji zahtijeva adekvatnu zaštitu, održavanje i stvaranje uvjeta za prezentaciju u kulturno-turističkoj ponudi. Ipak, danas se može govoriti o izvjesnim pomacima u kulturnoj infrastrukturi u domeni muzejske prezentacije na području Kotora, ali bez vraćanja u funkciju Memorijalnog muzeja obitelji Visković u Perastu koji od 1979. godine ne postoji.

Kulturno-historijsko naslijeđe ove obitelji dragocjeno je i mora se konačno shvatiti da je nedopustivo razdvajanje bogate arhivske, bibliotečne građe i muzejskog materijala od ambijenta kome pripada, od obiteljske palače. To je moralna obveza društva prema onima koji su kulturnu baštinu stvaranu generacijama svojih predaka od XVI. do polovine XX. stoljeća ostavili da bude javno kulturno dobro u neodvojivoj cjelini. Arhitektonski kompleks Viskovi-

ća devastiran je desetljećima, a vrijedne pokretnine pohranjene su u Muzeju grada Perasta. O palači Visković se posljednjih desetljeća razmišlja kao o nekretnini – ruševini koja ima veliku tržišnu vrijednost zbog njezina položaja i atraktivnosti, a da se zadovoljenje njezine memorijalne, historijske i kulturne vrijednosti rješava s nekoliko kvadrata „memorijalne sobe“.

Ostavštinu Viskovića prikazala sam i u svjetlu prioritarnog razvoja kulturnog turizma, s golemim potencijalom koji nosi njezina jedinstvenost – spoj arhitekture i ambijentalnih vrijednosti i muzejskog, bibliotečnog i arhivskog sadržaja koji joj pripada, po čemu je jedinstvena u ukupnoj kulturnoj baštini Boke kotorske i države Crne Gore.

Revalorizacija kompleksa Visković: najstarijeg stambenog dijela jedne od najljepših primjera fortifikacije – kule, palače uobličene početkom XVIII. stoljeća i rekonstruirane i dograđene u XIX. stoljeću, bit će u potpunosti ostvarena samo preko ponovno uspostavljene izgubljene memorijalne muzejske funkcije i kulturnom namjenom za ostale prostore palače.

Za čitatelje Hrvatskoga glasnika HGDCG priređujemo serijal u nekoliko nastavaka iz magistarske teme „Porodična kulturna baština u turističkoj ponudi - Ostavština porodice Visković u Perastu“, koja je obranjena 2011. godine na Fakultetu za turizam i hoteljerstvo u Kotoru, a publicirana 2016. godine pod naslovom: „Ostavština porodice Visković u Perastu“, u izdanji OJU „Muzeji“ - Kotor, uz potporu Ministarstva kulture Crne Gore, po programu za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara.

Pokretno kulturno naslijeđe

(muzeji, zbirke, riznice na području Kotora)

Stvarano u kontinuitetu kulturnih epoha ovog područja, pokretno kulturno naslijeđe (umjetnička i historijska građa), uz arhitektonsku baštinu, najočiglednije je svjedočanstvo da područje Kotora baštini raznovrsne vrijednosti. Međutim, upravo je ono u burnim historijskim i političkim prilikama kroz koje je prolazila Boka u prošlosti doživjelo najveće destrukcije. Pa ipak, prema statistici, ono danas čini 40% ukupne pokretne kulturno-umjetničke baštine Crne Gore.

Organizirano prikupljanje, čuvanje i zaštita pokretne materijalne baštine: muzejskog, arhivskog i bibliotečnog materijala na području Kotora, vezuje se uz drugu polovinu XIX. stoljeća. Smatramo potrebnim podsjetiti na napore iz prošlosti koji su stvarali začetke današnjih muzejskih institucija. Začetnici – čuvari baštine bili su kako pojedinci tako i asocijacija koje iniciraju, ujedinjavaju i sudjeluju u formiranju kulturno-historijske cjeline pokretnoga kulturnog naslijeđa.

S počecima organiziranog prikupljanja muzejske građe, povezane sa stoljetnom pomorskom tradicijom, susrećemo se već 1880. godine kada je osnovan „Kabinet Bokeljske mornarice“, kasnije „Muzej Bokeljske

Palata Bujović, (fot. S. Kordić)

mornarice“, koji će prerasti u Pomorski muzej u Kotoru.

Slično je i sa zbirkom spomenika u kamenu, koja u Kotoru postoji od kraja XIX. stoljeća, a službeno ju je utemeljilo 1906. godine „Bokeško starinarsko društvo“ kao kotorski Lapidarij.

U razdoblju između dvaju svjetskih ratova zabilježeni su naponi entuzijasta okupljenih u raznim asocijacijama s

namjerom da se zaustavi dugotrajno propadanje kulturne baštine i pridonese njezinom upoznavanju i svijesti o njezinoj vrijednosti. U tom smislu istaknut ćemo kao najznačajniji pothvat tadašnjega Narodnog univerziteta Boke kotorske da prikupi pokretnu historijsku i umjetničku građu čuvanu u crkvama, manastirima, općinskim uredima, riznicama i privatnim kućama iz čitave

Boke i prikaže je na Istorijskoj izložbi, koja je otvorena u palači Grgurina u Kotoru 1934. godine.¹

Tri godine kasnije, 1937., Općina Perast od predmeta prikupljene zbirke koja je u XIX. stoljeću izlagana u Općinskoj vijećnici, osniva Muzej grada Perasta.²

Razdoblje u godinama poslije Drugoga svjetskog rata obilježeno je odlukama tadašnje vlade Narodne Republike Crne Gore o osnivanju triju kulturnih institucija. U Kotoru se 1949. osniva današnji Istorijski arhiv, „prva samostalna državna arhivska institucija u Crnoj Gori“, sa službenim nazivom Državni arhiv Kotor,³ zatim Pomorski muzej u Kotoru i Zavičajni muzej u Perastu, koji i danas predstavljaju najvažnije baštinske ustanove.

Sveobuhvatna istraživanja kulturnog naslijeđa Boke kotorske i prijedlozi za njihovu zaštitu provedeni su 50-ih godina XX. stoljeća prema idejama eminentnih stručnjaka za pojedina područja, u organizaciji historijskog instituta SANU.⁴

Sljedeća velika kampanja uslijedila je poslije katastrofalnog potresa 1979. godine

kada su ekipe i pojedinci bili angažirani na spašavanju i zaštiti kulturne baštine, a davno iskazana potreba za institucijom koja bi se bavila restauracijom i konzervacijom realizirana je osnivanjem Regionalnoga zavoda za zaštitu spomenika kulture u Kotoru 1982. godine.

Poslije ovdje navedenoga kronoškog pregleda nastajanja službenih baštinskih ustanova specijaliziranih za zaštitu i promociju pokretnoga kulturnog naslijeđa – arhivske i muzejske građe na području Kotora, želimo se osvrnuti na važno pitanje participacije u turističkom sektoru.

Koliko su danas te vrijednosti pokretne kulturne baštine prepoznate kao kulturno-turistički resurs? Koliko se ulaže u njezinu zaštitu, prezentaciju i interpretaciju da bi postala dostupna i korištena u turističkom sektoru? Neosporno je da su mogućnosti turističke valorizacije pokretnoga spomeničkog fonda velike, ali se o njihovu korištenju u turističkoj privredi može govoriti ponajprije uz prezentaciju uglavnom u navedenim, davno formiranim muzejskim institucijama i u sakralnim objektima. Muzeji – čuvari prošlosti, predstavljaju ujedno i zrcalo današnjeg vremena, kojima se šalje poruka o vrijednostima koje baštino i odnosu prema njima. Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru i Muzej grada Perasta, sa svojom orijentacijom prezentacije pomorske prošlosti, značajno participiraju kao kulturno-turistički proizvodi i u ljetnoj sezoni od toga ostvaruju profit. Ograničavajući faktor u prezentaciji muzejskih zbirki – limitirani izložbeni prostor u baroknim palačama, posebno palači Bujovića u Perastu – nadomješten je spomeničkom reprezentativnom arhitekturom ovih baroknih palača. Oba muzeja, jedan sa statu-

som državne, a drugi općinske institucije, sadržajno su povezana s pomorskom tradicijom ovog područja, a istodobno, zbog umjetničke i etnografske muzejske građe, reprezentanti su kulture življenja ovog područja.

Istorijski arhiv u Kotoru, uz povremene izložbe, u ljetnoj turističkoj sezoni otkriva turistima, u prigodnoj postavci, dio vrijedne arhivske građe u svome izložbenom prostoru.

Čitav jedan vijek je prošao da bi se konačno 2004. godine izložio, ali samo privremeno, dio arheološkoga materijala iz spomenutoga, staroga Lapidarija i novopronađenih nalaza iz istraživanja provedenih 80-ih godina XX. stoljeća. Prezentacija dijela zbirke kotorskog Lapidarija, postavljena u crkvi sv. Mihaila,⁵ privremeno je rješenje jer brojnost i vrijednost skupljenih arheoloških nalaza i kamenih spomenika zahtijeva reprezentativniji postav, a područje Kotora i Boke po svemu zavrijeđuje da ima Arheološki muzej.

Na kraju, s razlogom podsjećamo i na donaciju likovnih umjetničkih radova autora s bivšega jugoslavenskog prostora, formiranu poslije potresa 1979. godine. Ova vrijedna zbirka sastavljena od slika, crteža, grafika, skulptura i tapiserija iz 70-ih godina XX. stoljeća, poznata pod imenom Galerija solidarnosti, dobila je prostor za prezentaciju 2011. u prizemlju palače Pima i postala dio kulturno-turističke ponude grada Kotora.⁶

Nije teško izvesti zaključak da sve navedeno daje dosta skromnu sliku baštinskih in-

¹ O pripremi i značaju ovoga kulturnog događaja, kao i drugim aktivnostima NUBK: A. Milić, *Prva Velika izložba u kotorskoj palači Grgurina iz 1934. godine*, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru, XLIII–XLVI, Kotor, 1995. - 1998.

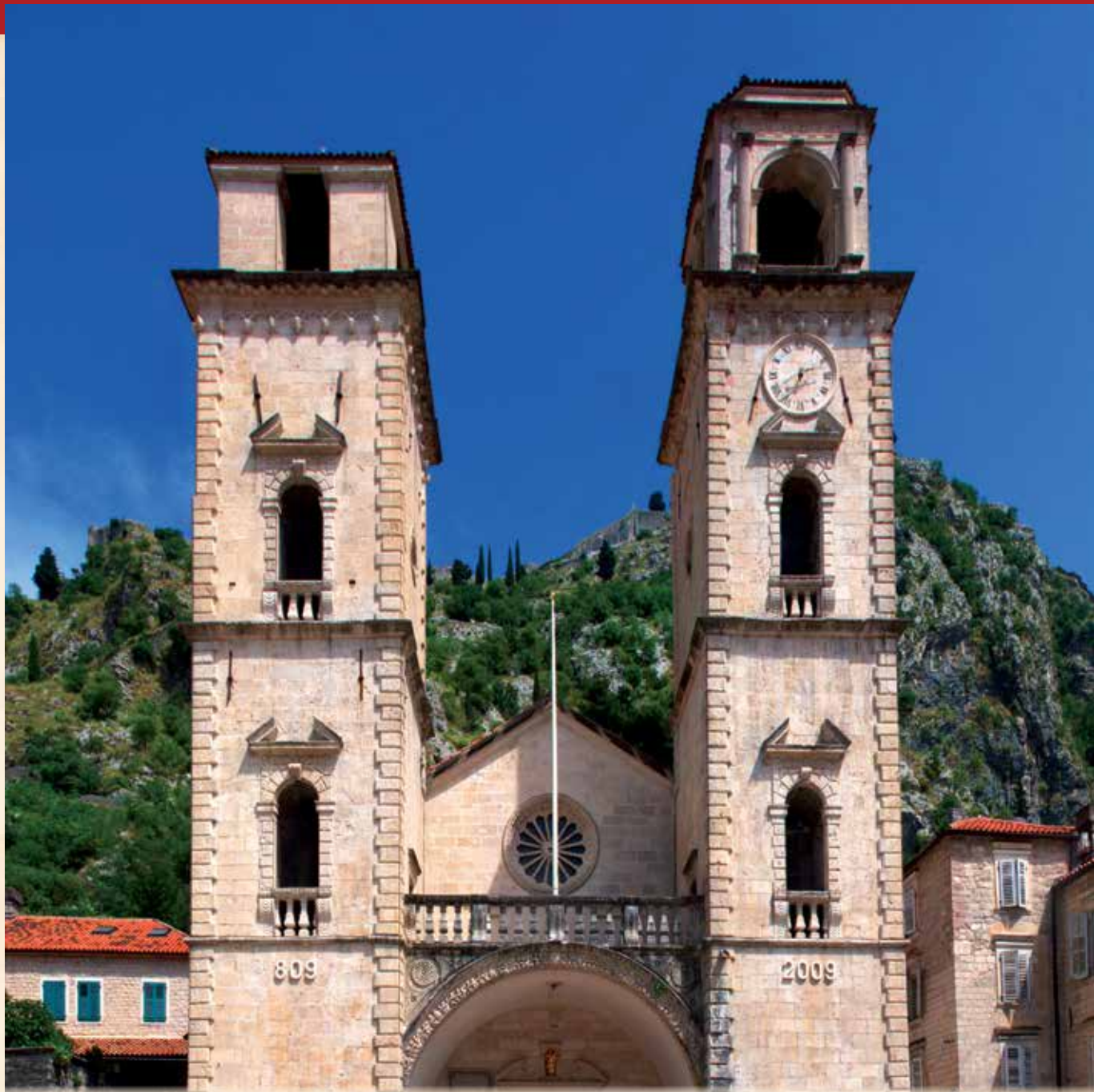
² M. Mihaliček, *O formiranju muzejskih zbirki i muzeja u Perastu*, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru, XLVI–XLIX, Kotor, 1999. - 2001.

³ J. Antović, *Pet decenija rada Istorijskog arhiva Kotor*, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru XLVII–XLIX, Kotor, 1999. - 2001, str. 246.

⁴ Rezultati istraživanja objavljeni su u zborniku *Spomenik CIII*, Beograd, 1953.

⁵ Postav su osmislili arheolozi: mr. Jovan Martinović i Gojko Andrijašević.

⁶ M. Mihaliček, *Prezentacija Galerije solidarnosti u kulturno-turističkoj ponudi Kotora*, Zbornik Boka 28–29. Herceg Novi, 2009., str. 279 - 301.

Katedrala sv. Tripuna

stitucija u kojima se turistički valorizira pokretna kulturna baština Kotora kada se ima u vidu postojanje mnogobrojnih vrijednosti koje i te kako zaslužuju da se pokažu turistima.

Dobrota, na primjer, baštini tradiciju izrade čipke i veza na bijelom tekstilu, prema arhivskim izvorima od XV. stoljeća, a posjeduje i veliku zbirku, ali još uvijek nije omogućeno turistima da se upoznaju s onim što je znanost prepoznala kao „fragmente najstarijega sačuvanoga pučkoga tradicionalnog veza. Skromni oltarnici

u zbirci sv. Stasija, po svojoj ljepoti, po stilskoj vrijednosti, a i po dokumentarnom sadržaju, predstavljaju u našoj cjelokupnoj kulturnoj baštini sasvim osobit spomenik“.⁷ Ova poznata i priznata umjetnička vještina žena mediteranskog područja je na svom izvoru Veneciji i otoku Burano

⁷ Ovu ocjenu dala je, još prije skoro pola stoljeća: M. Gušić, *Etnografski momenti u razvoju našeg primorja*, Pomorski zbornik I, JAZU, Zagreb, 1962., str. 611.

svojevrсна svjetska turistička atrakcija. Ili bliža komparacija s Pagom i Dubrovnikom, gdje je tamošnja čipka i konavoski vez dostupan turistima kao originalni suvenir. Postojeća vrijedna zbirka dobrotke čipke u crkvi sv. Eustahija nije izložena, a o nastavljanju umijeća izrade čipke i korištenja kao autohtonog suvenira još nitko nije pokazao interes.

Barokne crkve, svojevrsni spomenici arhitektonskog naslijeđa, posjeduju bogate riznice sakralnih umjetničkih predmeta. Tako veliki značaj u

Bogorodičin hram, Prčanj

prikupljanju i čuvanju kulturnog blaga Perasta imaju dvije peraške crkve: crkva Gospe od Škrpjela i crkva Sv. Nikole. Svetište na otoku ispred Perasta je mjesto gdje se u razdoblju XVII. i XVIII. stoljeća stvarala jedinstvena zbirka, preko zavjetnih darova. Pločice u srebru koje čine impresivnu zbirku, po broju najveću na čitavome Mediteranu, našle su mjesto u crkvi među Kokoljnim slikama posvećenim Bogorodici, zaštitnici pomoraca, kojoj su darivane. Zbirke koje se nalaze u crkvi i muzeju nastale su kao plod običaja da se Gospi, zaštitnici pomoraca iz Perasta i čitave Boke, kao i samoga grada Perasta, zahvali za sretan ishod u teškim situacijama ratnih i pomorskih okršaja, oluja, nevremena i brodoloma. Mnogi zavjetni darovi i drugi eksponati iz prošlosti Perasta danas se izlažu u čuvarevoj kući koja je sagrađena uz samu crkvu. To je svojevrsni muzej u kome su sabrane zbirke arheološkog, historijskog, pomorskog, etnografskog materijala, zbirka slika: portreta i zavjetnih slika

na platnu, s prikazima jedrenjaka u pomorskim bitkama i nevremenima, pa do zbirke poklona suvremenih slikara.⁸ Ove najstarije zbirke u Perastu, izložene u skućenom prostoru s obzirom na njihov broj i običaj da se za svaki zavjetni dar nađe mjesto u postavci, i u današnjem vremenu, kao i nekad, više su od prezentacije kulturnih i historijskih vrijednosti.

Prezentacija u Perastu, na otoku Gospe od Škrpjela i crkvi sv. Nikole, može se uzeti kao primjer turističke valorizacije riznica i zbirki koje pripadaju crkvi. S tim u vezi, veliki pomak u kontekstu prezentacije i valorizacije pokretnoga sakralnog naslijeđa je i novoootvoreni crkveni muzej u prostoru katedrale sv. Tripuna, čiji se postav sastoji od 165 predmeta.⁹

Važno je ovdje istaknutu riječak primjer privatne inicijative

⁸ Za utemeljenje crkvenog muzeja Gospe od Škrpjela zaslužan je don Gracija Brajković (Perast, 1915. - 1994.)

⁹ Muzeološku koncepciju postava priredili su Radoslav Tomić i don Anton Belan.

u predstavljanju porodičnoga kulturnog naslijeđa. Prezentacijom dijela porodičnog naslijeđa porodice Radimir u crkvi sv. Mihovila u Dobroti ostvaren je mali, ali značajni projekt u kulturno-turističkoj ponudi ovog dijela Kotora. Crkva sv. Mihovila sagrađena je sredinom XVIII. stoljeća kao porodična kapela uz kompleks kuća bratstva pomoraca Radimir iz Dobrote. Kapelu je sagradio brodovlasnik kap. Niko Tomov Radimir (1691. - 1757.). Crkveni prostor od 2012. koristi se za izlaganje porodične etnografske zbirke (primjerci dobrotске čipke, dijelovi dobrotске nošnje i oružja, muzealija vezanih uz pomorstvo - instrumenti, karte, muzički instrumenti, upotrebn predmeti i stari alati). Postav uključuje i religijske predmete, stare knjige.¹⁰

Na području Kotora postoji više primjera postojećih zbirki i kolekcija koje nisu turistički valorizirane.

Riznica Srpske pravoslavne crkve u Kotoru nakon potresa 1979. godine dobila je namjenski izložbeni prostor na drugom katu zgrade, uz crkvu sv. Nikole. Priređen je postav koji sadrži vrijednu zbirku grčkih i ruskih ikona, kao i radova bokokotorske slikarske škole. Ikone su uglavnom pokloni kotorskih porodica i pojedinaca. Izložena je i zbirka srebra: liturgijskih predmeta - križeva, kandila, putira, kao i mnogobrojni okovi kojima su bile ukrašene ikone. U prostoru Riznice izložena je zbirka tekstila: svećeničke odežde, zastave, dijelovi nošnje, kao i dokumenti iz fondova arhiva SPC i primjerci starih knjiga iz bogate crkvene biblioteke.¹¹ Kulturno blago Riznice ni do

¹⁰ Za realizaciju ove prezentacije zaslužan je Zoran Radimir.

¹¹ Za informaciju o Riznici dugujem zahvalnost protojereju SPC Momčilu Krivokapiću.

danas nije valorizirano u turističkoj ponudi staroga grada Kotora.

Riznica crkve sv. Eustahija u Dobroti ima pinakoteku: oltarne pale i mnogobrojne portrete pomoraca i marino slike s prikazima jedrenjaka i pomorskih bitaka koje su zavjetni darovi Dobročana. Zbirka tekstila posjeduje crkveno ruho od brokata sa zlatovezom i posebno vrijednu pontifikalnu odjeću iz poznate kapele porodice Morozini iz Venecije, kao i već spomenutu zbirku dobrotske čipke s više od 50 primjeraka iz XVII. do XIX. stoljeća. U Riznici se čuvaju i trofeji iz pomorskog sukoba u pirejskoj luci, 1756. godine, u kome su se proslavili braća Ivanović, a tu je i bogata crkvena biblioteka.¹² Ni ova Riznica, kao ni zbirka slika sačuvanih u samostanu sv. Nikole na Prčanju i poznata Franjevačka biblioteka u samostanu sv. Antuna u Kotoru,¹³ ne koriste se u kulturno-turističkoj ponudi.

Dakle, može se lako izvući zaključak da je najveći dio vrijednoga i atraktivnoga pokretnoga kulturnog blaga sačuvanog u raznim zbirkama i riznicama, koje baštini na području Kotora, skriveni i neiskorišten. Ono bi se trebalo aktivirati kao značajan resurs u turističkoj privredi, a da se pritom ne umanju njegov kulturni i umjetnički sadržaj.

Ponuditi obogaćenu kulturnu maršrutu za mnogobrojne turiste, koje upravo kulturna motivira za posjet Kotoru,

¹² A. Tomić, *Crkva sv. Eustahija u Dobroti – hram pomoraca*, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru XXVIII–XXVIII, Kotor, 1979. – 1980., str. 87–101.

¹³ Zbornik radova s konferencije Crkveni arhivi i biblioteke. Međunarodna iskustva u zaštiti, valorizaciji, obradi i prezentaciji kulturnog blaga koje se čuva u ovim institucijama, Kotor, 2004.

Riznica srpske pravoslavne crkve u Kotoru

omogućiti pristup i upoznavanje onoga što postoji, ali je skriveno i nedostupno moguće je samo uz značajna financijska ulaganja, ali su ona zanemariva u odnosu na rezultat koji bi se time ostvario uz ekonomsku dobit, a posebno uz pozitivnu sliku čuvanja i prezentacije kulturne baštine na području Kotora.

Sigurno bi skupljanje informacija o zadovoljstvu mnogobrojnih turista koji posjećuju Kotor, a koji su prije svega izabrali ovu destinaciju zbog kulturnih vrijednosti, bilo korisno kao pokazatelj razmjera kulturne infrastrukture i prezentacije kulturnih sadržaja u odnosu na zagušenost atraktivnih prostora stare jezgre buticima, kafeima, suvenirnicama.

Zato stoji konstatacija da prednosti Kotora i njegova područja kao svjetske prirodne i kulturne baštine nisu još u potpunosti prepoznate od onih koji vode i odlučuju o kulturnoj i turističkoj politici grada.

Uspješnost prezentacije i valorizacije ove destinacije u turističkoj privredi umnogome ovisi upravo o davanju prioriteta kulturnoj baštini. Stoga je u viziji i strategiji turističkog razvoja nezaobilazno pitanje unapređenja kulturne infrastrukture i omogućavanje da turistima postane dostupna, u znatno većoj mjeri nego što je to danas slučaj, postojeća kulturna baština koja prikazuje kontinuitet života na ovom prostoru i svjedoči o kulturnim dometima i civilizacijskom identitetu.

U kontekstu ovih promišljanja je i opredjeljenje za temu o kulturnoj i turističkoj valorizaciji ostavština starih pomorskih porodica, u nastojanju da na jednome važnom segmentu kulturnog naslijeđa koje nosi značajnu društvenu i humanu komponentu provedemo istraživanje i istaknemo značaj potencijala i mogućnosti potpunijeg korištenja u turističkoj privredi Crne Gore.

Ulica Parilo - Pjaca od oružja, ili ulica sv. Marije Koledžate

Piše:

Aleksandar Saša Dender

Dir po Zanatskoj ulici, našoj Via Artidana, završili smo na Pjaci sv. Marije Koledate ispred sjevernih gradskih vrata, Vrata od Škurde. Napravite još par koraka, prođite ispod volta od vrata prema Tabačini i stanite na most koji je u sretno doba bio drven i pokretan, ne betonski, i divite se jednom od najljepših i najsugestivnijih prizora koje nudi grad, dramatičnom sudaru vode i kamena, Škurde i zidina koje kao da izranjaju iz vode i propinju se prema tvrđavi San Đovani. Kontrafor je vraćen u komadu, samo neka čujem primjedbe na italijanski kvalitet. Sa desne strane prema brdu, vidjet ćete temelje nekadašnjeg mlina koji moja generacija dobro pamti jer smo preko njega upadali bez biljeta u tadašnje ljetnje kino na bedemima, možda će se neko sjetiti da ponovo stavi na stare temelje dva mlinska kamena i kolo sa lopaticama, bila bi to lijepa atrakcija. Ako imate

Pjaca sv. Marije

sreće u Škurdi možete vidjeti i mali zoo vrt, jata cipola od kojih se crni voda, pantagane, patke i galebove u skladnom suživotu koji nudi Kotor, a zaista sretnici možda vide i maloga „Clausilia Catharensis“, pužića koji je od svih mjesta na svijetu izabrao baš i jedi-

no kotorske bedeme da živi na njima.

Vratite se nazad na pjacu koja je i svojevrsno raskršće, odatle možete krenuti nazad u Via Artidana, skrenuti desno prema Pjaci od oružja ili Pjaci od rive ili skrenuti lijevo prema tvrđavi. Ako krenete na tvrđavu, proćićete ispod luka ne kojem piše „REGIA MUNI-TAE RUPIS VIA“ ili „Glavni ulica za tvrđavu“ i početi penjanje najstrmijom ulicom u Kotoru, čuvenom „Rampadom“ kako se u moje vrijeme zvala, a koja se završava kod prve kanice sa skalinama prema tvrđavi. Inače ovaj dio Kotora koji se naziva Parilo, po jednom tumačenju dobio je ime po zdencu koji je za vrijeme kiša plavio pjacu sve dok nije napravljen tunel kroz bedeme čiji otvor se i danas može vidjeti u zidinama, a po drugom tumačenju, dobio je ime po kožarima koji su tu radili i parili kožu.

Ako vam je prenaporno penjanje na San Đovani, krenite prema Pjaci od oružja, drugoj po dužini, starosti i važnosti kotorskoj ulici koja povezuje Vrata od Škurde sa Vratima

Bedemi

Kanal bunara Parilo

Ulaz na bedeme i Rampada

od mora. Nastanak ove ulice seže u daleku prošlost, ne zaboravimo da je na njenom početku, na mjestu sv. Marije Koledate, bila sagrađena prvobitna kotorska katedrala u VI stoljeću, a postoje indicije da je ulica zapravo pratila vanjsku liniju najstarijih bedema iz vremena cara Justinijana koji su kasnije pomjereni uz Škurdu i da je i prvobitna kotorska katedrala takođe bila izvan zidina. O važnosti ove ulice svjedoči i 6 crkava i dva samostana sagrađenih uz nju - idemo redom: sv. Marija Koledata, sv. Nikola, sv. Luka, Gospa od Rozarija, sv. Klara i ostaci crkve sv. Bartolomeja, zatim samostan sv. Klare, danas franjevački samostan i dominikanski samostan uz crkvu sv. Nikole. Možete krenuti prema Pjaci od oružja i pored bastiona Bembo, odnosno ljetnje pozornice pa uz Škurdu preko Citadele do Pjace, ali to onda nije ova priča.

Na početku ulice možete poznavati Danijeline mačke ili nahraniti golubove, samo pazite da vas ne kazni komunalna policija zbog šporkavanja pjace. Inače, tokom stoljeća pjaca je mijenjala oblik, a današnji je dobila nakon II svetskog rata kada su srušeni vojni magacini uz zidine tamo gdje se jedan dio obrušio, možda ih se još neko od Kotorana sjeća. Na mjestu sadašnje fontane koju su uradili arh. Zorica Čubrović i nedavno preminuli protomajstor Miro Franović bio je ribnjak sličan onome ispred kafane Dojmi. Interesantno je da je velika zgrada u kojoj su smješteni komunalna policija i šah klub sagrađena na nekadašnjem groblju uz crkvu sv. Marije Koledate, a na mjestu restorana Bastion bila je nekada stražara uz gradska vrata. Šetajući po pjaci obratite pažnju i na ostatke srednjovjekovne arhitekture

Gotička vrata

Romanička luneta

Početak ulice

Palata Brambilla

Gotički bunar u palati

u prizemlju zgrada, na prelijepa zazidana gotička vrata na bočnoj strani zgrade br. 504, na ostatak romaničkog luka na izlogu na fasadi zgrade br. 503 uz prolaz za bedeme, na grb nekadašnje apoteke na palati Grubonja sa Kristogramom. Zavirite u zgradu br. 494 i ako je otključano, pogledajte barokno stepenište, jed-

no od rijetkih preostalih u gradu koje nije srušeno prilikom sanacija, zađite ispod svodova i u unutrašnja dvorišta, između zgrada br. 493 i 494, ili br. 516 i 504, osjetićete duh prošlih vremena.

Krenite dalje ulicom prema pjaceti gdje se nalazi kafana "Dom invalida", odnosno "Dom invalida u glavu". Ovaj

naziv kafana je dobila kada je Rake u prepunoj kafani odbila da mi naplati jer sam bio sa štakama i slomljenom nogom, riječima, ti si jedini pravi invalid ovdje, svi ovi ostali su invalidi u glavu i tako je to ostalo. Šalu na stranu, ova pjaceta je izuzetno intresantna po ostacima romano-gotičkih palata. Centralno mje-

Ulica prema sv. Nikoli

Ostaci palate Buća

Mala palata Buća

Crkva sv. Nikole

Romanogotički portal na maloj palati Buća

sto sa desne strane zauzima palata Brambilla, zgrada br. 465, sa lijepim dvorištem sa arkadama i balustradom na terasi iznad zasvedenog prolaza. U dvorištu možete vidjeti i krunu bunara iz perioda gotike. Zavirite i iza kantuna zgrade sa desne strane, na veoma starom, bočnom zidu zgrade vidjet ćete zazidana vrata sa prelomljenim lukom, a gore visoko i prozor u gotičkom stilu sa početka XIV stoljeća. Tačno ispred vas nalaze se ostaci gotičke palate sa dva gotička prozora, monoforom na prvom i biforom na drugom spratu, koja je vjerovatno pripadala plemićkoj obitelji Buća, koji svojom ljepotom potvrđuju opis Kotora od strane pjesnika Ivana Bolice kao grada od kamene čipke. Uđite u prostor nekadašnje palate, okrenite se lijevo i vidjet ćete još starije ostatke kamene plastike, okvir romaničkih vrata izrađen od ružičastog đuričkog kamena. Naprijed u ulici sa lijeve strane nalazi se mala palata Buća na kojoj se vidi preplitanje različitih stilova gradnje, romanike i gotike, sa ostatkom romaničkog portala sa Kristogramom u prizemlju i dva gotička prozora, monofore i bifore na I spratu, na osnovu sve ove ljepote možemo da zamislimo kako je pjesniku izgledao Kotor prije potresa iz 1667. godine.

Pred vama je sada Pjaca sv. Luke. Sv. Luka ima prednost u imenu pjace jer je crkva starija nekih 700 godina od crkve sv. Nikole. Pjaca je jedan od najljepših i najsceničnijih prostora koje nudi Kotor, sa crkvama sv. Luke i sv. Nikole, nekadašnjim dominikanskim samostanom, palatom Lombarđić u kojoj je boravio Njegoš i zgradom muzičke škole, nekadašnjim vladičanskim domom. Pravoslavna crkva sv. Nikole, gotovo je u cijelosti zadužbina Austrougarske

monarhije koja je za njenu izgradnju priložila 100.000 zlatnih kruna, što je odgovaralo količini od 30 kila zlata. Podignuta je 1909. godine po projektu arhitekta Ćirila Ivekovića na istom mjestu gdje je 1896. godine izgorjela dominikanska crkva sv. Nikole, sagrađena zajedno sa samostanom 1540. godine, koja je do početka XIX stoljeća i predaje crkve pravoslavicima od strane Francuza bila najveća i najbogatija katolička crkva poslije katedrale sv. Tripuna. Kako se o njoj malo govori, interesantno je reći da je crkva imala 8 oltara i bila ukrašena skulpturama i platnima poznatih slikara, između ostalih i Tripa Kokolje, koja su spašena i nalaze se u katedrali sv. Tripuna.

Odmah uz crkvu sv. Nikole nalaze se ostaci dominikanskog samostana i crkve Gospe od Rozarija. U samostanu je od XV stoljeća pa sve do dolaska Francuza 1807. godine, bilo sjedište najstarijeg učilišta uopšte na tlu današnje Crne Gore koje je bilo otvoreno i za građane, u kome su se učile humanističke znanosti. Ako platite ulaznicu možete ući u dvorište najljepšeg klauzara u Kotoru okruženog zasvedenim arkadama, koji je nekada činio cjelinu sa dominikanskom crkvom sv. Nikole i crkvom Gospe od Rozarija. Gradnjom nove crkve ta cjelina je poremećena pa je samostan ostao odvojen od crkve kao ruševina. Na uličnoj fasadi pogledajte ostatke kamene plastike ranijih zgrada koje su prethodile samostanu iz perioda romano-gotike.

Malo naprijed nalazi se pjaceta sa samostanom i crkvom sv. Klare koju Kotorani zovu i sv. Antun po oltaru posvećenom sv. Antunu Padovanskom u unutrašnjosti crkve. O ljepoti enterijera crkve već smo govorili, kao i o dvorištu

Dominikanski samostan

Fikusa više nema

Ostaci crkve sv. Bartolomea

Ulica prema sv. Klari

Sv. Klara

Gotička kuća Vila Marija

Kantun Vile Marija

pred ulazom u samostan sa gotičkim bunarom, jedina novost je da je fikus u dvorištu, najveći koji sam ikada vidio, uvenuio. Kad uđem na vra-

ta samostana i danas čujem zvuk klavira, violine ili klarineta, u tom dijelu samostana bila je smještena muzička škola, upisao sam se davne

1956. godine u prvi razred kod profesorce Vide Matjan, a ranije su tu bile smještene niža realna škola i nautika. Veoma je interesantna povijest samo-

Ulica prema kući Ribica

Kuća Ribica

Portal kuće Ribica

Gotički bunar zgrada 442

stana koji je do 1362. godine bio u sastavu benediktinske ženske opatije, da bi 1364. godine bio predat sestrama klarisama koje su u njemu boravile oko 200 godina sve dok

ih papa Paolo III nije ukinuo. Zatim je samostan predat Maloj braći, franjevcima koji i danas njime upravljaju i baštine čuvenu franjevačku biblioteku sa preko 30.000 svezaka.

Na pjaceti, upravno na ulicu pogledajte i lijepu, u osnovi gotičku zgradu u kojoj se nalazi hotel "Marija", obratite pažnju na kantun zgrade, u doba gotike imali su običaj da zaobljavaju oštre kutove zgrada u obliku polustuba sa kapitelom ispod kordon vijenca. Malo niže, prema Pjaci od oružja, sa lijeve strane nalazi se skalinada za Pjacu Gospe od anđela ili Pjacu od kina, a sa desne strane nalazi se velika zgrada, "Kuća Ribica", u kojoj se, u prizemlju, nekada nalazila gvoždara "Šmit". Kuća je sagrađena na mjestu nekadašnje palate koja je pripadala plemićkoj obitelji Bolica koja je zbog gradnje sru-

šena, a njen bogato ukrašen portal i dva prozora sa grbom obitelji Bolica ugrađeni su u prizemlju. Preko puta kuće "Ribica" je ruševina zgrade u čijem prizemlju je nekada bila prodavnica cipela "Šimecki", a uz skalinadu, u zgradi br. 446 i prodavnica odjeće "Varteks". Ako tome dodamo i knjižaru kod Paloke na kraju ulice, mogli ste se na jednom mjestu obući, obuti, kupiti knjigu ili brokve, nisu vam trebali tržni centri, a za svaki slučaj tu se u blizini nalazi i gradski zahod. Zađite onda desno u kaletu prema kafiću "Troja" i pogledajte jedan od rijetkih sačuvanih gradskih bunara uzidan u zid kuće Ribica, a onda se vratite nazad u ulicu i završite đir na Pjaci od oružja o kojoj ćemo govoriti u nekom od slijedećih nastavaka.

Uzidani javni bunar kuća Ribica

Početak ulice sa Pjace od oružja

POVIJEST BRODSKIH KRUŽNIH PUTOVANJA
U BOKI KOTORSKOJ

(55)

ROTTERDAM

The Luxury Cruise to the
Mediterranean
PALESTINE EGYPT

A pleasure cruise exceeding every expectation — Luxurious comfort, perfect service, enjoyable entertainment, on board the "Rotterdam." Scenic splendor, strange and thrilling sights in interesting Old World lands,

By the famous "Rotterdam" 7th Cruise
Leaving New York, February 2, 1928
Under the HOLLAND-AMERICA LINE's own management

THE "ROTTERDAM"
24,170 tons register
37,190 tons displacement

Has a world-wide reputation for the magnificence and comfort of her appointments, the surpassing excellence of her cuisine and the high standards of service and management on board.

71 DAYS OF DELIGHTFUL DIVERSION
ITINERARY includes Madeira, Cadiz, Seville, (Granada) Gibraltar, Algiers, Naples (first call), Tunis, Athens, Constantinople, Beirut, Haifa, Jerusalem, (the Holy Land), Alexandria, Cairo (and Egypt), Cattaro, Ragusa, Venice, Naples (second call), Monaco, and the Riviera.

Carefully planned shore excursion in charge of American Express Co. Stopover in Europe if desired.

For choice selection of accommodations make reservations now. Cost of Cruise \$955 up. Number of guests limited.

[Illustrated Folder "T" on request to
HOLLAND-AMERICA LINE
21-24 State Street, New York
Boston, Philadelphia, Pittsburgh, Cleveland, Chicago, Minneapolis, St. Louis, Detroit, Atlanta, Ga., Seattle, New Orleans, Los Angeles, San Francisco, Mexico City, Montreal, Winnipeg. Or any authorized Steamship Agent.

Other
1928 Luxury Cruises
WEST INDIES
by the superb oil
burning
S.S. VEENDAM
Jan. 28 - Feb. 15
Mar. 17

Piše:
Neven Jerković

Uvelikoj floti nizozemskog broдача Holland America Line plovilo je u kontinuitetu od 1872. do danas ukupno šest putničkih brodova koji su nosili ime ROTTERDAM. Prvi od njih koji je doplovio u Boku kotorsku bio je tek četvrti po redu brod toga imena sagrađen 1908. u irskom brodogradilištu Harland&Wolf u Belfastu. Novogradnja 390 je imala 24149 GT, bila duga 203 metra a mogla je prihvatiti 532 putnika u prvom, 555 u drugom, 1168 u trećem i 1064 putnika u četvrtom razredu. Parni strojevi proizvedeni u istom brodogradilištu ukupne snage 16760 KS omogućavali su joj plovidbu brzinom od 17 čvorova.

Četvrti ROTTERDAM je na svoje prvo putovanje zaplovio 6. lipnja 1908. iz Rotterdama do New Yorka. Na toj je stalnoj pruži ostao sve do 1939., sa trogodišnjim prekidom za vrijeme Prvog svjetskog rata te nekoliko povremeno organiziranih turističkih kružnih putovanja. Sve je do 1929. bio najveći nizozemski trgovački brod koji je svoje uspješne plovidbe nakon posljednjeg uplovljavanja u Rotterdam završio 1940. u obližnjem rezalistu Hendrik-Ido-Ambacht.

ROTTERDAM IV je sedam puta uplovio u Boku kotorsku, prvi put 18. ožujka 1927. sa 468 putnika i 499 članova posade (New York – Madeira – Cadiz- Gibraltar – Tunis – Pirej – Istanbul – Haifa - Aleksandrija – Beirut – Kotor – Dubrovnik – Venecija – Napulj – Monte Carlo – New York). Svake sljedeće godine, i uvijek u ožujku ili travnju, ponovo se ovamo vraćao sve do 6. travnja 1932. kada je posljednji put podigao sidro ispod gradskih zidina. Na 71-dnevnom kružnom putovanju sa polaskom

Brodovi kršteni imenom ROTTERDAM posljednjih osamdeset godina redovito su posjećivali Boku kotorsku, trajno pridonoseći razvoju njegove nezamjenjive uloge u organizaciji brodskih kružnih putovanja na Sredozemlju.

HOLLAND AMERIKA L I J N

6. veljače 1930. iz New Yorka plovio je itinererom Madeira – Casablanca – Cadiz – Gibraltar – Alžir – La Valetta – Napulj – Tunis – Pirej – Istanbul – Lissabon – Haifa – Aleksandrija – Kotor – Dubrovnik – Venecija – Siracusa – Napulj – Monte Carlo – New York.

Više od pola stoljeća je trebalo čekati, sve do 21. ožujka 1985., da sljedeći ROTTERDAM ponovo doplovi do ulaza u Boku na proputovanju prema Dubrovniku. Dogodilo se to na njegovom 87 dana dugom putovanju oko svijeta koje je započelo 6. siječnja u

New Yorku. Tom je prigodom pristao u lukama Fort Lauderdale, Los Angeles, Honolulu, Manila, Hong Kong, Bali, Singapore, Kuala Lumpur, Colombo, Bombay, Suez, Haifa, Istanbul, Yalta, Odessa, Pirej, Dubrovnik, Venecija, La Valetta, Lisabon i New York. Peti po redu istoga imena, ovaj je brod izgrađen 1959. u Rotterdamu u brodogradilištu Rotterdamsche Droogdok Maatschappij, a kuma mu je bila nizozemska kraljica Julijana. Imao je 38645 GT, bio dug 228 metara te je mogao prihvatiti 1456 putnika. Dvije

snažne Parsons parne turbine ukupne snage 35000 KS proizvedene u Vlissingenu omogućavale su mu plovidbu brzinom od 22 čvora. Zaplovio je na redovnoj brodskoj pruži između Rotterdama i New Yorka, ali je zbog sve manjeg zanimanja putnika na njoj, sve više bio zaposlen na kružnim putovanjima. Konačno je 1986. napustio linijski prijevoz i isključivo zaplovio na turističkim krstarenjima.

Holland America ga je prodao 1997. američkom Premier Cruises, za kojeg pod imenom REMBRANDT plovi do 2000.

godine. Nakon stečaja matične kompanije, rasporemljen leži na Bahamskim otocima sve do 2004. kada ga je kupilo brodogradilište gdje je bio i sagrađen. Od tada je u tijeku i nacionalna kampanja na njegovom spašavanju i potpunom preuređenju, tako da će ovaj brod kao pravo remek djelo vrhunskih nizozemskih brodograditelja najvjerojatnije i ostati trajno sačuvan kao vrijedni pomorski povijesni spomenik.

I konačno, najnoviji ali najveći i najkomfortniji, šesti ROTTERDAM je zaplovio sa navoza brodogradilišta Financantieri u Veneciji koncem 1996. Kuma broda, princeza Margriet krstila ga je u Fort Lauderdaleu 9. prosinca 1997. Novi ROTTERDAM ima

59652 GT, dug je 238 metara a može primiti 1396 putnika i 593 člana posade. Pet Sulzer diesel glavnih pogonskih strojeva ukupne snage 78400 KS omogućavaju mu plovidbu brzinom od 23 čvora. Nije potrebno naglašavati, da je i ovaj veliki putnički krstaš redoviti kotorski posjetitelj.

Tako su Holland America Line brodovi kršteni imenom ROTTERDAM posljednjih osamdeset godina redovito posjećivali Boku kotorsku, trajno pridonoseći razvoju njegove nezamjenjive uloge u organizaciji brodskih kružnih putovanja na Sredozemlju.

Medaurius iz Risna

Priča o vojniku Medauriusu i bogu Medauru, zaštitniku Ilira i grada Risna

Ilirski vojnik

Piše:
Mašo Miško Čekić

Narobljenog ilirskog kralja Gencija i njegovu porodicu sproveli su rimski vojnici ulicama Rima 168. godine p.n.e.

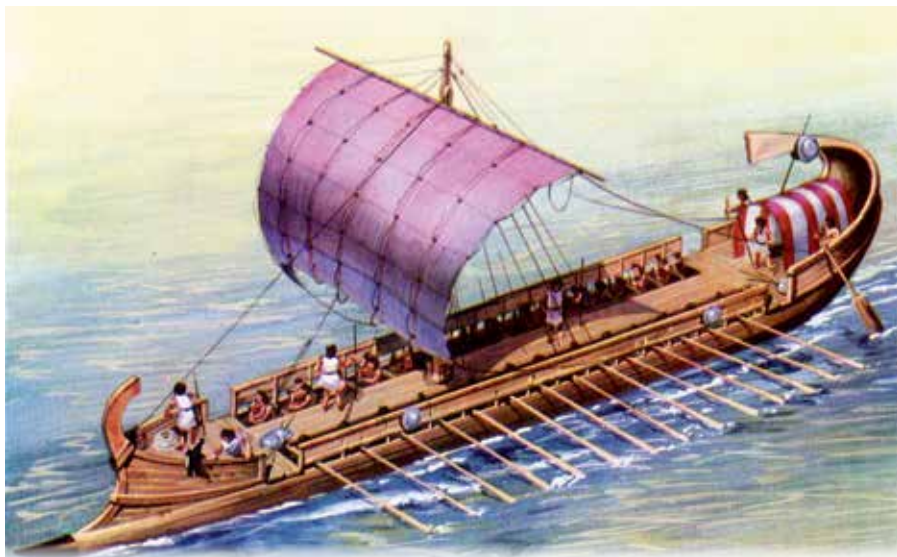
Tako se, po tradiciji, u Rimu slavila još jedna velika pobje-

da i osvajanje novih zemalja. Rimljani su slavili propast ilirske države, koja je porazom vojske kralja Gencija prestala da postoji.

Iliri su više od hiljadu godina prisutni na velikom prostoru Balkanskog poluostrva. Razvili su specifičnu kulturu, osnivali gradine i docnije gradove,

bavili se poljoprivredom, pomorstvom, ribarstvom, metalurgijom i drugim privrednim granama. Nijesu imali pismo, pa pismena svjedočanstva o njima nalazimo u djelima grčkih i rimskih autora.

Svako od ilirskih plemena vjerovalo je u svoje bogove – zaštitnike i brojne kultove. Sve

Ilirska lađa

do dolaska Rimljana, u ilirskim krajevima nije se naročita pažnja posvećivala izgradnji svetišta i podizanju spomenika božanstvima. I pored toga, zna se za brojne ilirske bogove, božice i kultove od kojih se neki štiju i danas!

Na jugu istočne obale Jadrana, Ardijejci iz plemena Pirusta vjerovali su u boga Medaura koji je bio zaštitnik grada Risna, jedno vrijeme prijestolnog ilirskog grada. Među kultovima koje su poštovali, posebno mjesto za Ardijejce imala je zmija. U Boki se i danas vjeruje u postojanje „kućne zmije“ koju nikako ne treba ubiti!

Rimljani su, osvojivši teritoriju, imali razumijevanje za stečene kulturne i religijske vrijednosti Ilira i nijesu ih silom ukidali, pa se njihovo vjeronje zadržalo veoma dugo i pored ubrzanog procesa romanizacije.

Jedan od uspješnijih oblika romanizacije bila je vojna služba za ilirske mladiće koji, odlazeći u ratove ili daleke rimske

provincije, nijesu zaboravljali svoja lokalna božanstva i pored toga što su poštovali rimska, naročito ona koja su slična ilirskim božanstvima.

Gotovo 350 godina nakon propasti kralja Gencija, iz Risna u rimsku vojsku odlazi mladić Medaurius. Kao i većina Ardijejaca, visok, snažan, hrabar i odlučan, ubrzo napreduje, pa se u sklopu rimske legije obreo u numidijskom gradu Lambezisu, u sjevernoj Africi. Sanja o svom Zalivu i Risnu, moli se Medauru za sebe i svoje u dalekoj domovini. Napredak u službi i sticanje imetka pripisuje Medauru, pa mu u znak zahvalnosti podiže kapelu!

U mitologiji južnog ilirskog područja ime boga Medaura nije sačuvano, a nema niti ostataka bilo kakvog obilježja u njegovu čast. Zato je od posebnog značaja kapela odnosno zapisi u kamenu o Medauru u Lambezisu.

U tom gradu sačuvani su ostaci vjerskog kompleksa posvećenog bogovima Eskula-

pu, Jupiteru, Silvanu i Higiji. Hram je bio svetište i drugih božanstava kojima je sagrađeno osam manjih kapela.

Jednu od njih, između 166. i 180. godine, podigao je naš Rišnjjanin i u njoj spomenik Medauru. Zaštitnik Risna prikazivan je na konju, u ilirskoj ratničkoj odori sa kopljem u rukama. Spomenik nije sačuvan, ali jesu dva natpisa o Medauru. Prvi je postavljen kada je naš Rišnjjanin predložen za konzula, a drugi kada je postavljen na visoku dužnost. Drugi natpis otkriva i mladićevo ime jer se u natpisu na spomen Medauru naziva

Ilir

Ilirska sjekira

Kaciga ilirskog vojnika

njegovim potomkom i imenjakom: Medaurius.

U Eskulapovom svetištu pronađen je i poseban natpis u kamenu: Medau/ro aug(usto) / s(acru)m što potvrđuje pretpostavku da je u tom svetištu Medaur imao posebnu kapelu.

Natpisi u Lambezisu potvrđuju da je Medaur poštovan u Risnu, da je predstavljan kao konjanik sa kopljem i da je ga je narod poštovao kao zaštitnika i boga ljekara. Njegov kult, Medaurius i drugi ilirski kolonisti, prenijeli su iz Risna u Lambezis, tada grad čuven zbog termalnih ljekovitih banja, što kapeli posvećenoj bogu - ljekaru daje poseban značaj.

U Južnoj Italiji sačuvan je još jedan dokaz o ilirskom bogu Medauru.

U jednoj špilji blizu grada Leuke, među više uklesanih natpisa posvećenih bogu Jupiteru, spominje se i Medaur. Natpis je, na latinskom jeziku, ugravirao Cordius Aquilinus, zapovjednik rimskog ratnog broda.

Nije riječ o bogu Medauru već o brodu sa imenom voljenog Boga koji je, sa brodom Rhedon, takođe ilirskog imena, bio u nekoj misiji. Tako je

Cordius u svoje i ime posada brodova ispunio zavjet i uklesao imena brodova na zidu svetišta.

Bog Medaur se poštovao dugo nakon propasti države Ilira. Čak se i rimskim ratnim lađama daje njegovo ime! Po nekim istraživanjima, kult Medaura bio je prisutan još u ranom srednjem vijeku.

U Boki kotorskoj nema materijalnih dokaza o postojanju

Medaura, a gotovo da se izgubilo i sjećanje na ovo božanstvo.

Na sreću, u dalekoj Africi, po mnogima kolijevci civilizacije, svjedočanstvo o njemu, Ilirima i Rišnjanima preteklo je milenijume.

Iz knjige "Antiki fagot"
Maša Miška Čekića

Izdavač:
Centar za kulturu Tivat, 2016.

Gradina - Risan

PRČANJSKI JEDRENJACI (16) U ZBIRCI SLIKA ŽUPNE CRKVE ROĐENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U PRČANJU

Piše: **Željko Brguljan**

Autor fotografija: **Anton-Gula Marković**

Župna zbirka crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Prčanju (u narodu zvane Mala Gospa, a popularno Bogorodičin hram) nepresušan je izvor vrijednih i zanimljivih likovnih radova, crnogorskih, srpskih i hrvatskih autora, ali i onih iz drugih europskih zemalja, pa i s drugih kontinenata. Istražujući već niz godina, nastojimo obraditi i objaviti pojedine dijelove ove kompleksne zbirke kako bi se konačno profilirala kao povijesno konzistentna cjelina i postala vrijedan izvor podataka svim istraživačima kulturne baštine Boke kotorske.

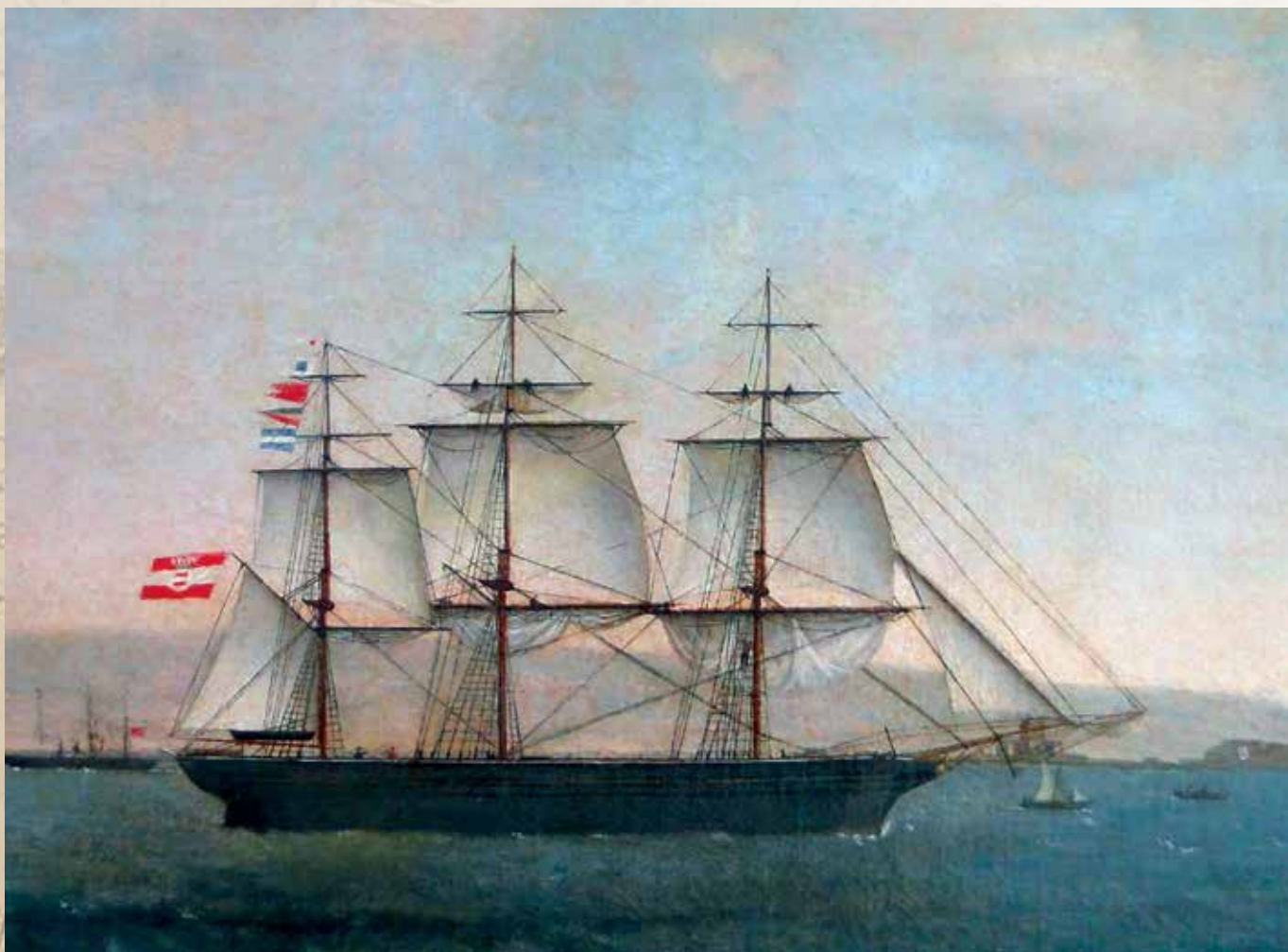
Neki dijelovi ove bogate kolekcije, koja je skupljena velikodušnošću mještana, a ponajprije velikim entuzijazmom i trudom pokojnoga pr-

čanjskog župnika don Nika Lukovića, imaju osim likovne i znatnu povijesnu vrijednost. Takav je primjer zbirke maritimnog slikarstva – portreta brodova (jedrenjaka i parobroda) koji su pripadali prčanjskim brodovlasnicima ili su njima zapovijedali ovdašnji kapetani, a koja nam otkriva dio pomorske prošlosti Prčanja kao značajnoga pomorsko-trgovačkoga centra Boke kotorske i južnoga Jadrana tijekom 18. st., a posebno 19. stoljeća kojem pripada i većina radova zbirke.

Kako bi šira javnost mogla biti upoznata sa slikama brodova prčanjske zbirke (a objavljeni su u dvojezičnom izdanju istog autora, naziva: *Na granici mora i neba/At the Border of Sea and Sky*, u izdanju izdavačke kuće „Gospe od Škrpjela“ iz Perasta), odlučili smo ih prezentirati i ovim serijalom u *Hrvatskome glasniku*.

Nava Carlotta

Nava Carlotta (nepoznati autor)

U zbirci slika brodova prčanjске župne crkve Rođenja Marijinog čuva se i prilično oštećen akvarel (45,4 x 60,6 cm), do sada nepoznatog jedrenjaka na kojemu je legenda pod slikom, uz iznimku godine 1861., potpuno izbrisana. Ova slika nosi mnogobrojne karakteristike radova poznatog portretista brodova

Nicolasa Cammillierija, aktivnog od 1805. do 1856. u Marseilleu pa zatim na Malti. No, kako je slikar preminuo 1860., a slika je nastala godinu kasnije, ovaj rad pripisujemo njegovu sljedbeniku, odnosno radionici N. Cammellierija. Kopiju ove slike (ulje na platnu) nalazimo u Pomorskom muzeju u Ko-

toru, a načinio ju je Anastas Bocarić, koji je krajem trećeg desetljeća 20. stoljeća izradio kopije mnogobrojnih slika bokeljskih jedrenjaka, koje su se nalazile u crkvenim ili privatnim zbirkama, za nekadašnji Muzej Bokeljske mornarice, a kasnije su prešle u posjed Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru. Prilikom kopiranja,

Bocarić je prepisao i legendu koja je tada još bila cjelovita i koja nam otkriva da se radi o slici nave *Carlotta*, a podatak da se događaj dogodio na putu za Maltu, gdje je djelovala Cammellierijeva radionica, potvrđuje opravdanost atribucije. Prema tekstu u legendi: *Nave Austriaca Carlotta Cap.^{no} Stanislao Verona da Cardif per Malta nell' uragano del di 7. feb. 1861. nella Lat: 47.20 N Long.^e 10.20 W.*, nava *Carlotta*, pod zapovjedništvom kap. Stanislava Verone, zahvaćena je uraganom 7. veljače 1861., na putu iz Cardiffa za Maltu.

Nava *Carlotta*, nosivosti 449 t, sagrađena je 1850. u Rijeci. Bila je u vlasništvu Franje Jeloušega, Petra Skarpe i Pavla Ivana Volanija. Navom je zapovijedao kap. Antun Kazimir Rerečić i prčanjski kapetan Stanislav Verona, koji je od 1858., s 8 karata, postao i njezin suvlasnik. Prodan je 1865., vjerojatno strancima, jer je prilikom potonuća 1878. bila pod zapovjedništvom kap. Raynera. Naime, u novozelandskome tisku iz 1878. nalazimo vijest da se *Carlotta* u subotu ujutro, dakle 8. studenoga te godine, nasukala pokraj Headsa, na ušću rijeke Wanganui. Kapetan Rayner izjavio je u istrazi da je stigao kraj Headsa u subotu u šest sati ujutro, nakon devet dana dobre plovidbe. Nakon što je svladao ulaz u zaljev, brod se našao u uskom prolazu gdje nije uspio, pri okretanju, uhvatiti vjetar te je kap. Rayner smjesta naredio spuštanje sidra. Prema završetku opisa potonuća, koji je dao posljednji kapetan *Carlotte*, lanac sidra je zbog iznenadnog opterećenja pukao i jedrenjak se zabio u stijene. Kako

Nava Carlotta (radionica Nicolas Cammillieri)

se dalje navodi, brod je potpuno uništen te se najavljuje da će gospodin George Thomas sutra u dva popodne (14. studenoga) prodati na aukciji njegov trup, jedra, jarbole, čamce i ostale brodske dijelove, kao i njegov teret od 500 tona ugljena. Iako se u tisku navodi da je stradali jedrenjak tipa bark, ipak smatramo da se radi o navi prikazanoj na našoj slici, a ne o barku *Carlotta* (sagrađenom 1851., također u Rijeci, nosivosti 361 tonu) jer nas na to navodi podatak o težini tereta stradalog jedrenjaka. Kasnije, 1881., u australskome tisku (Tasmanija) nalazimo bark *Carlottu* na liniji Hobart Town – New York, sagrađen u Sunderlandu i u vlasništvu R. Beckwitha iz Newcastlea. Pisac teksta naglašava da to nije jedrenjak istog imena koji je prije tri go-

dine bio u luci jer je onaj brzo nakon odlaska stradao u brodolomu.

U sredini slike prikazan je bark *Carlotta*, skupljenih jedara, nagnut na desni bok i prepušten moru. More je toliko zapjenjeno da ostavlja dojam kao da je proključalo. Nebo prekrivaju tamni oblaci među kojima, na desnoj strani, probija malo sunčeve svjetlosti, a na lijevoj nas obasjava lijepi lik Marije s Isusom, apliciran na temeljnu sliku. Slika je znatno oštećena, zbog prethodnih savijanja uzdužno je prelomljena, a tekst legende je posve izbrisan. Zanimljivo je da se jasno vidi osnovni crtež rađen olovkom, posebno valovi. Slika je zavjetni dar Bogorodici Prčanjskoj kapetana Stanislava Verone.

SERIJAL GRBOVI (9)

KOTORSKE VLASTELE XIV VIJEKA

Piše:

Jovan J. Martinović

Za istoriju grada Kotora tokom prve polovine XIV vijeka neicrpno vrelo podataka čini prva, zapravo najstarija sačuvana knjiga kotorske notarske kancelarije od 1326 -1335. godine, te druga knjiga isprava za 1329. i period od 1332 – 1337. godine.

Ove dvije knjige, preklapajući se djelimično, pokrivaju razdoblje od 1326. do 1337. godine, a sadrže svaka po osam svešćica razne debljine, koje su ispisivali zakleti gradski notari.

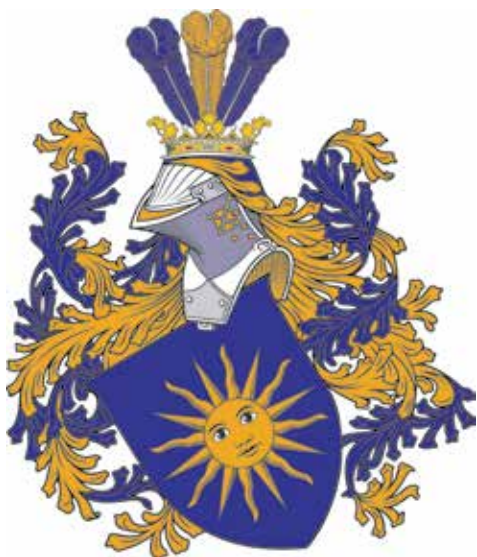
Sadržaj notarskih isprava je izuzetno raznovrstan i zahvata sve oblasti života i društva srednjovjekovnog Kotora. Zapravo su ti unesci minijturni isječci svakodnevnog života visoko razvijene gradske komune Kotora u jednom relativno ograniče-

nom periodu, nešto poput kockica mozaika koje je moguće složiti u suvisle cjeline, kako bi se dobila jedinstvena i višeslojna slika života svih staleža kotorskog društva.

Podaci za plemićke porodice Kotora dobijeni su pažljivim čitanjem originalnih latinskih tekstova notarskih unesaka u kojima se kriju brojni podaci o svim vidovima aktivnosti za svakog pojedinog člana roda, te o rodbinskim odnosima i stepenu srodstva među članovima pojedinih porodica, na osnovu čega su izrađena rodoslovna stabla. Takođe su doneseni i heraldički simboli, grbovi tih porodica sa opisima i grafički prikazanim bojama, te sa fotosima pojedinih sačuvanih primjeraka.

10. GAČULANA (GAČULANA, GAZOLA, GAZOLANO)

Jireček za ovu porodicu kaže jednostavno: Porodica u Kotoru u XIII – XIV vijeku, što ne bi moralo da znači da je to istovremeno i plemićka porodica, ali je zato u Grbovniku kraljevine Dalmacije donesen njihov grb, možda iz kasnijeg vremena, koji na plavom štitu ima zlatno sunce sa ljudskim crtama lica, dok Manken pominje da neki Marko Gačulana oko 1280. godine trguje sa Paškom Vukaševićem iz Dubrovnika, a da je mnogo kasnije, 1399. godine, jedan Tripo Gačulana dobio dubrovačko građanstvo. Sasvim izdvojeno od porodice pominje se 1326. - 1327. godine neki Baze ili Baska Gačulana, i to isključivo kao svjedok na sudu. Zapravo se kao rodonačelnik kotorske porodice Gazulana ili

Gačulana može smatrati Marko, gradski sudija Kotora, koji zajedno sa Petrom Kalićem i Bartolomejem Dobrošem izdaje punomoć kotorskim poslanicima Ivanu Pribi, Nikoli Dabro, Ivanu Gimanoju, Ivanu Gile, Marku Bazilijevom (Drago) i Medošu Tominom Drago za preuzimanje zaloga župana Deše u Dubrovniku, 1281. godine, dok se njegov sin Marin, svakako pokojni prije 1327. godine, pominje kao hereditar crkve Svete Marije od Gurdića, 1318. godine. U ispravama posmatranog perioda 1326. - 1337. godine isključivo se pominju Marinova žena Rosa i sinovi: prezbiter Tripun, Marko i Nikola.

Rodoslovno stablo porodice Gačulana je relativno jednostavno:

MARKO

|
|

MARIN

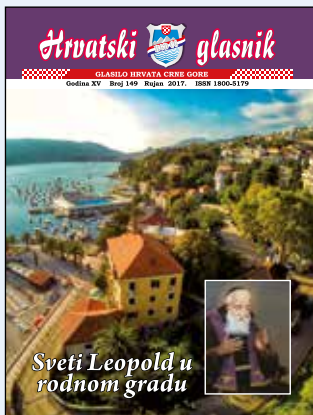
ž. Rosa

MARKO

(tast Petar Gosti)

NIKOLA

TRIPUN, prezbiter

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuirana se u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Europi, SAD, Kanadi, Australiji...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

ČASOPIS MOŽETE PRONAĆI:

- U katedrali sv. Tripuna u Kotoru
- U uredu HGD CG
- U Tivtu kod Andrije Krstovića

Tiskanje časopisa potpomogli:

- * FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA
- * DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA
- * TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA
- * DRŽAVNI URED ZA HRVATE IZVAN HRVATSKE

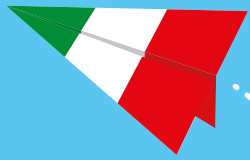
MEDIJSKI PARTNERI

99,0 MHz i 95,3 MHz

LOKALNI JAVNI EMITER RADIO KOTOR

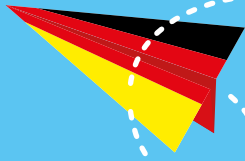
S ponosom nosimo ime svoga grada!

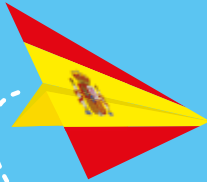

Croatia Airlines
Rim
Venecija
Vueling
Rim
Volotea
Venecija
easyJet
Milano

Izravni letovi iz Dubrovnika!

Croatia Airlines
Düsseldorf
Frankfurt
Lufthansa
Frankfurt
München
Eurowings
Berlin
Düsseldorf
Hamburg
Hannover
Stuttgart
EasyJet
Berlin
Air Berlin
Düsseldorf
Transavia München

easyJet
Edinburgh
London
Bristol
British Airways
London
Monarch
Birmingham
London
Jet2.com
Belfast
Edinburgh
Leeds
Manchester
Newcastle
Nottingham
Norwegian
London
Thompson Airways
Bristol
Glasgow
London
Manchester
Newcastle
Birmingham

Vueling
Barcelona
Iberia
Madrid
Norwegian
Barcelona
Madrid

SAS
Kopenhagen
Oslo
Stockholm
Norwegian
Bergen
Helsinki
Kopenhagen
Oslo
Stavanger
Stockholm
Trondheim
Finnair
Helsinki

Croatia Airlines
Pariz
Nica
easyJet
Lyon
Pariz
Toulouse
Volotea
Bordeaux
Nantes
Marseille
Transavia France
Pariz

DUBROVNIK AIRPORT
ZRAČNA LUKA DUBROVNIK

✉ headoffice@airport-dubrovnik.hr / ☎ +385 (0) 20 773 100 / 📠 +385 (0) 20 773 322

Ledo Pizze
opasno dobre!

NOVO!

PIZZETE
Sunka Sir

PIZZA CAPRICCIOSA
PIZZA MARGHERITA
PIZZA SUNKI SIR

www.ledo.hr

ZG

CROATIA
Full of life

ZAGREB

GRAD KULTURE / CITY OF CULTURE

pogledajte poslušajte osjetite / see listen feel

ISKORISTITE
MOGUĆNOSTI
KOJE VAM PRUŽA
ZAGREB CARD

USE THE
POSSIBILITIES
OFFERED BY
ZAGREB CARD

tel. + 385 (0)1 481 40 51

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA
ZAGREB TOURIST BOARD

infozagreb.hr

